

รายงานการวิจัย

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกัน
การตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย
MODEL OF RESILIENCE QUOTIENT CAPABILITY INTEGRATED WITH
BUDDHIST TEACHINGS TO PREVENT PEOPLE FROM BEING VICTIMS
RELATED TO PSEUDO-SCIENCE (LOW ART) IN THAI SOCIETY

สุดใจ ภูงลี

วิญญู กินะเสน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกัน
การตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

MODEL OF RESILIENCE QUOTIENT CAPABILITY INTEGRATED WITH
BUDDHIST TEACHINGS TO PREVENT PEOPLE FROM BEING VICTIMS
RELATED TO PSEUDO-SCIENCE (LOW ART) IN THAI SOCIETY

สุดใจ ภูงลี

วิญญู กินะเสน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในสังคมไทย และ 3) เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในสังคมไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในสังคมไทย 2) ประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม และ 4) ประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่อาสาสมัครเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลองในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบตามเกณฑ์คัดเข้า จำนวน 30 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการถ่ายทอดรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และแบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00)

2. รูปแบบมี 4 องค์ประกอบ เรียกชื่อว่า FSS Model คือ 1) การสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (Flexible with Thinking Competency: FTC) 2) การสร้างความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทวิฏฐิ และหลักสัมมาสังกัปปะ (Strong with Coping Competency: SCC) 3) การสร้างความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (Stable with Utilizing Competency: SUC)

3. ผลการถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ 2.74, $P = .00$) ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ 3.83, $P = .00$) ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตในระดับที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: 1. ภูมิคุ้มกันทางจิต 2. พุทธบูรณาการ 3. ตรีจ্ঞานวิชา

ABSTRACT

The aims of this research were set out as follows. Firstly, it aimed to assess the level of victimization experienced by individuals influenced by pseudo-scientific beliefs in Nakhon Pathom province. It also sought to examine the public's interest in using educational monasteries as a learning center to safeguard themselves from victimization associated with their pseudo-scientific beliefs. Secondly, the study aimed to create a model rooted in Buddhist principles to enhance mental resilience and prevent victimization related to pseudo-science in Thai society. Lastly, it aimed to convey a model that integrated Buddhist teachings and resilience concepts to counter pseudo-scientific beliefs in Thai society.

The research employed four participant groups. First, 400 participants from Nakhon Pathom completed surveys about victimization related to pseudo-scientific beliefs and the public's interest in using educational monasteries as a learning center to protect themselves from being victims related to their pseudo-scientific beliefs. Second, 10 participants underwent structured interviews to provide more detailed insights. Third, 6 experts participated in focus group discussions to validate the model's content. Finally, 30 carefully selected participants, based on specific criteria, assessed the effectiveness of the integrated model. Research tools included questionnaires, interviews, focus group discussions, and assessments of mental resilience, all validated by five experts. Statistics used in this research included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Paired Sample t-tests.

The survey results indicated a moderate level of victimization in connection with pseudo-scientific beliefs in the area, with a tendency for the public to consider educational monasteries as protective learning centers. The model consisted of four elements called FSS Model. The first element, flexible with Thinking Competency (FTC), focuses on enhancing mental flexibility through the principles of Yonisomanasikāra (proper consideration) and Lokadhamma (worldly conditions). The second element, Strong with Coping Competency (SCC), strengthening the mind by applying the principles of Sammādiṭṭhi (right view) and Sammāsaṅkappa (right thought) to problem-solving. And the third element, Stable with Utilizing Competency (SUC), is

all about fostering emotional stability through the practice of Sammāsatī (right mindfulness) and Sammāsamādhi (right concentration).

Conveying FSS Model interventions significantly improved overall resilience scores (before intervention: $\bar{X} = 2.74$, $P = .00$; after the intervention: $\bar{X} = 3.83$, $P = .00$), demonstrating a positive impact. In conclusion, the integration of Buddhist teachings and resilience principles appears promising in protecting individuals from falling victims to pseudo-scientific beliefs in Thailand, particularly when applied in educational monastic centers.

Keywords: 1. Resilience Quotient 2. Integrating Buddhist Teachings 3. Pseudo-science

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย” เป็นการผลิตผลงานทางวิชาการของอาจารย์ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยได้รับงบประมาณจาก สกสว. งบประมาณประจำปี 2565

กราบขอบพระคุณ พระมหาบุญนา ฐานวีโร, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย ได้เมตตาอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจรายงานการวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณ พระครูศรีปริยัติวิธาน, ผศ.ดร., รศ.ดร.มานพ นักการเรียน ดร.สุวิจักขณ์ ภาณุสรณ์ฐากูร นางสาวชลดา คำสัมฤทธิ์ และนายทัศนะ นະบุญ ได้เมตตาอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบทุกท่านที่เมตตาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ผลิตผลงานทางวิชาการที่ดี มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการวิจัยไปสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างวัดและชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีปัญญา มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เกิดสังคมแห่งปัญญา สามารถพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ของตนเองได้โดยมีอุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ และทำให้ชุมชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีภูมิคุ้มกันทางจิตที่ยึดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคง และก่อให้เกิดความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตนในภายหลัง

นายสุดใจ ภูงลี
หัวหน้าโครงการวิจัย
25 กรกฎาคม 2565

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	1
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	9
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในพระไตรปิฎก	10
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอุทยานการศึกษาในวัดในประเทศไทย	19
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางจิต	21
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต	23
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการ	25
2.7 สภาพพื้นที่ที่ทำวิจัย	39
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
2.9 สรุปกรอบแนวความคิด	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย	48

3.1 ประชากร	48
3.2 การสุ่มตัวอย่าง	49
3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร	52
3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	53
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
3.6 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	57
3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	59
3.8 การวัดค่าตัวแปร	60
3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล	62
3.10 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	63
3.11 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง	63
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	89
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 3 ผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	94
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	105
5.1 สรุปผลการวิจัย	105
5.1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	105
5.1.2 ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	106

5.1.3 ผลการศึกษาการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อ ป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	107
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	107
5.2.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาใน จังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่ง เรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	107
5.2.2 ผลการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกัน การตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	109
5.2.3 ผลการศึกษาการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อ ป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย	111
5.3 ข้อเสนอแนะ	112
5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	112
5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ	113
5.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป	114
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	120
ภาคผนวก ก	121
หนังสือขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่เก็บข้อมูล	121
ภาคผนวก ข	122
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	123
หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย	124
ภาคผนวก ค	130
เครื่องมือวิจัย	130
แบบสอบถาม	131
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	147
แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	152
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์	156
แบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ	158
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ	161
แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต (ก่อน-หลังใช้รูปแบบ)	163

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	171
ของแบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต (ก่อน-หลังใช้รูปแบบ)	171
ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค	172
ภาคผนวก ง	174
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	174
ภาพลงพื้นที่ในการถ่ายทอดรูปแบบ	175
ประวัติผู้วิจัย	176

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 จำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของสถานะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	65
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน	67
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม	68
ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านโหราศาสตร์	69
ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง	70
ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการทรงเจ้า	72
ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน	74
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา	75
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต	76
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต โดยรวมทั้ง 3 ด้าน	78

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ
ของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทาง
ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลัก
โลกธรรม 8 79

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ
ของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทาง
ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลัก
สัมมาสังกัปปะ 82

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ
ของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทาง
ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลัก
สัมมาสมาธิ 85

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบค่า Tests of Normality ตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติ
ทดสอบ Paired Sample t-test 94

ตารางที่ 15 ระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอด
รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่
เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน 95

ตารางที่ 16 ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการ
สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ
ดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ 96

ตารางที่ 17 ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการ
สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ
ดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความเข้มแข็งของจิตใจ 99

ตารางที่ 18 ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการ
สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ
ดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความมั่นคงของจิตใจ 102

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 สรุปกรอบแนวความคิด	47
ภาพที่ 2 โมเดลแสดงกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดรีจฉนวนวิชาในสังคมไทย	93

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อในสังคมไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับ “ดิรัจฉานวิชา” ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นสิ่งที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง เพราะเป็นสิ่งขัดขวางกับความเจริญ ความบริสุทธิ์ หรือขัดขวางการบรรลุมรรคผลและนิพพาน ปรากฏในพระไตรปิฎก ที่มณิกาย สีสันธวรรค จำนวน 13 สูตร อาทิ พรหมชาลสูตร สามัญญผลสูตร อัมพภูตสูตร โสณทัณฑสูตร กุฏทันตสูตร ฯลฯ ทรงตรัสไม่ให้ภิกษุเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาเหล่านั้น เช่น ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ เป็นหมออุบยเวช คุณลักษณะที่บ้าน เป็นหมอปลูกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอยาอายุ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ดูฤกษ์ยามตราทัพว่าพระราชจักยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส ดาวนักษัตรจักเดินถูกทาง ดาวนักษัตรจักเดินผิดทาง พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง ให้ฤกษ์อาวาหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย เป็นหมอทรงกระเจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ประยูตาตา ประยูนัตถ์ ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแผล ฯลฯ ผู้ใดที่ติดข้องอยู่ในดิรัจฉานวิชาเหล่านี้ จะไม่สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ได้ เมื่อภิกษุไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ จัดว่าเป็นมหาศีลของพระภิกษุ และจะสามารถทำให้แจ้งซึ่งศีล สมาธิ และปัญญา และหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ด้วยการฝึกสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษด้วยอัฐบริวาร 8 เท่านั้น คือ ผ้าจีวร สังฆาฏิ สบง ประคดเอว บาตร มิดโกน เข็ม และธมกรก หรือที่กรองน้ำ) ละนิวรณ 5 จะสามารถบรรลุฌาน 4 และวิชชา 8 ได้ (ที.สี. (ไทย) 9/205-253/48-86) ผู้ที่อาศัยดิรัจฉานวิชาในการเลี้ยงชีพ จะโฆษณาชวนเชื่อด้วยการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร หรือใช้ไสยศาสตร์ และสิ่งเร้นลับ เป็นเครื่องมือในการทำมหากิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยเหตุและผลหรือพิสูจน์ได้ชัดเจนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเป็นนามธรรม ผู้ที่มีความเชื่อหรือศรัทธาในสิ่งเหล่านี้มักตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพด้วยกลลวงในรูปแบบต่าง ๆ จากความเชื่อของตน โดยมิจฉาชีพทั้งหลายจะอาศัยความโลภและความหลงของเหยื่อเป็นตัวล่อให้หลงเชื่อ ทำการหวานล้อมด้วยเล่ห์และเพทุบายต่าง ๆ ชักจูง โน้มน้าว ช่มชู้ให้ทำตาม ความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีการชวนเชื่อผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์หรือในรูปขอวีดีโอ ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ มีไลน์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ทวิตเตอร์ หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เช่น การแก้ภัยโดยการอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างขึ้น เช่น กุมารทอง เจ้าพ่อ เจ้าแม่ต่าง ๆ มากมาย เหยียญ ตลอดจนเครื่องรางต่าง ๆ อาทิ เหยียญเต่า เหยียญพญานาค เหยียญจุฑาคม

รามเทพ ฯลฯ และยังมีศาลประเภทต่าง ๆ เช่น ศาลพระพรหม ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ ศาลปู่ตา เป็นต้น มีการสร้างข้าวลื้อ แสดงให้เห็นถึงความแม่นยำในการไ้ห่วย กระแสนิยมวัตถุมบูชา ความขลังและอิทธิฤทธิ์ของวัตถุนั้น ๆ ความสมหวังจากการบนบานสารกล่าว ฯลฯ ความเชื่อเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาดังกล่าวสามารถจัดเป็นความเชื่อในเบื้องต้นได้ 4 ด้าน คือ (1) ความเชื่อด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ความเชื่อด้านโหราศาสตร์ (3) ความเชื่อด้านปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ความเชื่อด้านการทรงเจ้า ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีคู่กับสังคมไทยมาช้านานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับสมใจ เดชบำรุงและสิริวันทนีย์ ชัยญาณะ (2559) ที่กล่าวว่า ความเชื่อในสิ่งเร้นลับต่าง ๆ เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ โชคลาง ฯลฯ เป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่ในสังคมไทย ดังจะปรากฏให้เห็นในรูปแบบของพิธีกรรม ประเพณี ภาษา และสำนวนไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อของคนไทยที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าสังคมไทยมีความหลากหลายทางความเชื่อและยากที่จะสอดส่องดูแลอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์สายดำสายขาว การเข้าองค์ทรงเจ้า การไ้ห่วย การทำนาย โหราศาสตร์ การปลุกเสก การบวงสรวง บูชาเทพเจ้า การเลี้ยงผี การบูชาสิ่งเร้นลับ การเลี้ยงเจ้าที่ การบูชาพญานาค การบูชาภูตผี การบูชาเครื่องรางของขลัง การสักยันต์ การสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น สังคมไทยมีการปฏิบัติสืบ ๆ กันมาตามประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำหมู่บ้าน และครู อาจารย์ ล้วนมีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับ มานพ บุญขึ้น (2562) ที่กล่าวว่า พุทธศาสนิกชนไทยจำนวนหนึ่งนิยมเลื่อมใสศรัทธาในตัวบุคคล หวังพึ่งพาบุคคลดังกล่าวเพื่อเป็นแบบอย่างนำไปสู่ความสำเร็จทางธรรม และความเจริญมั่นคงในการดำรงชีวิต ผู้ที่กล่าววอดอุตรนิมิตธรรม (คุณวิเศษที่ไม่มีในตน เช่น เป็นผู้รู้จิตคนอื่น รู้อดีต อนาคต เป็นต้น) กลายเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติทางศาสนา ทำให้ประชาชนมีความเห็นคล้อยตาม ซึ่งจะชักนำให้ประชาชนหลงผิดไปจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ และก่อความเดือดร้อนหรือความเสียหายให้แก่ผู้หลงผิดตามด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประชาชนบางส่วนมีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แต่ยังมีบางส่วนที่มีความเชื่อที่ผิดจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาและมีจำนวนมากกว่า ดังนั้น จึงมีผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากความเชื่อของตนที่ได้รับสืบทอดมาจากอดีตและการโฆษณาชวนเชื่อของมิชชันนารีในหลายหลายรูปแบบ ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และประชาชนยังมีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่อของมิชชันนารี ยกตัวอย่าง กรณีนักธุรกิจหญิงรายหนึ่งทำงานที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ถูกหลอกให้บริจาคเงินจำนวนมากถึง 49 ล้านบาท โดยเริ่มจากการเรียนธรรมะผ่านแอปพลิเคชันไลน์จากมิชชันนารีที่เป็นร่างทรงในประเทศไทย แล้วถูกพุดจาโน้มน้าวว่าท่านลืมนึกโดยอ้างว่าเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ของร่างทรงที่อ้างตัวว่าเป็นร่างทรงของเจ้าหญิงแห่งเมืองแก้ว สามารถแสดง

ปาฏิหาริย์ได้หลากหลายรูปแบบ พุดตัดเสียงได้ทั้งเสียงชาย หญิง และเด็ก หากบริจาคให้กับร่างทรง จะได้รับบุญกุศลมหาศาล ประการหนึ่งสิ่งใดจะสำเร็จได้ดังปรารถนา จนกระทั่งสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ชั้นโสดาบันได้ (เพ็ญพาศน์, 2560) อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องของเหยื่อสาวอายุ 20 ปี ที่โดนวางยาแล้วถูกข่มขืนและฆ่าปิดปาก นับเป็นคดีอุกฉกรรจ์และโหดเหี้ยมอำมหิต ไม่ควรเกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างยิ่ง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เกิดจากที่หญิงสาวมีความเชื่อเรื่องการทำพิธีครอบครูจากร่างทรงหนุ่มที่อ้างว่าเป็นร่างทรงของเจ้าพ่อเสือเป็นเหตุ (TeeNee.com, 2560) รายต่อมาเป็นหญิงรายหนึ่งถูกหมอดูสองแม่ลูกหลอกให้ทำการสะเดาะเคราะห์สูญเงินกว่า 7 ล้านบาท จนทำให้เกิดความเครียดและเป็นโรคซึมเศร้าในที่สุด (Amarintv.com, 2563) และยังมีเหยื่ออีกจำนวนมากที่มีงานอาชีพที่เป็นร่างทรงและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ หลอกลวงจนทำให้เสียทั้งทรัพย์สิน เงินทอง บ้าน ที่ดิน บางรายถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัว หากเปิดเผยข้อมูลจะถูกข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย บางรายถึงกับเสียชีวิต ทำให้เสียอนาคต เสียโอกาส เสียคนรัก จากการถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับดำเนินกิจกรรม บางรายหาทางออกไม่ได้ จนทำให้เกิดความเครียด เป็นต้น (SaimGanesh.com, 2563) จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวอย่างของความเสียหายบางส่วนในสังคมไทยที่เกิดจากความเชื่อ ศ.ศรีชัย หวันแก้ว นักวิจัยสังคมชื่อดังจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอแนะว่า รัฐบาลควรร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างกระบวนการเพื่อให้ผู้คนรู้เท่าทันเรื่องร่างทรงต่าง ๆ ที่มีกระแสโด่งดังอยู่ในปัจจุบัน เช่น “ร่างทรง 4.0” “ร่างทรงเทพ 4G” หรือ ร่างทรงสุริยเทพ พระมหาสุริยะ” “ร่างทรงพ่อปู่สายเบริน” “ร่างทรงวีดีโอคอลล์” เป็นต้น ซึ่งมีมากมายให้เห็นในโลกออนไลน์ในปัจจุบัน เพื่อป้องกันการถูกหาประโยชน์โดยมิชอบ และเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของพวกมิจฉาชีพที่หากินกับความเชื่อของคนดังกล่าวแล้วนั้น (ชลธิชา รอดกันภัย, 2561) สอดคล้องกับ ดร.เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กล่าวว่า ประเทศไทยไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรมารับผิดชอบโดยตรงในการให้คำตอบเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ลึกลับเหนือธรรมชาติที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องลวงโลก ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาเรื่องการใช้ความเชื่อความศรัทธาเป็นตัวนำ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความสามารถในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยวิทยาศาสตร์ได้ แตกต่างจากต่างประเทศที่มีองค์กรมากมาย ทั้งภาครัฐและที่ไม่ใช่รัฐคอยทำหน้าที่พิสูจน์และให้คำตอบกับสังคมเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อของประชาชน (อินทชัย พาณิชกุลและสุภาชาติ เล็บนาค, 2557) ดังนั้น จึงเห็นสมควรต้องมีหน่วยงาน เช่น วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัด เป็นต้น มารับผิดชอบในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันปัญหาการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพต่าง ๆ สอดคล้องกับศราพร วาทะสัตย์ (2538) ที่กล่าวว่า วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดควรมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และการเป็นศูนย์กลางความร่วมมือกิจกรรมทางพุทธศาสนา ควรมีกิจกรรมเพื่อให้ข่าวสารที่ทันสมัย ควรมีกิจกรรมการนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตประจำวัน ควรมีวิทยาการแนะนำการใช้บริการ การจัดหาสื่อให้ผู้ใช้บริการ และการจัดสื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ริเริ่มจัดตั้งอุทยานการศึกษาควรมาจากความร่วมมือของส่วนราชการ วัด และชุมชน โดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารควรเป็นกรรมการจากส่วนราชการ วัด และประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรควรเป็นพระภิกษุ บุคลากรควรมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา สอดรับกับ อาตมยิชา กิจดีและสุวารี ศรีปุณณะ (2555) ที่กล่าวว่า ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีขั้นตอน คือการค้นหาค้นหาปัญหา ความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่ และประเมินผลร่วมกัน ส่วนวิธีการพัฒนาใช้การร่วมมือกันทุกขั้นตอนโดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก มีตัวแทนชุมชนที่ศรัทธาในศาสนาเป็นผู้นำ ใช้กิจกรรมทางศาสนาและจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยผลการวิจัยของ พระณัฐสิทธิชาญ สหสมโม (2556) พบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาต่อปริญญาวิชา มี 4 ประการ คือ (1) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาดุจดวง ดุจฤกษ์ ดุจยาม (2) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ (3) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาปลูกเสกเครื่องรางของขลัง (4) มุมมองที่ว่าการทรงเจ้า และผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ศึกษาวิจัยต่อไปในประเด็นด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปริญญาวิชาในสังคมไทย สภาพปัญหา ผลดี ผลเสียของปริญญาวิชาในสังคมไทย ตลอดจนหลักธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากหลักไตรสิกขาเพื่อให้หลุดพ้นจากปริญญาวิชา

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปริญญาวิชาในสังคมไทย คือ การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตที่มีลักษณะยึดหยุ่น เข้มแข็ง มั่นคง ด้วยเทคนิค 3 ป. คือ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ใช้เป็น กล่าวคือ (1) ยึดหยุ่นด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโส มนสิการและหลักโลกธรรม 8 (2) เข้มแข็งด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ (3) มั่นคงด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและสัมมาสมาธิ ผลผลิตจากการวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตของประชาชน ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างวัดและชุมชน ด้านการป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปริญญาวิชาในสังคมไทย ส่งเสริมให้ประชาชนมีปัญญา มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เกิดสังคมแห่งปัญญา สามารถพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ของตนเองได้ ชุมชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ และหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันทางจิตที่ยึดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคง

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมเป็นเช่นไร

1.2.2 ประชาชนในจังหวัดนครปฐมมีความต้องการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยหรือไม่อย่างไร

1.2.3 รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการสามารถป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตได้หรือไม่อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

1.3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

1.3.3 เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

1.4 นิยามศัพท์

1.4.1 สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม หมายถึง การระบุถึงประสบการณ์ของประชาชนที่เคยตอบแทนการเข้ารับบริการหรือเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความเชื่อหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา โดยอาจทำการตอบแทนด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง มีความถี่ในการเข้ารับบริการหรือเข้าไปเกี่ยวข้องตั้งแต่หนึ่งถึงสองครั้งต่อปีขึ้นไป โดยจะทำการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม 2) โหราศาสตร์ 3) การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ 4) การทรงเจ้า

1.4.2 ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย หมายถึง การระบุความรู้ที่จำเป็นในป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาโดยใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนใกล้เคียงวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัด

นครปฐม โดยทำการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 38 ข้อ โดยจะทำการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต และ 3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

1.4.3 การพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ หมายถึง การพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตที่มีลักษณะยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคงให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันทางจิตในตนเอง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจาก 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต และหลักพุทธธรรม 2) การพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ 3) การตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์

1.4.4 การป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย หมายถึง การสร้างเกราะป้องกันภายในจิตใจของตนให้มีความยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคง ในเมื่อเผชิญปัญหา อุปสรรค ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต โดยไม่หวังพึ่งสิ่งอื่น นอกจากตนเอง ไม่ทำการอ้อนวอน บวงสรวง เช่น ไหว้บูชา ไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อ ซึ่งเป็นการป้องกันที่ยั่งยืน ด้วยการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยทำการประเมินด้วยแบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็นตามหลักโลกธรรม 8 และโยนิโสมนสิการ 2) ด้านการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ และ 3) ด้านการสร้างความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

1.4.5 การถ่ายทอดรูปแบบ หมายถึง กระบวนการแทรกแซง (Intervention) ด้วยการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบเชิงพุทธบูรณาการที่ผ่านการพัฒนาและมีความสมบูรณ์แล้วแก่กลุ่มทดลอง เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น ความเข้มแข็ง และความมั่นคง ขึ้นภายในจิตใจ อันเป็นความสามารถในการปรับตัว ยอมรับความจริง ทนทาน ไม่สะทกสะท้าน และฟื้นตัวได้ไว หรืออาจเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาสได้ ในขณะที่เผชิญหรือหลังเผชิญปัญหา อุปสรรค ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต สามารถสังเกตได้ด้วยตนเองหรือคนอื่นผ่านพฤติกรรมและคำพูด และไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา โดยกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มทดลองเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา และประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนดำเนิน

กิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบในขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการถ่ายทอดรูปแบบโดยการบรรยายอย่างมีส่วนร่วม โดยนำเสนอการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการในแต่ละด้านแก่กลุ่มทดลอง และขั้นตอนที่ 3 เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการอภิปรายถึงประโยชน์ของรูปแบบ และประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตหลังดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 909,900 คน (สำนักงานทะเบียนกลาง, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)
- 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน
- 3) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus Group Discussion) ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงรูปแบบ เพื่อทดสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน
- 4) ประชาชนในชุมชนใกล้เคียงวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย จำนวน 30 คน ตามเกณฑ์คัดเข้า

1.5.2 ด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1. สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้
 - 1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม
 - 2) ด้านโหราศาสตร์
 - 3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง
 - 4) ด้านการทรงเจ้า
2. ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลวิชา

- ความหมายของดิจิทัลวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ประเภทของดิจิทัลวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- กล้องต่าง ๆ ของมีฉายชีพที่เกี่ยวกับดิจิทัลวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย ผ่านสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

- การพัฒนาจุดแข็งของตน
- การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตน
- การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง

3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

- คิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8
- แก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ
- ใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย

- ยึดหยุ่นด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8
- เข้มแข็งด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ
- มั่นคงด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

1.5.3 ด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมระยะในการศึกษาค้นคว้า ใช้เวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2565–21 มีนาคม 2566

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 เป็นแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมีฉายชีพที่อาศัยดิจิทัลวิชาในการเลี้ยงชีพในสังคมไทยโดยใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนนั้น ๆ

1.6.2 สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างวัดและชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีปัญญา มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เกิดสังคมแห่งปัญญาขึ้นในสังคมไทย สามารถพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ของตนเองได้โดยมีอุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้

1.6.3 ชุมชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตที่มีลักษณะยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคงที่สูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตนในภายหลัง ตลอดจนสามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในชีวิตของตนได้ด้วยการพึ่งตนเองเป็นหลัก ไม่หันไปพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ซึ่งจะเป็นการป้องกันการตกเป็นเหยื่อจากมิจฉาชีพได้อย่างยั่งยืน

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 1.7.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 1.7.2 วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาในวัดในจังหวัดนครปฐม
- 1.7.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 1.7.4 สถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน
- 1.7.5 กระทรวงสาธารณสุข
- 1.7.6 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และชุมชนทั่วไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยโดยใช้อุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในพระไตรปิฎก
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอุทยานการศึกษาในวัดของประเทศไทย
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางจิต
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการ
- 2.7 สภาพพื้นที่ที่ทำวิจัย
- 2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในพระไตรปิฎก

ดิรัจฉานวิชา (Pseudo-science/Low Arts) หมายถึง ความรู้ที่เป็นเครื่องขวางหรือกั้นไม่ให้บรรลุความดี ความบริสุทธิ์ ความหลุดพ้น และพระนิพพาน โดยปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในพระไตรปิฎก ที่มกนิทาย สีสันธวรรค จำนวน 13 สูตร อาทิ พรหมชาลสูตร สามัญญผลสูตร อัมพภูตสูตร โสณทัณฑสูตร ภูฏันทตสูตร ฯลฯ มีเนื้อหาเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ไม่ให้ภิกษุเลี้ยวซีพที่เกี่ยวข้องและสอนประชาชนด้วยดิรัจฉานวิชาเหล่านี้ อาทิ ทายอวัยยะ ทายนิมิต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำพิธีชดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยยะ ดูลักษณะที่บ้าน เป็นหมอปลูกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอตายอายุ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ดูฤกษ์ยามตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส ดาวนักษัตรจักเดินถูกทาง ดาวนักษัตรจักเดินผิดทาง จักมีแผ่นดินไหว ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรจักมัวหมอง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรจักกระเจ่าง จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักษัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีภิกษาหาได้ง่าย จักมีภิกษาหาได้ยาก ให้ฤกษ์อาวาหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์

คูโชคตี ดูเคราะห์ร้าย ร่ายมนต์ให้ลั่นกระด้าง ร่ายมนต์ให้กางเข้ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น เป็นหมอทรง กระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมันต์ รดน้ำมันต์ ทำพิธีบูชาไฟ ประงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยอดหู ประงยาตา ประงยานัตถ์ ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแผล ฯลฯ ซึ่งศิริจรรย์นาวิชาเหล่านี้ พระพุทธองค์ทรงให้เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยจัดเป็นมหาศีลของพระภิกษุ และทรงให้เว้นขาดจากดิรัจฉานกถาด้วย อันเป็นมัชฌิมศีลของพระภิกษุ คือ ถ้อยคำที่ขวางทางไปสู่พระนิพพาน หรือการดับกิเลสภายในจิตใจ ภิกษุไม่ควรนำมาเป็นข้อสนทนากัน ไม่ควรนำมาแนะนำสั่งสอน หรือถ่ายทอดให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาเลี้ยงชีพ ยิ่งไม่ควรส่งเสริมสนับสนุน หรือนำมาปฏิบัติกัน เพราะไม่ทำให้หลุดพ้นจากทุกข์ เป็นทางสุดโต่ง ไม่เป็นทางสายกลาง ไม่ใช่ความรู้ที่แท้จริง เป็นความดิ้นรนของคนมีตัณหา มีความเห็นผิดจากหลักความเชื่อในพระพุทธศาสนา ผู้ใดที่ติดข้องอยู่ในดิรัจฉานวิชาเหล่านี้ จะไม่สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ได้ เมื่อภิกษุไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ จัดว่าเป็นมหาศีลของพระภิกษุ และจะสามารถทำให้แจ้งซึ่งศีล สมาธิ และปัญญา และหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ด้วยการฝึกสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษด้วยอัฐบริขาร 8 เท่านั้น คือ ผ้าจีวร สังฆาฏิ สบง ประคดเอว บาตร มิดโกน เข็ม และธมกรก (ที่กรองน้ำ) ละนิวรรณ์ 5 จะสามารถบรรลุมรรณ 4 และวิชชา 8 ได้ (ที.สี. (ไทย) 9/205-253/48-86); (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา

นักวิชาการได้กล่าวถึงความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาไว้ดังนี้

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ประกอบด้วยความเชื่อ 4 ด้าน คือ 1) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม 2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านโหราศาสตร์ 3) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ 4) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านการทรงเจ้า (พระณัฐสิทธิชาญ สหธมโม (ฉันทเศรษฐ์), 2556) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม เป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในใจของประชาชนไทยมาช้านาน เช่น คำพยากรณ์จากหมอดู เช่น ดูดวง ดูดาว ดูลายมือ ดูนรลักษณ์ ดูเลข 7 ฐาน ดูทักษา ดูปรากฏการณ์ธรรมชาติ ดูฟ้า ดูเมฆ จับยาม เป็นต้น หรือใช้วิธีเสี่ยงทายเพื่อหาคำพยากรณ์ เช่น โยนเบี้ยคว่ำเบี้ยหงาย เลือกลูกไฟ สันตั่วเลือกสลาก แทงศาสดรา หรือการเสี่ยงทายจากอาการที่เกิดกับร่างกาย เช่น คิ้วเขม่น ปากเขม่น เป็นต้น และการเสี่ยงเซียมซี ที่พบเห็นกันมากมายตามวัด และศาลเจ้าทั่วประเทศไทย โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน เป็นโหราศาสตร์เก่าแก่ของจีน สืบทอดกันมาไม่ต่ำกว่าพันปี เข้ามาประเทศไทยเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 ยุค

สุโขทัย สันนิษฐานว่า มีครั้งแรกในศาลเจ้าลี้มกอเหนี่ยว ปัตตานี พ.ศ. 2116” ส่วนเขียนชื่ออีกชนิดหนึ่งที่พบในภาคเหนือเรียกว่า “เมื่อซาง” เป็นเขียนชื่อแบบโบราณล้านนา หมายถึง การพยากรณ์ด้วยการสุ่มเลือกคำพยากรณ์ออกมา ถูกค้นพบที่วัดไชยพรหม เลขที่ 215 หมู่ที่ 5 บ้านไชยพรหม ตำบลเวียงอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เนื้อหาของคัมภีร์เป็นคำพยากรณ์ที่จารลงในใบลานขนาดเล็ก ความกว้าง 4 เซนติเมตร ความยาว 10 เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรล้านนา ภาษาล้านนา เรียกว่า “เมื่อซางฉบับวัดไชยพรหม” เวียงเชียงคำพระยาว จารในปี พ.ศ. 2473 เป็นการพยากรณ์ด้วยการสุ่มเลือกคำพยากรณ์ออกมามากคล้ายกับการ “เสี่ยงเซียมซี” แบบโหราศาสตร์จีน หรือ “แทงศาสตร์” ของชาวไทยภาคใต้ (พิสิฐ วัชรสุโพธิ์ และคณะ, 2562)

รูปแบบการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ในปัจจุบันนั้น สามารถแบ่งได้ 6 รูปแบบ หรืออาจแบ่งเป็น 9 ศาสตร์ ดังนี้

6 รูปแบบนั้น ประกอบด้วย

- 1) หัตถศาสตร์ (ลายเส้นบนฝ่ามือ)
- 2) หลักโหราศาสตร์ (ไฟยิปซี ไฟทาโร่ ไฟป็อก)
- 3) บาทศาสตร์ (พยากรณ์ฝ่าเท้า)
- 4) นรลักษณ์ศาสตร์ (โหงวเฮ้งพยากรณ์)
- 5) หลักเลขศาสตร์ (การพยากรณ์เลข 7 ตัว หมายถึง ดวงดาว 7 ดวง และ 9 ดวง)
- 6) กราฟชีวิต (การทำนายแบบฐานเลข 12 ตัว)

ส่วน 9 ศาสตร์นั้น ประกอบด้วย

- 1) อักษร 8 ตัวเป็นการทำนายจากวันเดือนปีเกิดและเวลาตกฟาก
- 2) ดาราศาสตร์ เป็นการทำนายจากตัวเลขของดวงดาวทั้ง 12 ดวง
- 3) การดูลายมือ ฝ่ามือ การสัมผัสกระดูก เป็นการดูรูปลักษณ์ทางกายภาพ
- 4) ศาสตร์แห่งการเสี่ยงทาย เป็นการทำนายจากการใช้เหรียญทองแดง กระดองเต่า หรือนกกระจอกขาวสีขาว

5) ศาสตร์แห่งชื่อสกุล เป็นการตั้งชื่อตามอักษรมงคล

6) ศาสตร์ว่าด้วยบ้านเรือน เป็นการทำนายตามศาสตร์การตั้งตำแหน่งของอาคารสถานที่เพื่อให้ได้สมดุล

7) ศาสตร์ว่าด้วยฤกษ์ยาม เป็นการทำนายการกำหนดทิศทางการออกรบ ปัจจุบันใช้ดูฤกษ์ในการประกอบกิจการต่าง ๆ

8) ศาสตร์แห่งดวงดาว (ราศีเกิด) เป็นการทำนายตามดวงดาวทั้ง 10 ในระบบสุริยจักรวาล

9) ศาสตร์แห่งไฟทาโร่ เป็นลักษณะการทำนายการเลือกไฟของเจ้าชะตาเอง

ปัจจัยหรือเหตุผลของผู้มีความเชื่อด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ประกอบด้วย

1) ความคาดหวัง โดยประสงฆ์ให้เป็นไปตามที่คิดหรือตั้งใจไว้และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะเกิดขึ้น

2) ความเครียด โดยต้องการจัดการความรู้สึกไม่สบายใจและต้องการที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะการชี้แนะเรื่องราวที่จะเกิดในอนาคต เพื่อเพิ่มกำลังใจและป้องกันเรื่องราวที่จะทำให้เครียด

3) ความสนุกสนาน เป็นการดูเพื่อความบันเทิง

4) ความกลัว โดยเฉพาะการดูดวงเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายหรือความเสียหาย

5) ด้านอื่น ๆ เช่น กลุ่มที่รู้สึกเฉย ๆ หรือเบื่อหน่าย

ความต้องการของผู้มีความเชื่อด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ประกอบด้วย

1) ต้องการรู้อนาคตของตนเองหรือความคาดหวังในอนาคต เช่น การประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนหวังไว้

2) ต้องการเสริมอำนาจบารมี หน้าที่การงาน ยศถาบรรดาศักดิ์ และความรัก

3) ต้องการบรรเทาความเครียดหรือความทุกข์ใจ ต้องการหาต้นตอของปัญหาหรือสิ่งที่สร้างความสนุกสนานท้าทายในชีวิต และ

4) ต้องการที่พึ่งทางใจ อันเนื่องมาจากความหวาดกลัวหรือสุขภาพที่ไม่ดี

ส่วนเรื่องที่สนใจในการดู ดวงดูฤกษ์ ดูยาม เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ

1) เรื่องการงาน

2) เรื่องการเงิน หรือธุรกิจ

3) เรื่องความรัก

4) เรื่องการเรียนรู้

5) เรื่องครอบครัว

6) เรื่องโชคลาภ

7) เรื่องที่อยู่อาศัย

8) เรื่องสุขภาพ

9) เรื่องอุบัติเหตุ (อรอนงค์ ทองดอนใหม่ และคณะ, 2563); (อักรกิตติ์ สินธุวงศ์ศรี, 2560)

สรุปสั้น ๆ ได้ว่า สาเหตุที่สนใจในการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ของประชาชนส่วนใหญ่เกิดจากการอยากทราบอนาคต รองลงมา คือ มีความสงสัยในบางเรื่องความกังวลไม่สบายใจ ต้องการส่วนช่วยในการตัดสินใจ และไม่มีสาเหตุตามลำดับ ผู้ใช้บริการดูดวงจากหมอดูมีความเชื่อว่า การดูดวงเป็นสิ่งที่เชื่อถือได้ เป็นศาสตร์ที่ใช้สำหรับการทำนายอนาคต สิ่งลี้ลับ อัจฉริยะ เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจยามที่เกิดปัญหา สร้างความมั่นใจ กล้าคิด กล้าตัดสินใจเพิ่มมากขึ้น และในยามทุกข์ ช่วยบรรเทาความทุกข์ลงได้ โดยคิดว่าหมอดูที่ตนไปดูด้วยนั้นเป็นที่ปรึกษา รับฟัง และให้คำแนะนำในทางที่ถูกที่ควร แต่กลับมีผลลัพธ์ในทางลบเช่นกัน เช่น ทำให้เสียสุขภาพจิต ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่

กล้าตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหา เกิดการปรับเปลี่ยนทางอารมณ์ มีการหมกมุ่นอยู่กับการดูวงอยู่ตลอดเวลาจนไม่สนใจสิ่งรอบตัว ทำให้ส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมด้านการแสดงออก อีกทั้งยังทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม รวมไปถึงไม่สามารถจัดการกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้

2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการพยากรณ์หรือทำนายโชคชะตา แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ โหราศาสตร์ชะตาบุคคล โหราศาสตร์ชะตาบ้านเมือง ปราสาทการแพทย์ โหราศาสตร์ธรรมชาติ หรืออุนิยมโหราศาสตร์ โหราศาสตร์การเกษตร โหราศาสตร์การคลัง และโหราศาสตร์การใช้ฤกษ์ ซึ่งโหราศาสตร์นั้นอาศัยความรู้ส่วนใหญ่ในทางธรรมชาติวิทยาอันเนื่องมาจากดาราศาสตร์และภูมิศาสตร์ ประกอบกับสถิติและจดหมายเหตุเชิงประวัติศาสตร์เป็นสาระสำคัญ เป็นศาสตร์ที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล เป็นหนึ่งในศิลปศาสตร์ 18 ประการ และมีปรากฏในพระเวท เรียกว่า ไชยติศาสตร์ (วรวิธิตา สงขาว, 2560) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีการนำความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น การรักษาโรค การประกอบธุรกิจ การสร้างสถาปัตยกรรม เป็นต้น โดยพบว่า มีการนำความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มาบูรณาการในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เช่น ในทางการแพทย์พื้นบ้านอีสาน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มักจะปรากฏในตำราเรื่องฤกษ์ยามในการเก็บสมุนไพร 4 ประการ ได้แก่ เก็บตามฤดูแล้ง เก็บตามทิศ เก็บตามวันและเวลา เก็บตามกาล อาทิ เก็บยาต้องเก็บในวันอังคารข้างขึ้นเพราะเป็นวันแข็ง กำลังดี เนื่องจากพระอังคารมีกำลังแรง หรืออาจจะเก็บวันพฤหัสบดีเพราะเป็นวันบรมครู ยาจะศักดิ์สิทธิ์ ส่วนวันอื่น ๆ เก็บไม่ได้ ซึ่งพืชสมุนไพรที่จะให้ฤทธิ์ยาดีจะต้องใช้ความรู้เรื่องโหราศาสตร์ เช่น เก็บตามฤดูกาล วัน เวลา โมง ยาม และ ทิศ เพื่อจะได้ยาที่มีสรรพคุณดีจะใช้หลักการสังเกตลักษณะของคุณภาพสมุนไพรด้วยการ ดูสี ดมกลิ่น ชิมรสประกอบกัน นอกจากนี้ไม่ว่าจะเป็นวิชาไสยศาสตร์ วิชาตั้งธาตุ หนุมธาตุ หรือพิธีแต่งแก้ เสวยเคราะห์บูชาโชคก็ให้วันอังคาร (กฤษฎา ศรีธรรมมา และคณะ, 2563) ส่วนการประกอบธุรกิจ พบว่า มีการนำความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และจักรราศี มาใช้ในการจัดการทางธุรกิจมากที่สุดในการเลือกเวลาทำการ การหาฤกษ์ยามที่ดี สี และตราสัญลักษณ์ของธุรกิจ และการให้โปรโมชั่นการลดราคา รองลงมา ถูกนำมาใช้ในการตกแต่งร้านค้าและการหาทำเลที่ตั้งของธุรกิจ ซึ่งขึ้นอยู่กับการทำนายทางภูมิศาสตร์ (Thongsavanh, 2557) และมีการนำความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำชุดเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับดวงประจำวัน เรียกว่า “เสื้อมงคล” โดยนำความเชื่อทางด้านกฎเกณฑ์การแบ่งแยกสีประจำวันที่ถูกโฉลกหรือเป็นมงคลในทางโหราศาสตร์ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของสีเสื้อผ้าตามโหราศาสตร์และความชอบของผู้ใช้ต่อเสื้อผ้าชิ้นนั้น ๆ เป็นหลัก มีต้นกำเนิดมาจากการนำหลักเกณฑ์มหาทักษาซึ่งเป็นหนึ่งในตำราพรหมชาติโบราณมาใช้ในการแบ่งแยกสีมงคลประจำวัน โดยหลักเกณฑ์มหาทักษาได้กล่าวถึงตำนานชาติเวรของดาว พระเคราะห์ทั้ง 8 ได้แก่ ดาว

อาทิตย์ ดาวจันทร์ ดาวอังคาร ดาวพุธ ดาวพฤหัสบดี ดาวศุกร์ ดาวเสาร์ ดาวอาทิตย์ และ ดาวราหู ซึ่งตำนานชาติเวรมีเนื้อหาบางส่วนกล่าวถึงสี่ที่เป็นศิริมงคล (ศุภมงคล อัครดรงค์รัตน์ และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ยังมีการนำความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มาใช้ประดับในสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ในพระราชวังบวรสถานมงคล เช่น ประดับไว้บนบานประตูที่ประดิษฐานพระบรมอัฐิในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ โดยใช้รูปสัตว์สัญลักษณ์ในวงรีบานละ 2 ตัว คือ สุนัข 2 ตัว ครุฑ 2 ตัว และครุฑกับราชสีห์ อันเป็นสัญลักษณ์ของ “วัน” ตามคติอัฐเคราะห์ (ดาวเคราะห์ 8 ดวง) มีคำเรียกดาวเคราะห์เฉพาะ 8 ดวง ได้แก่ พระอาทิตย์พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระเสาร์ พระพฤหัสบดี พระราหู และพระศุกร์ โดยเทวดาแต่ละองค์เป็นผู้ครองรักษาทิศต่าง ๆ กล่าวคือ พระอาทิตย์ครองทิศอีสาน (ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) พระจันทร์ครองทิศบูรพา (ทิศตะวันออก) พระอังคารครองทิศอาคเนย์ (ทิศตะวันออกเฉียงใต้) พระพุธครองทิศทักษิณ (ทิศใต้) พระเสาร์ครองทิศเหนือ (ทิศตะวันตกเฉียงใต้) พระพฤหัสบดีครองทิศประจิม (ทิศตะวันตก) พระราหูครองทิศพายัพ (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) และพระศุกร์ครองทิศอุดร (ทิศเหนือ) โดยอัฐเคราะห์ นอกจากจะเรียกว่า อาทิตย์ จันทร์ อังคารฯ ยังมีนามอื่นเรียกคือ อาทิตย์-ครุฑนาม (ครุฑ) จันทร์-พยัคฆนาม (เสือ) อังคาร-สิงหนาม (ราชสีห์) พุธ-โสณนาม (สุนัข) เสาร์-นาคนาม (นาค) พฤหัสบดี-มุสิกนาม (หนู) ราหู-คชนาม (ช้าง) และ ศุกร์-อักษนาม (แพะ) ซึ่งสัตว์สัญลักษณ์แต่ละคูนั่น คือวันพระราชสมภพและวันสวรรคตของแต่ละพระองค์ โดยโปรดให้ทำตุ้มไม้จำหลักปิดทอง 3 ตัว ตั้งกลางประดิษฐานพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ตุ้มเบื้องขวาประดิษฐานพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตุ้มเบื้องซ้ายประดิษฐานพระอัฐิสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี และทำเพดานและอัมจันทร์สำหรับตั้งเครื่องบูชา โดยคติอัฐเคราะห์นั้นเป็นคติที่ปรากฏในตำราพิไชยสงครามและทักษาตำราโหราศาสตร์เกี่ยวกับการตั้งชื่อตัวของบุคคลต่าง ๆ (ยุทธานาวรากร แสงอร่าม, 2557)

3) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง

เครื่องรางของขลัง หมายถึง วัตถุที่เชื่อกันว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น บันดาลให้ผู้ครอบครองมีโชคลาภ เป็นที่รักแก่ผู้พบเห็น ตลอดจนแคล้วคลาดปลอดภัย อยู่อย่างคงพระพันต่อสรรพอาวุธและอันตรายทั้งปวง เครื่องรางโดยทั่วไป มักหมายถึง ทั้งวัตถุที่เกิดขึ้นเอง ที่เชื่อกันว่ามีคุณวิเศษตามธรรมชาติ เช่น เหล็กไหล เพชรหน้าทั่ง แก้วโป่งขาม ฯลฯ และวัตถุที่สร้างขึ้นด้วยพิธีกรรมตามความเชื่อ เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด แหวนพิรอด ผ้ายันต์ ฯลฯ ยกเว้น วัตถุที่สร้างขึ้นในรูปขององค์พระ ซึ่งมีคำเรียกเฉพาะว่า พระเครื่อง แต่ก็อาจเรียกรวมกันได้ว่า เครื่องรางของขลัง (ทำนอง วงศ์พุทฺธ และคณะ, 2559)

การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง หมายถึง การนำวัตถุทั้งสามกลุ่มดังกล่าวมาเข้าพิธีปลุกเสกด้วยมนต์คาถาต่าง ๆ โดยเกจิอาจารย์ โดยมีการลงอักขระต่าง ๆ เช่น อักขระตัวอุ จากอักขระแปดตัว คือ อะ อา อิ อี อุ ฌ เอ โอ ปรากฏในดอกบัวแปดดอก เช่นเดียวกับอักขระนะ โม พุท ธา ยะ โดยมี

ความหมายสื่อถึงพระพุทธรูปเจ้าห้าพระองค์ปรากฏในดอกบัวห้าดอกในต้นกำเนิดของปฐมกัป อันหมายถึง พระพุทธรูปองค์แรกของกัปตามคติของมหายานที่นับถือพระพุทธรูปเจ้าแปดพระองค์ปรากฏในทิศทั้งแปด มีพระไวโรจนพุทธะหรือพระพุทธรูปองค์ปฐมเป็นประธาน เป็นต้น (ทำนอง วงศ์พุทธและคณะ, 2559)

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องรางของขลังที่เป็นที่นิยมเป็นอย่างมากตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นับวันยิ่งเป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้น ก็คือ ยันต์ ซึ่งยันต์ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยมายาวนาน ภายใต้ความเชื่อของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยใช้อักขระขอม ภาษาบาลี เริ่มมีระบบแบบแผนเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจนในสมัยอยุธยา การนำระบบยันต์มาใช้งานนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสักไว้ตามร่างกาย รวมทั้งนำเข้าสู่กระบวนการสร้างเครื่องรางของขลังต่าง ๆ อาทิ ผ้ายันต์ เสือยันต์ ตะกรุด ลูกประคำ มีดหมอ พระผงและพระกริ่งต่าง ๆ ฯลฯ จะเห็นได้ว่า ระบบยันต์นั้นมีความสำคัญในแง่การให้คุณหรือสร้างอานุภาพต่าง ๆ ได้ในตัวเอง ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเครื่องรางของขลังอีกด้วย ซึ่งอาจเป็นความเชื่อที่เชื่อมโยงต่อมาว่าอานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของยันต์จะสามารถสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับเครื่องรางของขลังนั้น ๆ ได้ คิดความเชื่อเรื่องยันต์ที่มาพร้อมกับความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถาต่าง ๆ นั้น แพร่กระจายไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทย นอกจากจะปรากฏบนผืนผ้า แผ่นเงิน แผ่นทอง และแผ่นทองเหลือง หรือวัตถุมงคลแล้ว ยังปรากฏในร่างกายมนุษย์ด้วยปัจจุบันยังคงเป็นที่นิยมของคนบางกลุ่มที่นิยมการสักยันต์การสืบทอดการสร้างยันต์นั้นเป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างยันต์ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามจะต้องทำเป็นพิธีกรรมที่มีขั้นตอนทั้งเป็นที่เปิดเผยและลึกลับ มีรายละเอียดปลีกย่อยไปตามแต่ที่อาจารย์นั้น ๆ จะกำหนด สิ่งที่มีอยู่ในผ้ายันต์ จะเห็นว่ามียันต์อักขระ ตัวเลขและรูปภาพต่าง ๆ และสิ่งที่ปรากฏโดดเด่นในตำราของยันต์ คือพิธีกรรม มีการสร้างสรรค์ลวดลายอย่างประณีต จารึกเป็นคาถา ด้วยอักขระโบราณ และภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้ดูศักดิ์สิทธิ์ลึกลับ และทำให้ผืนผ้าที่ลงยันต์นั้นเป็นผืนผ้าที่ทรงพลังอำนาจทางจิตวิญญาณ ในอดีตตัวอักขระคาถาในยันต์ล้วนมาจากหัวข้อธรรม หรือ “พุทธธรรม” ทั้งสิ้น ดังเช่น หลักของอริยสัจ 4 จะนาเอาบทย่อ คือ “ทุ สะ นิ มะ” เป็นต้น แต่มาระยะหลังได้มีการลดทอนอักขระต่าง ๆ ลงมา และมีการนำเอาภาพของเทพ สัตว์มงคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญภายในยันต์ ตามแต่ความเชื่อในเรื่องอานุภาพของสิ่งที่นำมาใส่ไว้ในยันต์นั้น ๆ ปัจจุบันวัตถุมงคลในการสร้างยันต์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงไม่ได้ตอบสนองความต้องการในด้านจิตใจอย่างที่เคยเป็นมาและกลายมาเป็นสินค้าในเชิงพาณิชย์ ทำให้คุณค่าของยันต์เสื่อมถอยลง มีการโฆษณาชวนเชื่อเน้นหนักทางไสยศาสตร์มากกว่าหลักการของพระพุทธศาสนา คนส่วนใหญ่จึงไม่รู้ถึงคุณค่าของยันต์ ความสำคัญของยันต์ ในมุมมองของพระพุทธศาสนา ทำให้เหลือเพียงโครงสร้างที่ดูเข้มขลังหรือศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น โดยไม่ทราบถึงสิ่งอันเป็นจริงที่อยู่ในตัวยันต์นั้นเลย (พระพิชญ์พลสุวณฺณรุโป (รูปทอง) และคณะ, 2562)

ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เขมร หรือแม้กระทั่งประเทศจีน ที่เป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก ต่างได้รับอิทธิพลจากการนับถือศาสนาของตน เช่น ศาสนาพุทธ พราหมณ์-ฮินดู เต๋า ขงจื้อ ฯลฯ ล้วนมีความเชื่อโชคลาง และความศรัทธาตั้งมั่นในศาสนาของตนอย่างเหนียวแน่น ซึ่งอิทธิพลของความศรัทธาหรือความเชื่อนั้น ได้เข้ามาหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนโดยไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นล่าง กลาง หรือชั้นสูง ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการงาน ระดับรากหญ้าไปจนถึงระดับชาติ ล้วนมีความเชื่อในสิ่งที่ยึดมั่นอยู่ในสายเลือด ตั้งแต่ธุรกิจระดับ SMEs ไปจนถึงระดับเจ้าสัวหมื่นล้าน ก็มักแสดงออกถึงความเชื่อของตนอยู่ในธุรกิจนั้นเสมอ อาทิเช่น คนไทยเชื่อว่า ทำมาค้าขายให้บูชาแม่นางกวัก ผู้นำถือพราหมณ์-ฮินดู จะบูชาพระพรหม คนจีนจะต้องดูฮวงจุ้ยก่อนตั้งห้างร้านและการจัดวางสินค้าในร้าน คนฮ่องกงเชื่อใบพัดกังหัน คนญี่ปุ่นเชื่อในมาเนกิเนโกะ (แมวกวัก) เพราะมันใจว่าจะช่วยให้กิจการของเขาเหล่านั้นประสบความสำเร็จ (ธงรัฐ คงฤทธิ์ & เจษฎา นกน้อย, 2564)

4) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านการเข้าทรง

การเข้าทรง หมายถึง การอัญเชิญเทพต่าง ๆ มาเข้าร่างทรงเพื่อสื่อสารให้คำปรึกษาแก่ผู้เดือดร้อน มีปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ปัญหาการเงิน ความรัก โรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น หรือต้องการความเจริญก้าวหน้าทางลัดในชีวิต โดยหวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพที่เข้ามาเข้าทรงอาจเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์หรือผีบรรพบุรุษที่อ้างว่าต้องการมาช่วยเหลือมนุษย์ยามที่เดือดร้อน เป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลสิ่งที่ร้องขอหรือปรารถนาได้ เป็นที่ปรึกษา และเป็นผู้ที่ให้คำตอบทุกปัญหาโดยผ่านกระบวนการ “เข้าทรง” ความเชื่อเหล่านี้เกิดจากความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนและสามารถบันดาลให้ทั้งคุณและโทษ มีต้นกำเนิดมาจากความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี อาจรวมถึงเทวดาอารักษ์ เช่น รุกขเทวดา เจ้าทุ่ง เจ้าป่า เจ้าเขา การนับถือผีปู่ย่าตายาย หรือผีบรรพบุรุษ การถือผีวิรบุรุษ เช่น ผีฟ้า การนับถือผีร้าย เช่น ผีฟ้า ผีปอบ เป็นต้น ซึ่งการที่ประชาชนหันไปพึ่งสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นที่ปรึกษาที่รอบรู้และสามารถแก้ไขปัญหาของตนได้ อย่างเช่น การไปหา “ร่างทรง” เพื่อขอให้ประกอบพิธีกรรมการ “เข้าทรง” เพื่อต้องการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่การงาน เรื่องเงิน เรื่องชีวิตครอบครัว หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของตนที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน เช่น บางคนเป็นโรคชนิดหนึ่งที่แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถวินิจฉัยชี้ขาดได้ว่าเป็นโรคอะไร หรือยังไม่มีวิธีการรักษาที่ชัดเจน การเกิดภัยพิบัติที่ร้ายแรงที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้คนหันไปพึ่งการเข้าทรงมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงสภาวะการอ่อนแอทางจิต ความต้องการหาที่พักพิงหาผู้ที่ให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต พบเห็นได้ทั้งในเมืองหลวงและชนบททั่วไปในประเทศไทย ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าทรงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านความเชื่อการให้คำปรึกษา เช่น ปรึกษาเกี่ยวกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ปรึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ดวงชะตา การสะเดาะเคราะห์ การตั้งชื่อ หาฤกษ์ยาม การให้ศีลให้พร และเสริมบารมี 2) ด้านความศรัทธาในร่าง

ทรง คือเชื่อมั่นว่าร่างทรงคือตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์ เชื่อว่าร่างทรงสามารถยกฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น เชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ให้หายได้ เป็นต้น มูลเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อหรือสนใจเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงอยู่ 2 ประการคือความกลัวและความต้องการที่พึงทางใจ นั้นเอง (พระครูโสภิตสิริธรรม (สิริโร/ทาอ่อน) และคณะ, 2564)

ระบบความเชื่อของสังคมไทยมีรากฐานมาจากความเชื่อผีที่สืบทอดกันมานาน และมีผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้เกิดวัฒนธรรมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่า ผีฟ้า ผีเมือง ผีบ้าน ผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีปอบ ผีประกา และเกิดการผสมผสานกันจนกลายเป็นแบบแผนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมไทย ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ อานาจลี้ลับ ต่าง ๆ ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ จึงมีการเซ่นสรวงบูชา สังเวย ตั้งพลีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการนอบน้อมเคารพบูชาในสิ่งนั้น และเกิดมีการตั้งพิธีกรรมต่าง ๆ ตามมา เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ผู้มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ด้วยความเคารพ และความกลัว เพื่อทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเกิดความพอใจและปกป้องคุ้มครองรักษารวมทั้งอำนวยความสะดวกให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการดำรงชีวิต จึงทำให้เกิดพิธีกรรมมากมาย แยกย่อยไปตามลักษณะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การทรงเจ้า เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของชาวบ้านในเมืองทั่วไป เป็นการเชื่อมต่อระหว่างความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ผสมผสานระหว่างลัทธิผี พราหมณ์ และพระพุทธศาสนา กับความเชื่อสมัยใหม่ที่เป็นวัตถุนิยม (พุทธพาณิชย์) เรื่องทรงเจ้าในอดีต จะเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่น เช่น ผีพ่อน ผีฟ้า แต่ละถิ่นจะเรียกแตกต่างกันออกไป พิธีกรรมทางการเข้าทรง เป็นที่มาของความเชื่อ ความศรัทธาในสิ่งที่ตนเคารพบูชาอย่างสูงสุด จึงเกิดการประกอบพิธีเพื่อแสดงความเคารพบูชา เชิดชู เทิดทูน และเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของคนรุ่นก่อนมาสู่รุ่นต่อมา หรือ จากรุ่นสู่รุ่น เป็นลูกโซ่ เช่นนี้สืบทอดไป จึงกลายเป็นประเพณี ที่ต้องรักษา สืบทอด ให้เป็นมรดกตกทอดสู่รุ่นต่อไป (ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2557)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ประกอบด้วย (1) ความเชื่อด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ความเชื่อด้านโหราศาสตร์ (3) ความเชื่อด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ความเชื่อด้านการทรงเจ้า มีต้นกำเนิดมาจากความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ อานาจลี้ลับต่าง ๆ ที่คิดว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ ผสมผสานกับความเชื่อเรื่องเทพและผีที่ได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิผี พราหมณ์ และพุทธพาณิชย์ ที่อาศัยความเคารพความศรัทธา ความกลัว และความอยากได้ อยากมี อยากเป็นในทางลัด โดยอาศัยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้สมหวังในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลจากการถ่ายทอด ส่งต่อ สืบทอด จากรุ่นสู่รุ่น หรือจากการปฏิบัติจนเคยชินตามประเพณีในท้องถิ่น กระทั่งทำให้เกิดความเชื่อที่ฝังรากลึกในจิตใจโดยไม่รู้ตัว โดยปราศจากการศึกษาและตรวจสอบผลได้ผลเสียของความเชื่อนั้น เพียงเพื่อสนองความต้องการส่วนตัว เช่น ความอยากรู้เรื่องอนาคต ต้องการบรรเทาความเคลียดในใจ ต้องการ

ความมั่นใจ ต้องการที่ปรึกษาแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ปัญหาการเงิน ความรัก โรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น ต้องการบรรเทาความกลัว หรือเพื่อความบันเทิง สรุปล้น ๆ ผู้ที่มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ ศรัทธาวิชานั้น คือผู้ที่มีภูมิคุ้มกันทางจิตต่ำ มีความทุกข์ มีตัณหา (ความอยาก) ภายในใจ และต้องการที่พึ่งทางใจ นั่นเอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอุทยานการศึกษาในวัดในประเทศไทย

พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย ฐานุตตโร) (2562) กล่าวว่า อุทยานการศึกษาในวัด หมายถึง การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนโดยเน้นให้วัดมีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ เป็นระเบียบ และเป็นแหล่งเรียนรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ทั้งด้านวิชาการวิชาชีพ ตลอดจนเป็นแหล่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สามารถกล่อมเกลাজิตใจของผู้ที่เข้าไปในวัดได้ โดยอุทยานการศึกษาในวัด ต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นดังนี้

- 1) เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีชื่อในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และเจ้าอาวาสของวัดนั้นได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายเถรสมาคม ทั้งต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม กฎหมาย กับได้ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของทางราชการมาด้วยดี
- 2) เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว
- 3) มีพระภิกษุ สามเณร อยู่ประจำตลอดทั้งปีไม่น้อยกว่า 5 รูป เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 4) ไม่เคยได้รับการคัดเลือกเป็นอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น และไม่เป็นพระอารามหลวงมาก่อน
- 5) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน หรือพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในวัด
- 6) จัดกิจกรรมทางการศึกษา และการเผยแพร่ความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน
- 7) จัดสถานที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ป้ายคติธรรม พุทธภาษิตหรือความรู้ทางวิชาการในวัด
- 8) บริเวณวัดมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น สวยงาม
- 9) จัดทำแผนงานหรือโครงการ เพื่อพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง
- 10) มีการจัดทำแผนผังวัดแสดงพื้นที่บริเวณวัด และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ในวัด และติดตั้งไว้ในบริเวณที่สามารถเห็นได้ชัดเจน

ส่วนการปรับปรุงและพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับอุทยานการศึกษาในวัด ระดับวัดพัฒนาตัวอย่าง และระดับวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น โดยการพิจารณาทั้ง 3 ระดับนั้น ล้วนครอบคลุมภารกิจอย่างน้อย 11 ด้าน แต่มีความแตกต่างกันในบริบทของความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนาเป็นสำคัญ โดยภารกิจทั้ง 11 ด้านนั้น ประกอบด้วย ด้านพระสงฆ์ ด้านความสงบ ด้านความสวยงาม ด้านความสะอาด ด้าน

เสนาสนะ ด้านสุขลักษณะ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความสะอาด ด้านการสร้างเครื่อศาธด้านการส่งเสริมการศึกษา และด้านส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา

สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ (2563) กล่าวว่า ปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ภายในวัดและศาสนสถานมีอยู่ทั่วประเทศ มีทั้งจัดตั้งโดยวัดเอง วัดจัดร่วมกับชุมชน หรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น ซึ่งแต่ละวัดจะมีองค์ความรู้ การนำเสนอความรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป โดยมีแนวทางการส่งเสริมศาสนสถานเป็นแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. การจัดทัศนศึกษานำชมวัดและศาสนสถานเป็นการนำชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถาปัตยกรรมที่อยู่ภายในวัดโดยมีวิทยากรเป็นผู้นำชม
2. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุ ศาสนวัตถุและศิลปวัตถุที่มีคุณค่าสำหรับอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาหาความรู้ต่อไป
3. การจัดทำเอกสารเผยแพร่ เป็นการรวบรวมเกร็ดความรู้ทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับวัด ตลอดจนกิจกรรมและผลงานต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้น มอบเป็นอนินันทนการให้แก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาเยี่ยมชมวัด รวมทั้งเผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วไป
4. การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้และเป็นศูนย์กลางการจัดการกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้การถ่ายทอดและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยากร ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพวัดและศาสนสถานในด้านต่าง ๆ นั้น ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ มีการวางแผนร่วมกัน รวมทั้งการปรึกษาหารือและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความพร้อมด้านกายภาพ เป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม อาคารและสิ่งปลูกสร้างได้รับการดูแลรักษา สามารถรักษาความเก่าแก่ และคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเอาไว้ได้รวมทั้งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ และมีคำอธิบายประวัติความเป็นมาที่ชัดเจน เพื่อให้คนพิการและคนทุพพลภาพเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย
2. ความพร้อมด้านนโยบาย เป็นการสนับสนุนด้านนโยบายการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพวัดและศาสนสถาน มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และมีหน่วยงานหรือองค์กรมารองรับอย่างเป็นระบบ
3. ความพร้อมด้านบุคลากร เป็นการเตรียมบุคลากรทั้งบรรพชิตกับคฤหัสถ์เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพวัดและศาสนสถาน

4. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ เป็นการจัดการโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบ มีการแบ่งโครงสร้างออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เพื่อดูแลรับผิดชอบในภารกิจของวัด ถือเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางจิต

นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางจิตไว้ดังนี้

ภูมิคุ้มกันทางจิต หมายถึง คุณลักษณะทางจิตหรือพลังสุขภาพจิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถเผชิญและแก้ปัญหา ผลกระทบ ความยากลำบากในชีวิต หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคม สามารถฝ่าวิกฤต หรือเหตุการณ์ร้าย ๆ ไปได้ โดยมีการฟื้นฟูสภาพอารมณ์และจิตใจได้อย่างรวดเร็ว ไม่จมอยู่กับความทุกข์ มีความยืดหยุ่น มั่นคง ปรับตัวได้ดี สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข และสามารถพลิกวิกฤตเป็นโอกาสได้ด้วยการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและแกร่งกว่าเดิม มีความพร้อมทางความคิด มีแรงจูงใจ มีความหวัง และมีฐานะทางอารมณ์สูงพอที่จะจัดการกับสถานการณ์ย่ำแย่ หรือการถูกปลุกปั่น โจมตีจากบุคคลอื่น ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดอยู่ในภาวะเสี่ยง ไม่มั่นคง หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในสภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง เรียกว่า อาร์คิว (RQ) ย่อมาจากคำว่า Resilience Quotient ผู้ที่มีอาร์คิว หรือภูมิคุ้มกันทางจิต จะมีลักษณะสำคัญอยู่ 3 เรื่อง คือ อึด-ฮึด-สู้ กล่าวคือ

1) อึด คือ มีความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถทนทานต่อภาวะกดดันได้ดี จัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม ควบคุมอารมณ์ได้ดี ยึดมั่นกับทุกสถานการณ์ และมีสติสัมปชัญญะ คือ มีความระลึกได้และตระหนักรู้อย่างใส่ใจในการคิด พูด และทำ ให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

2) ฮึด คือ มีศรัทธา มีกำลังใจที่ดี มีจิตใจที่มั่นคง เชื่อว่าสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ย่อมผ่านพ้นไปได้ และพึ่งพาตนเองได้ โดยเชื่อมั่นในตนเอง พึ่งพาจุดเด่น และความสามารถของตนเอง ใช้ความสำเร็จในอดีตที่จะสนับสนุน และกำหนดแนวทางการกระทำของตนเอง สามารถให้กำลังใจตัวเอง และได้รับกำลังใจจากคนรอบข้าง ตลอดถึงมีความหวัง คือ รู้ว่าชีวิตมีความหมาย มีเป้าหมายและวิธีการที่ทำให้สำเร็จได้ตามแผนที่วางไว้

3) สู้ คือ สามารถเผชิญปัญหาและต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคอย่างชาญฉลาด มีทักษะในการแก้ไขปัญหาดี หาทางออกได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ และมีความยืดหยุ่น คือ การปรับตัว หรือฟื้นตัวกลับคืนมาได้จากการเผชิญปัญหาอุปสรรค มีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคง ในการอดทนต่ออุปสรรคและความเครียด สามารถจัดการกับความรู้สึกอารมณ์ของตนเองได้ ปรับอารมณ์ความคิด และพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพการณ์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ (ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2561; อรพินทร์ ชูชม สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนยา ทองภักดี, 2555; วันวิสา สิริระศาสตร์ และคณะ, 2555)

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ทำให้มีความพร้อมในการเผชิญกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทางสังคม สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งในการดำรงชีวิตอยู่ในองค์กรและสังคมได้อย่างมีคุณค่า (สุพิเชษฐ์ ทองอ่อน และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2562) โดยคุณลักษณะต่าง ๆ ของภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย การแก้ปัญหา การคิดเชิงบวก การรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และความมุ่งมั่นทางจิตใจ (มณฑิรา จารุเพ็ง, 2560) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับมือกับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (อรพินทร์ ชูชม และคณะ, 2563) ซึ่งภูมิคุ้มกันทางจิต เป็นพลังของบุคคลที่ทำให้สามารถรับมือกับเหตุการณ์ได้อย่างแข็งแกร่ง มีความเข้มแข็งทางจิตใจ มีความมั่นคงด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถให้กำลังใจตัวเอง และได้รับกำลังใจจากคนรอบข้าง สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคอย่างชาญฉลาด มีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่ดี และใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ที่มี สามารถหาทางออกได้อย่างเหมาะสม (ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2561); (อรพินทร์ ชูชม สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนาก ทองภักดี, 2555; Luthans et al., 2007 อ้างใน สุพิเชษฐ์ ทองอ่อน และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2562; วันวิสา สรีระศาสตร์ และคณะ, 2555) ภูมิคุ้มกันทางจิต ช่วยบรรเทาความรุนแรงที่ได้รับจากผลกระทบและช่วยเสริมสร้างให้มีพัฒนาการทางความคิดที่ดีและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และรับรู้ในสิ่งที่ตนเป็นอย่างเหมาะสม ด้วยความเชื่อที่ว่า ตนเป็นผู้มีความสามารถ มีความมั่นคงทางจิตใจ เชื่อมมั่นในคุณค่า และความสามารถของตนเองในการควบคุมและจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้ที่มีภูมิคุ้มกันทางจิต จะสามารถปรับตัวได้ มีชีวิตอยู่รอดได้ เชื่อมมั่นว่าตนมีพลังอำนาจ สามารถควบคุม หรือแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่อาจจะเข้ามาส่งผลกระทบต่อชีวิต อีกทั้งยังช่วยให้ใช้ทักษะชีวิตและทักษะในการเผชิญกับปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ (กัญญรัตน์ เหลืองอ่อน และคณะ, 2564) หรืออาจกล่าวได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางจิตช่วยส่งเสริมให้บุคคลดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การปลูกฝังภูมิคุ้มกันทางจิต ควรปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย คือ บิดา มารดา ครู และเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสื่อมวลชน เป็นผู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างมาก หากบุคคลเหล่านี้สามารถถ่ายทอดความมีลักษณะภูมิคุ้มกันทางจิตที่ดีให้แก่พวกเขาได้อย่างสม่ำเสมอ เด็กจะซึมซับรับเอาคุณลักษณะที่ดีนี้ติดตัวไป ซึ่งผู้ที่มีภูมิคุ้มกันทางจิตที่ดี จะสามารถดูแลตนเองและบริหารจัดการความเสี่ยง หรืออุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้ด้วยตนเอง (อังคณา หมอนทอง, 2558)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางจิต หมายถึง สภาวะจิตที่ยืดหยุ่น แข็งแรง มั่นคง เป็นที่พึ่งของตนเองได้ สามารถเผชิญวิกฤต สถานการณ์ยากลำบาก ปัญหาอุปสรรค หรืออารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา ความเครียด ความกดดัน ฯลฯ ได้อย่างไม่สะทกสะท้าน มีทักษะในการแก้ปัญหาที่ชาญฉลาด มีเหตุผล มีความยืดหยุ่น ปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เร็ว และสามารถพลิกวิกฤตเป็น

โอกาสได้ มีการคิดเชิงบวก มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง เชื่อมั่นในพลังอำนาจในตน และสามารถควบคุมตนเองได้ มีลักษณะฮึด ฮึดสู้ หรือฮึดหยุน เข้มแข็ง และมั่นคงในทุกสถานการณ์

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

นักวิชาการได้กล่าวถึงวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตไว้ดังนี้

วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยจิตวิทยาเชิงบวก มี 3 วิธี คือ (1) การพัฒนาจุดแข็งของตน (2) การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง และ (3) การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ซึ่งแต่ละวิธีการมีรายละเอียดดังนี้

1) การพัฒนาจุดแข็งของตน มี 3 วิธี คือ (1) ค้นหาความถนัดของตัวเองให้เจอ ผ่านการทำแบบทดสอบ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม หรือการฝึกฝนความสามารถต่าง ๆ (2) หาโอกาสแสดงจุดแข็งหรือความถนัดที่มีในตนเองบ่อย ๆ จนเกิดทักษะหรือความชำนาญ เป็นการเสริมศักยภาพจุดแข็งด้วยการหาความรู้และฝึกฝนเพิ่มเติม ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญและชำนาญในสิ่งที่ตนถนัดหรือที่เป็นจุดแข็งของตน (3) หากรู้ว่าคุณสมบัติของตนเองมีข้อจำกัด เช่น ไม่กล้าแสดงออกให้สังคมรับรู้ ให้ทำลายจุดอ่อนนั้น โดยรีบฝึกฝนและพัฒนาจุดแข็งหรือความถนัดของตนนั้น และใช้ความถนัดนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม จนเกิดความมั่นใจในการแสดงศักยภาพนั้นออกมาให้ได้อย่างไว้ขีดจำกัด

2) การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง มี 3 วิธี คือ (1) เสริมความมั่นคงทางจิตด้วยการเพิ่มความมั่นใจในตนเอง เป็นการพัฒนาต่อยอดจากข้อที่ 1 คือ เมื่อรู้จุดแข็งหรือความถนัดของตนแล้ว จะเกิดความมั่นใจขึ้นมาว่า ตนเก่งอะไร ถนัดอะไร และทำประโยชน์ให้คนอื่นได้อย่างไร จิตใจจะเกิดความมั่นคง เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ (2) ถ่ายทอดจุดแข็งหรือความถนัดให้ผู้อื่น ให้ได้รับประโยชน์ เช่น ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี สอนสิ่งที่ตัวเองถนัดและชำนาญให้แก่คนอื่น เป็นต้น ผู้ที่ได้รับประโยชน์ จะสะท้อนให้เราทราบว่าเรามีจุดแข็งอะไร ยิ่งทำมากและทำบ่อย ยิ่งสะท้อนกลับมาหาตัวเองมากเท่านั้น ทำให้ตระหนักในตัวเองว่าเรามีคุณค่ากับคนอื่น กับสังคมและกับโลก (3) ทำตามเป้าหมายของชีวิตหรือทำตามความฝันของตน การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะทำให้เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น จะทำให้ชีวิตมีมีสีสัน มีชีวิตชีวาและมีความสุข

3) การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง มี 3 วิธี คือ (1) มองความผิดพลาดของตนในมุมมองของคนนอก กล่าวคือไม่กล่าวโทษตนเอง แต่เป็นการใช้ความผิดพลาดให้เกิดประโยชน์ โดยการลองมองเหตุการณ์นั้นใหม่ ในฐานะที่เราเป็นคนอื่น จะทำให้เกิดมุมมองต่อสถานการณ์หรือความผิดพลาดของตนในอีกมิติ ซึ่งเทคนิคนี้จะทำให้เห็นวิธีแก้ปัญหามากกว่าการกล่าวโทษตัวเอง (2) มองไปข้างหน้า กล่าวคือ ปรับเปลี่ยนความผิดพลาดเป็นบทเรียน หาทางป้องกันไม่ให้นันเกิดขึ้นอีก ปล่อยวาง เพราะ

ไม่มีใครสามารถแก้ไขได้ดีได้ การเฝ้าโทษตัวเองไม่ก่อประโยชน์ใด ๆ นอกจากความเจ็บปวด (3) อย่าด่วนตัดสินตัวเอง กล่าวคือ ไม่ด่วนตัดสินว่าตนเองไม่ดี ไม่มีความสามารถ ไม่มีค่าพอ เพียงเพราะความผิดพลาด หรือไม่ได้ตั้งใจ ให้โอกาสตัวเองในการพัฒนา แก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดนั้นอีก จะเกิดประโยชน์มากกว่า (Porfai's Papa & amp; Porfai's Mama, n.d.; Pennock & Alberts, 2014)

นอกจาก 3 วิธีดังกล่าวมา วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ยังสามารถสร้างได้ด้วยการทำความเข้าใจในกฎธรรมชาติ เช่น กฎอนิจจัง คือ ความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจทุกข์และอนัตตา คือ กฎไตรลักษณ์ รู้ริยสังสี เข้าใจ รู้สาเหตุ และหาทางดับทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่นในอัตตาที่เกินพอดี ด้วยการปล่อยวางความยึดมั่นนั้นตามแนวทางปฏิบัติของมรรคองค์ 8 ที่นำชีวิตให้พบกับความสำเร็จ ช่วยพัฒนาให้เป็นผู้เจริญด้วยกาย จิต และปัญญา โดยมีคุณธรรมกำกับ รวมทั้งใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์รักษาโรคทางกาย และรักษาโรคทางใจ ด้วยคำสอนของพระพุทธศาสนา (กันยาวิรุ สัทธาพงษ์, 2564) เพื่อพัฒนาความสามารถในการกำกับดูแลตนเอง ด้วยการควบคุมอารมณ์ การควบคุมความตื่นเต้น และการวิเคราะห์เหตุ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้วยการพัฒนาการสื่อสาร ความเห็นอกเห็นใจ และการขยายตัวตน และเพื่อพัฒนาทัศนคติเชิงบวก ด้วยการมองโลกในแง่ดี ความพึงพอใจในชีวิต และความชื่นชมในตนเอง (Yu & Chae, 2020)

วิธีการเสริมภูมิคุ้มกันทางจิต ที่ต้องทำให้ได้ ประกอบด้วย (1) การควบคุมตนเอง (2) ภาวะภูมิใจในตนเอง (3) ความรู้เรื่องปัญหานั้น ๆ เช่น เรื่องยาเสพติด เรื่องติดเกมส์ เป็นต้น (4) ทักษะการดำเนินชีวิต และ (5) การหาความสุขให้ตนเองในรูปแบบที่เหมาะสม (กรมสุขภาพจิต, 2550) โดยการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิต สามารถนำไปสู่การปฏิบัติตนที่สมเหตุสมผลได้โดยมีกระบวนการสำคัญที่ช่วยสนับสนุน คือ กิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย (1) การสื่อสารแบบประชาธิปไตย (2) การสร้างอารมณ์ทางบวก (3) การเปิดใจ (4) การปรับพฤติกรรม (5) การเสริมแรงทางบวก และ (6) การชี้แนะ (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี และคณะ, 2563)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นภายในจิตของตนตามองค์ประกอบ 3 คือ 1) การพัฒนาจุดแข็งของตน 2) การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง และ 3) การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ (1) ด้านการควบคุมตนเอง (2) ด้านภาวะภูมิใจในตนเอง (3) ด้านความรู้เรื่องปัญหานั้น ๆ (4) ด้านทักษะการดำเนินชีวิต และ (5) ด้านการหาความสุขให้ตนเองในรูปแบบที่เหมาะสม และควรมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย (1) การสื่อสารแบบประชาธิปไตย (2) การสร้างอารมณ์ทางบวก (3) การเปิดใจ (4) การปรับพฤติกรรม (5) การเสริมแรงทางบวก และ (6) การชี้แนะ ตลอดถึงการฝึกจิตให้เข้าใจกฎธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎไตรลักษณ์ ตามหลักพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ

การทำให้จิตยอมรับความจริง เช่น หลักโลกธรรม 8 ฯลฯ ทำให้จิตยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความไม่คงทนของสรรพสิ่ง และเข้าใจว่าสรรพสิ่งไม่สามารถควบคุมได้ ต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติ รู้และเข้าใจปัญหา เหตุของปัญหา ผลที่จะตามมา ประโยชน์ในปัจจุบันและในอนาคตทั้งของตนเองและส่วนรวม และวิธีการแก้ไขปัญหา ตามหลักอริยสัจ 4 และหลักอริยมรรค ตลอดถึงเข้าใจโลกธรรม 8 จนจิตมีลักษณะเข้มแข็ง มั่นคง ยึดหยุ่นในทุกสถานการณ์

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของพุทธบูรณาการไว้ดังนี้

พุทธบูรณาการ หมายถึง “การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และพระคัมภีร์ต่าง ๆ ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือปฏิบัติตาม นำมาผสมผสานกับศาสตร์สมัยใหม่ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการทำงาน แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างเป็นระบบที่ชัดเจน” (ดวงเพชร สมศรี, 2558) เป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการทำงานของบุคคลต้นแบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กร และพุทธบูรณาการ ยังหมายถึง “พุทธบูรณาการแบบองค์รวม คือ การบูรณาการองค์ประกอบภายในของศาสนาพุทธ และพุทธบูรณาการแบบเติมเต็ม คือ การบูรณาการองค์ประกอบของพุทธศาสนาเป็นหลักกับศาสตร์ต่าง ๆ นอกศาสนาพุทธ” เป็นการผสมผสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน เกิดเป็นองค์รวมใหม่ เช่น หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ไทยได้นำมาผสมผสานกับหลักสูตรนันทกรรมและธรรมศึกษา ได้เป็นหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ส่วนการบูรณาการแบบเติมเต็ม คือ ทำให้สมบูรณ์ในลักษณะผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นภาพที่สมบูรณ์ขึ้นมาใหม่ เช่น การนำพุทธจริยศาสตร์ไปผสมผสานกับเศรษฐศาสตร์ กลายเป็นเศรษฐศาสตร์แนวพุทธจริยศาสตร์ ก็กลายเป็นเศรษฐศาสตร์ที่สมบูรณ์ ฯลฯ (คณิต ดวงหัตถ์ และ พระมหามิตร ฐิตปญโญ, 2564) อนึ่ง การบูรณาการในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีความยาวนาน เป็นแบบสร้างสรรค์ เน้นการพัฒนาแบบองค์รวม คือ การพัฒนาและแก้ไขทั้งทางกายและทางจิตควบคู่กันไป ไม่แยกส่วน ไม่เน้นการควบคุมบังคับ แต่เน้นการเข้าใจและเรียนรู้ด้วยกัลยาณมิตร (สาริกา หาญพานิชย์, 2558)

จึงสรุปได้ว่า พุทธบูรณาการ หรือการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณาการ สามารถประยุกต์ใช้กับหลักการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามศาสตร์นั้น ๆ ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ จึงหมายถึง การนำหลักการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างความยึดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคงของจิต ประกอบด้วยหลักโลกธรรม 8 หลักโยนิโสมนสิการ หลักสัมมาทิฐิ หลักสัมมาสังกัปปะ หลักสัมมาสติ และหลักสัมมาสมาธิ มีรายละเอียดดังนี้

หลักโลกธรรม 8 (wordly conditions; wordly vicissitudes) หมายถึง ธรรมดาของโลก, เรื่องของโลก, ความเป็นไปตามคติธรรมตา ซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลก และสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป ประกอบด้วย

1. ลาภ (ได้ลาภ, มีลาภ)
2. อลาภ (เสื่อมลาภ, สูญเสีย)
3. ยศ (ได้ยศ, มียศ)
4. อยศ (เสื่อมยศ)
5. นินทา (ติเตียน)
6. ปัสสา (สรรเสริญ)
7. สุข (ความสุข)
8. ทุกข์ (ความทุกข์)

โดยสรุปแบ่งเป็น อริยธรรม 4 คือ ส่วนที่น่าปรารถนา น่าพอใจ อริยธรรม 4 คือ ส่วนที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ โลกธรรมเหล่านี้ จะเกิดขึ้นทั้งแก่ปุถุชนผู้มีได้เรียนรู้ และแก่อริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ต่างกัน โดยปุถุชนส่วนใหญ่ไม่รู้เห็นเข้าใจตามความเป็นจริง ลุ่มหลง ยินดียินร้าย ปลอ่ยให้โลกธรรมเข้าครอบงำอำยิจิต พุยุบเรื่อยไป ไม่พ้นจากทุกข์ มีโสกะปริเทวะ เป็นต้น ส่วนอริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ มักพิจารณาเห็นตามเป็นจริง ว่าสิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดตามที่เกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ไม่หลงใหลมัวเมาเคลิ้มไปตามอริยธรรม ไม่ขุ่นมัวหม่นหมองคลุ้มคลั่งไปในเพราะอริยธรรม มีสติดำรงอยู่ เป็นผู้ปราศจากทุกข์ มีโสกะปริเทวะ เป็นต้น ยอมรับความจริง มองให้ไกล โดยมองว่า ไม่มีใครจะได้รับสิ่งที่น่าปรารถนา น่าพอใจเสมอไป เมื่อมีลาภ ย่อมเสื่อมลาภ เมื่อมียศ ย่อมเสื่อมยศ เป็นธรรมดาที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ ไม่มากก็น้อย ในขณะที่เราประสบความทุกข์ยากลำบาก คนอื่นก็มีความทุกข์เช่นกัน บางครั้งอาจทุกข์มากกว่าเราด้วยซ้ำ (อง.อภฺรฺก. (ไทย) 23/96/159)

หลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย (Systematic attention) ประกอบด้วยคำว่า โยนิโส มาจากรูปศัพท์เดิมว่า โยนิ คือ เหตุ เค้า แหล่งเกิด อุบาย วิธี ทาง ปัญญา และคำว่า มนสิการ คือ การทำในใจ คิด คำนึง ใส่ใจ นี่ถึง พิจารณา แปลง่าย ๆ ว่า การรู้จักคิด หรือ คิดเป็น หมายถึงคิดอย่างมีระเบียบ หรือคิดตามแนวทางของปัญญา (รู้จักมอง พิจารณาสรรพสิ่งตามสภาวะความเป็นไปของสิ่งนั้น ๆ โดยวิธีคิดหาเหตุและปัจจัย สืบค้นหาต้นเหตุ หรือต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย นำมาแยกแยะให้เห็นจริงตามสภาวะและตามความสัมพันธ์ของเหตุและปัจจัย ไม่เอาความรู้สึกที่แฝงด้วยตัณหา และอุปาทาน ของตนเองเข้าไปจับ จะสามารถแก้ปัญหาเรื่องนั้น ๆ ได้ โดยการทำให้ในใจโดยแยบคาย หรือการเอาใจใส่อย่างมีเหตุผล พิจารณาให้แยบคายด้วยปัญญา ดังนั้น การใช้หลักโยนิโสมนสิการพิจารณากำหนดรู้วัตถุตาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็นที่

ปรารภนา ที่ชอบใจ เป็นวัตถุที่ตั้งแห่งความกำหนดรักใคร่ ทั้งที่เกิดในอดีต ในปัจจุบัน และจะเกิดในอนาคต ที่เป็นเป็นกาม (ใคร่) ทั้งภายในและภายนอก เลว ปานกลาง ประณีต ไม่ว่าจะเป็นของใคร ล้วนเป็นสมบัติผลัดกันชม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป อยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ คือ ไม่ยั่งยืน (อนิจจัง) เพราะ โดนบีบคั้นให้อยู่สภาพเดิมไม่ได้ (ทุกข์) อันเนื่องมาจากไม่สามารถควบคุมมันได้ (อนัตตา) ทั้งสามอย่าง ล้วนเกิดต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย นี่คือลักษณะของไตรลักษณ์ ซึ่งวัตถุกามทั้งหลายนั้นเป็นเหตุให้เกิด อารมณ์ต่าง ๆ ที่รับรู้จากการสัมผัสกันระหว่างอายตนะภายในและภายนอก คือ ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้สัมผัส และใจรับรู้ธรรมารมณ์ (อารมณ์ที่เกิดกับใจ หรือสิ่งที่ใจนึกคิด) การใช้หลักโยนิโสมนสิการในแง่มุมต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) อุบายมนสิการ คือ คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย กล่าวคือ คิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี ให้เข้าใจและหยั่งรู้ถึงสภาวะลักษณะและ สามัญลักษณ์ของสิ่งสรรพสิ่ง 2) ปณณสิการ คือคิดถูกทาง หมายถึง คิดได้ต่อเนื่อง เป็นลำดับ เป็นขั้นตอน จัดลำดับได้ เป็นระเบียบตามแนวเหตุและผล ฯลฯ ไม่ยุ่งเหยิง สับสน วกวน เช่น เติลิดไป เรื่องนั้น เรื่องนี้ ไม่มั่นคง หรือกระโดดไปกระโดดมา ไม่ประติดประต่อ ทั้งนี้รวมเอาความสามารถในการชักความรู้สึกนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้องด้วย 3) การณณสิการ คือ คิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์ที่สืบทอดกันมาตามเหตุและปัจจัย โดยพิจารณาหาสาเหตุหรือ สาเหตุหาเหตุ ให้เข้าใจต้นเค้าหรือแหล่งที่มาของเรื่อง ที่ส่งผลสืบเนื่องกันมาตามลำดับ 4) อุปบาท มนสิการ คือ คิดให้เกิดผลหรือคิดให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ คิดอย่างมีเป้าหมาย อันหมายถึงให้เกิดกุศลธรรม อาทิ ปลูกไร่ให้เกิดความเพียร กระตุน โนม่น้าวให้เกิดความกล้าหาญ อาจหาญ ให้หายโลภ โกรธ หลง ให้มีสติ ให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง ฯลฯ กล่าวสรุปให้เห็นภาพคือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล นั่นเอง หรือสรุปสั้น ๆ ว่า การคิดถูกวิธี การรู้จักคิด หรือ การคิดเป็น นั่นเอง วิธีฝึกจัดการอารมณ์ตามหลักโยนิโสมนสิการ มี 10 วิธีหลัก ๆ จากที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น คือ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญา 5) วิธีคิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบเห็นคุณค่าเห็นโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-เทียม 8) วิธีคิดแบบเร้ากุศล 9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และ 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท (คิดแบบจำแนก แยกแยะ แบ่งออก แจกแจง โดยแง่ของความจริง โดยส่วนประกอบ โดยลำดับ โดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยเงื่อนไข โดยทางเลือกหรือความเป็นไปอย่างอื่น โดยเป็นฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างหนึ่ง) เช่น มองคน สัตว์ สิ่งของออกเป็นส่วน ๆ ไม่มองภาพรวม อาทิ ที่บอกว่างามงามตรงไหน งามที่ตา ตาประกอบด้วยอะไรบ้าง ประกอบด้วยเนื้อ เส้นประสาท เส้นเลือด น้ำตา ขี้ตา ฯลฯ หากมีคนยกดวงตาที่ว่างามนั้นมาให้เพียงส่วนเดียวไม่ให้ส่วนอื่นมาด้วย จะยังมองว่างามอยู่มัย เป็นต้น) ดังนั้น การรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการ ให้ฝึกรับรู้เพียงเพื่อ ความรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริงและเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเอาไปใช้ประโยชน์ในแก้ปัญหา และดับทุกข์ในการดำเนินชีวิตและทำกิจต่าง ๆ ด้วยสติและปัญญา สามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเองได้

ตามต้องการ จากนั้นทำการกำหนดรู้ด้วยหลักปริญญา 3 ดังกล่าวแล้ว และใช้ความเพียรตามหลักสัมปทาน 4 ดังจะกล่าวต่อไป เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการอารมณ์ที่เพิ่มขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555; สุตใจ ภูงลี, 2564)

หลักสัมมาทิฐิ แปลว่า ความเห็นชอบ, ปัญญาเท่าที่มีอยู่รู้เข้าใจมองเห็นอะไร ๆ (Right View; Right Understanding) กล่าวคือ บุคคลนั้นมีความรู้ความเข้าใจอะไรอย่างใดแค่ไหน ความรู้ความเข้าใจเท่าที่เขามีนั้น ก็ลงตัวเป็นความเห็น ความเชื่อ เป็นความยึดถือ เป็นหลักการที่ยึดถือไว้ เรียกได้ว่าเป็นข้อสรุปหรือเป็นผลรวมแห่งความรู้ความเข้าใจของเขา หรือปัญญาเท่าที่มีที่ถึงในเวลา นั้น เรียกสั้น ๆ ว่า ทิฐิ ซึ่งเชื่อถือยึดถือมองเห็นอย่างนั้นได้แค่นั้น แล้วทิฐินั้นก็จะเป็นตัวนำใน กระบวนการดำเนินชีวิตของเขา กล่าวสั้น ๆ หลักสัมมาทิฐิ คือ มีความรู้และความเข้าใจในอริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ อกุศลและอกุศลมูล กุศลและกุศลมูล หรือปฏิจกสมุปปาท (ม.อ. (ไทย) 14/375/416-424, ม.อ. (ไทย) 14/704/453); (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) กล่าวคือ

การรู้เข้าใจและทำหน้าที่ต่ออริยสัจแต่ละข้อให้ถูกต้อง เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง จะพูดไว้สั้น ๆ พอป้องกันความเข้าใจและการปฏิบัติ ไม่ให้ผิดพลาด

หน้าที่ต่ออริยสัจ 4 นั้น เรียกตามถ้อยคำเดิมว่า กิจในอริยสัจ ได้แก่

1. กิจในทุกข์ = ปริญญา (กำหนดรู้) คือ รู้จักเข้าใจเท่าทันทุกข์, รู้เข้าใจปัญหาและกำหนดรู้ขอบเขตของมัน เหมือนแพทย์วินิจฉัยโรค
2. กิจในสมุทัย = ปหานะ (ละ) คือ กำจัดต้นตอหรือสาเหตุของทุกข์ ของปัญหา ทำให้หมดสิ้นไป
3. กิจในนิโรธ = สัจฉิกิริยา (ทำให้แจ้ง) คือ ประจักษ์แจ้ง เข้าถึงภาวะที่ปลอดทุกข์ ปราศจากปัญหา บรรลุจุดหมาย
4. กิจในมรรค = ภาวนา (เจริญ) คือ ดำเนินหรือปฏิบัติตามวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย ลงมือทำ ที่ว่าป้องกันมิให้เข้าใจและประพฤติดิปฏิบัติผิดพลาด ก็เช่นว่า

ในข้อแรก คือทุกข์ เรามีหน้าที่ปริญญา รู้จักเข้าใจเท่าทันมัน เพื่อจะได้พร้อมที่จะแก้ไขสลายทุกข์ให้ตรงเรื่อง ถูกจุดถูกที่ และหมดจดเต็มที่ เราไม่มีหน้าที่ไปเป็นทุกข์มีทุกข์หรือแบกทุกข์เอาไว้แต่อย่างใดเลย ในข้ออื่นต่อ ๆ ไป เราก็ต้องทำหน้าที่ต่อมันให้ตรงตามกิจในแต่ละข้อนั้น ๆ

ถ้าเข้าใจหลักเท่าที่ได้พูดมา จะมองเห็นว่า 3 ข้อต้น คือ ทุกข์ สมุทัย และนิโรธนั้น เป็นเรื่องของสภาวะธรรม ที่เป็นไปตามปัจจัยการหรือพ้นจากปัจจัยการ ตามธรรมดาของธรรมชาติ ดังได้บอกแล้วว่ามนุษย์จะทำอะไรแก่มันโดยตรงไม่ได้ (จึงอยู่ในภาคมัชฌิมนธรรมเทศนา) มีเพียงข้อที่ 4 คือมรรคอย่างเดียวที่เป็นเรื่องของมนุษย์ที่จะทำจะปฏิบัติได้ ส่วนใน 3 ข้อแรก เราได้แค่รู้เข้าใจมัน เช่น รู้กิจหรือหน้าที่ต่อมันว่าอย่างนั้น ๆ แล้ว เมื่อจะให้กิจนั้น ๆ เป็นไปจนสำเร็จ ก็ต้องมาทำมาปฏิบัติในข้อมรรค ขอย้ำว่า สามข้อแรก คือ ทุกข์ สมุทัย และนิโรธ อยู่ในภาคแห่งธรรมดาของธรรมชาติ คือ

ภาคัมชฌเณธรรมเทศนา จึงมีข้อที่ 4 คือมรรคอย่างเดียว ที่เป็นเรื่องปฏิบัติการของมนุษย์ ซึ่งจัดเป็นภาคัมชฌเณมาปฏิบัติ

การรู้เข้าใจกฎไตรลักษณ์ ดังนี้

กฎไตรลักษณ์ หมายถึง ลักษณะโดยธรรมชาติ 3 อย่างของสิ่งทั้งปวง ดังพุทธพจน์ที่ได้แสดงหลักไว้ในรูปของกฎธรรมชาติ ว่าดังนี้

“ตถาคต (พระพุทธเจ้า)ทั้งหลาย จะอุบัติหรือไม่ก็ตาม ธาตุ (หลัก) นั้นก็ดำรงอยู่ เป็นธรรม จิตติ เป็นธรรมนิยามว่า

สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง ...

สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์ ...

ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา ...

ตถาคตรัสรู้ เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอก แสดง วางเป็นแบบ ตั้งเป็นหลัก เปิดเผย แจกแจง ทำให้เข้าใจง่ายว่า “สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง ...สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์ ...ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา (ไม่เป็น ไม่มีอัตตา)

ในพุทธพจน์ที่ตรัสแสดงหลักนี้ เรียกแต่ละข้อว่า “ธาตุ ธมมกฎจิตตา ธมมนิยามตา” (ในภาษาไทยเรียกเป็น ธรรมธาตุ ธรรมจิตติ ธรรมนิยาม) ส่วน “ไตรลักษณ์” เป็นคำที่ใช้กันในคัมภีร์ ตั้งแต่ชั้นอรรถกถาลงมา และในอรรถกถานั้น บางทีเรียกว่า “สามัญญลักษณะ” ในฐานะเป็น ลักษณะร่วม ที่มีแก่สิ่งทั้งหลายเป็นสามัญเสมอเหมือนกัน คือ ทุกอย่างที่เป็นสังขตะ เป็นสังขาร ล้วน ไม่เที่ยง คงทนอยู่ไม่ได้ เสมอเหมือนกันทั้งหมด ทุกอย่างที่เป็นธรรม ไม่ว่าสังขตะคือสังขาร หรือ อสังขตะคือวิสังขาร ก็ล้วนมิใช่ตน ไม่เป็นอัตตา เสมอกันทั้งสิ้น

ความหมายของไตรลักษณ์ (The Three Characteristics of Existence) โดยย่อ ดังนี้

1. อนิจจตา (Impermanence) ความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ภาวะที่มีแล้ว กลายเป็นไม่มี ความเกิดขึ้นแล้วดับหาย ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วสลายไป

2. ทุกขตา (Stress and Conflict) ความเป็นทุกข์ ความไม่คงตัว ภาวะที่คงอยู่ไม่ได้ ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายไป ภาวะที่กดดัน ผื่นและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ภาวะที่ไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องอยู่ในตัว ไม่ให้ความสมอยากแท้จริง หรือความพึงพอใจเต็มที่แก่ผู้อยากด้วยตัณหา และก่อให้เกิดทุกข์แก่ผู้เข้าไปอยากเข้าไปยึดด้วยตัณหาอุปาทาน

3. อนัตตตา (Soullessness หรือ Non-Self) ความเป็นอนัตตา ความไม่เป็นตัว ความไม่ใช่ตัวตน ความไม่เป็นไม่มีตัวตนจริงแท้ที่จะเป็นเจ้าของครอบครองสั่งบังคับให้เป็นไปอย่างไร ๆ ได้

สิ่งที่ปิดบังไตรลักษณ์

ทั้งที่ความเป็นอนิจจัง ทุกข์ และอนัตตา นี้ เป็นลักษณะสามัญของสิ่งทั้งหลาย เป็นความจริงที่แสดงตัวของมันเองอยู่ตามธรรมดาตลอดทุกเวลา แต่คนทั่วไปก็มองไม่เห็น ทั้งนี้เพราะเป็นเหมือนมีสิ่งปิดบังคอยซ่อนคลุมไว้ ถ้าไม่มนสิการ คือไม่ใส่ใจพิจารณาอย่างถูกต้อง ก็มองไม่เห็น สิ่งที่เป็นเหมือนเครื่องปิดบังซ่อนคลุมเหล่านี้ คือ

1. สันตติ บังอนิจจลักษณะ
2. อิริยาบถ บังทุกขลักษณะ
3. ฆนะ บังอนัตตลักษณะ

1. ท่านกล่าวว่า เพราะมิได้มนสิการความเกิดและความดับ หรือความเกิดขึ้นและความเสื่อมสิ้นไป ก็ถูก สันตติ คือ ความสืบทอดหรือความเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ปิดบังไว้ อนิจจลักษณะจึงไม่ปรากฏ, สิ่งทั้งหลายที่เราดูเราเห็นนั้น ล้วนแต่มีความเกิดขึ้นและความแตกสลายอยู่ภายในตลอดเวลา แต่ความเกิดดับนั้นเป็นไปอย่างหมุนเนื่องติดต่อกันรวดเร็วมาก คือ เกิด-ดับ-เกิด-ดับ-เกิด-ดับ ฯลฯ ความเป็นไปต่อเนื่องอย่างรวดเร็วยิ่งนั้น ทำให้เรามองเห็นเป็นว่า สิ่งนั้นคงที่ถาวร เป็นอย่างหนึ่งอย่างเดิม ไม่มีความเปลี่ยนแปลง เหมือนอย่างตัวเราเองหรือคนใกล้เคียงอยู่ด้วยกัน มองเห็นกันเสมือนว่าเป็นอย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แต่เมื่อเวลาผ่านไปนาน สังเกตดูหรือไม่เห็นกันนาน ๆ เมื่อพบกันอีกจึงรู้ว่าได้มีความเปลี่ยนแปลงไปแล้วจากเดิม แต่ตามความเป็นจริง ความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาทีละน้อยและต่อเนื่องจนไม่เห็นช่องว่าง ตัวอย่างเปรียบเทียบพอให้เห็นง่ายขึ้น เช่น ใบพัดที่กำลังหมุนอยู่อย่างรวดเร็ว มองเห็นเป็นแผ่นกลมแผ่นเดียวหนึ่ง เมื่อทำให้หมุนช้าลง ก็เห็นเป็นใบพัดกำลังเคลื่อนไหวแยกเป็นใบ ๆ เมื่อจับหยุดมองดู ก็เห็นชัดว่าเป็นใบพัดต่างจากกัน 2 ใบ 3 ใบ หรือ 4 ใบ หรือเหมือนคนเอามือจับก้านรูปที่จุดไฟติดอยู่แล้วแกว่งหมุนอย่างรวดเร็ว เป็นรูปวงกลม มองดูเหมือนเป็นไฟรูปวงกลม แต่ความจริงเป็นเพียงรูปก้านเดียวที่ทำให้เกิดรูปต่อเนื่องติดเป็นพิศไป หรือเหมือนหลอดไฟที่ติดไฟอยู่สว่างจ้า มองเห็นเป็นดวงไฟที่สว่างคงที่ แต่ความจริงเป็นกระแสไฟฟ้าที่เกิดดับไหลเนื่องผ่านไปอย่างรวดเร็ว หรือเหมือนมวนน้ำในแม่น้ำที่มองดูเป็นผืนหนึ่งผืนเดียว แต่ความจริงเป็นกระแสน้ำที่ไหลผ่านไป ๆ เกิดจากน้ำหยดน้อย ๆ มากมายมารวมกันและไหลเนื่อง สิ่งทั้งหลายเช่นดังตัวอย่างเหล่านี้ เมื่อใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่ถูกต้องมากำหนดแยกมนสิการเห็นความเกิดขึ้น และความดับไป จึงจะประจักษ์ความไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ เป็นอนิจจัง

2. ท่านกล่าวว่า เพราะมิได้มนสิการความบีบคั้นกดดันที่มีอยู่ตลอดเวลา ก็ถูก อิริยาบถ คือ ความยกย้ายเคลื่อนไหว ปิดบังไว้ ทุกขลักษณะจึงไม่ปรากฏ, ภาวะที่ทนอยู่มิได้ หรือภาวะที่คงสภาพเดิมอยู่มิได้ หรือภาวะที่ไม่อาจคงอยู่ในสภาพเดิมได้ ด้วยมีแรงบีบคั้นกดดันขัดแย้งเร้าอยู่ภายในส่วนประกอบต่างๆ นั้น จะถึงระดับที่ปรากฏแก่สายตาหรือความรู้สึกของมนุษย์ มักจะต้องกินเวลาระยะหนึ่ง แต่ในระหว่างนั้น ถ้ามีการคืบคลานยกย้ายหรือทำให้แปรรูปเป็นอย่างอื่นไปเสียก่อน ก็ดี

สิ่งที่ถูกสังเกตเคลื่อนย้ายพ้นจากผู้สังเกตไปเสียก่อน หรือผู้สังเกตแยกพรากจากสิ่งที่ถูกสังเกตไปเสียก่อน ก็ดี ภาวะที่บีบคั้นกดดันขัดแย้งนั้น ก็ไม่ทันปรากฏให้เห็น ปรากฏการณ์ส่วนใหญ่มักเป็นไปเช่นนี้ ทุกขลักษณะจึงไม่ปรากฏ ตัวอย่างง่าย ๆ ก็คือ ในร่างกายของมนุษย์นี้แหละไม่ต้องรอให้ถึงขั้นชีวิตแตกดับ แม้ในชีวิตประจำวัน ความบีบคั้นกดดันขัดแย้งก็มีอยู่ตลอดเวลาทั่วองคาพยพ จนทำให้มนุษย์ไม่อาจอยู่นิ่งเฉยในท่าเดียวได้ ถ้าเราอยู่หรือต้องอยู่ในท่าเดียวนานมาก ๆ เช่น ยืนอย่างเดียว นั่งอย่างเดียว เดินอย่างเดียว นอนอย่างเดียว ความบีบคั้นกดดัน ตามสภาวะจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ๆ จนถึงระดับที่เกิดเป็นความรู้สึกบีบคั้นกดดันที่คนทั่วไปเรียกว่าเป็นทุกข์ เช่น เจ็บปวดเมื่อย จนในที่สุดก็จะทนไม่ไหว และต้องยกย้ายเปลี่ยนไปสู่ทำนองที่เรียกว่าอิริยาบถอื่น เมื่อความบีบคั้นกดดันอันเป็นทุกข์ตามสภาวะนั้นสิ้นสุดลง ความรู้สึกบีบคั้นกดดันที่เรียกว่า ความรู้สึกทุกข์ (ทุกข์เวทนา) ก็หายไปด้วย (ในตอนที่มีความรู้สึกทุกข์หายไปนี้ มักจะมีความรู้สึกสบายที่เรียกว่าความสุขเกิดขึ้นมาแทนด้วย แต่อันนี้เป็นเพียงความรู้สึกเท่านั้น ว่าโดยสภาวะแล้ว มีแต่ความทุกข์หมดไปอย่างเดียว เข้าสู่ภาวะปราศจากทุกข์) ในความเป็นอยู่ประจำวันนั้น เมื่อเราอยู่ในท่าหนึ่งหรืออิริยาบถหนึ่งนาน ๆ พอจะรู้สึกปวดเมื่อยเป็นทุกข์ เราก็จึงเคลื่อนไหวเปลี่ยนไปสู่ทำนองหรืออิริยาบถอื่นเสีย หรือเรามักจะเคลื่อนไหวเปลี่ยนท่าเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เสมอ จึงหนีรอดจากความรู้สึกทุกข์ไปได้ เมื่อไม่รู้สึกทุกข์ ก็เลยพลอยมองข้ามไม่เห็นความทุกข์ที่เป็นความจริงตามสภาวะไปเสียด้วย ท่านจึงว่า อิริยาบถบังทุกขลักษณะ

3. ท่านกล่าวว่า เพราะมิได้มนสิการความแยกย่อยออกเป็นธาตุต่าง ๆ ก็ถูก ชนะ คือความเป็นแห่งเป็นก่อนเป็นขึ้นเป็นอันเป็นมวลหรือเป็นหน่วยรวม ปิดบังไว้ อนัตตลักษณะจึงไม่ปรากฏ สิ่งทั้งหลายที่เรียกชื่อว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ล้วนเกิดจากเอาส่วนประกอบทั้งหลายมารวบรวมปรุงแต่งขึ้นเมื่อแยกย่อยส่วนประกอบเหล่านั้นออกไปแล้ว สิ่งที่เป็นหน่วยรวมซึ่งเรียกชื่อว่าอย่างนั้น ๆ ก็ไม่มีโดยทั่วไป มนุษย์มองไม่เห็นความจริงนี้ เพราะถูกชนสัญญาคือความจำหมายหรือความสำคัญหมายเป็นหน่วยรวมคอยปิดบังไว้ เข้ากับคำกล่าวอย่างชาวบ้านว่า เห็นเสื้อ แต่ไม่เห็นผ้า เห็นแต่ตุ๊กตา มองไม่เห็นเนื้อยาง คือคนที่ไม่ได้คิดไม่ได้พิจารณา บางทีก็ถูกภาพตัวตนของเสื้อปิดบังตาหลอกไว้ ไม่ได้มองเห็นเนื้อผ้าที่ปรุงแต่งขึ้นเป็นรูปเสื้อนั้น ซึ่งว่าที่จริง ผ้านั้นเองก็ไม่มี มีแต่เส้นด้ายมากมายที่มาเรียงกันเข้าตามระเบียบ ถ้าแยกด้ายทั้งหมดออกจากกัน ผ้านั้นเองก็ไม่มี หรือเด็กที่มองเห็นแต่รูปตุ๊กตา เพราะถูกภาพตัวตนของตุ๊กตาปิดบังหลอกตาไว้ ไม่ได้มองเห็นเนื้อยางซึ่งเป็นสาระที่แท้จริงของตัวตุ๊กตานั่น เมื่อจับเอาแต่ตัวจริง ก็มีแต่เนื้อยาง หามีตุ๊กตาไม่ แม้เนื้อยางนั้นเองก็เกิดจากส่วนผสมต่าง ๆ มาปรุงแต่งขึ้นต่อ ๆ กันมา ขนสัญญา ย่อมบังอนัตตลักษณะไว้ในทำนองแห่งตัวอย่างง่าย ๆ ที่ได้ยกมากล่าวไว้นี้ เมื่อใช้อุปกรณ์หรือวิธีการที่ถูกต้องมาวิเคราะห์มนสิการเห็นความแยกย่อยออกเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ จึงจะประจักษ์ในความจริงที่มีตัวตน มองเห็นว่าเป็นอนัตตา

การรู้และเข้าใจในอกุศลและอกุศลมูล อกุศลและอกุศลมูลดังนี้

อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว หมายถึงการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ

กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี หรือกรรมดี หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คืออโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ

พุทธพจน์แสดงความสำคัญของมิจฉาทิฏฐิ และสัมมาทิฏฐินั้น มีมากมาย เช่น

“ภิกษุทั้งหลาย เราไม่พิจารณาเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้อกุศลธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิด ก็เกิดขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ก็เป็นไปเพื่อความเจริญ ยิ่งขึ้นไปจนไฟบุลย์ เหมือนอย่างมิจฉาทิฏฐินี้เลย...”

“ภิกษุทั้งหลาย เราไม่พิจารณาเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้อกุศลธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้น กุศลธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ก็เป็นไปเพื่อความเจริญยิ่งขึ้นไปจนไฟบุลย์ เหมือนอย่างสัมมาทิฏฐินี้เลย...”

ความเข้าใจในปฏิจสุมุปาบท เรียกว่าเป็นสัมมาทิฏฐิ หรือเห็นถูกต้อง และความเห็นที่ถูกต้องนี้เป็นความเห็นชนิดที่เรียกว่าเป็นกลาง ๆ ไม่เอียงสุดไปทางใดทางหนึ่ง ปฏิจสุมุปาบทจึงเป็นหลักหรือกฎที่แสดงความจริงเป็นกลาง ๆ ไม่เอียงสุด อย่างที่เรียกว่า “มัชฌิมนธรรมเทศนา”

ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ดูก่อนอานนท์ เรากล่าวว่าสุขทุกข์เป็นปฏิจสุมุขันธ์ธรรม (สิ่งที่อาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น) อาศัยอะไร? อาศัยผัสสะ”

“เมื่อกายมีอยู่ อาศัยความจงใจทางกายเป็นเหตุ สุขทุกข์ภายในจึงเกิดขึ้นได้ เมื่อวาจา มีอยู่ อาศัยความจงใจทางวาจาเป็นเหตุ สุขทุกข์ภายในจึงเกิดขึ้นได้ เมื่อมนโณมีอยู่ อาศัยมโนสัญญาเจตนาเป็นเหตุ สุขทุกข์ภายในจึงเกิดขึ้นได้”

“เพราะอวิชชานั้นแหละเป็นปัจจัย บุคคลจึงปรุงแต่งกายสังขารขึ้นเอง เป็นปัจจัยให้เกิดสุขทุกข์ภายในบ้าง เนื่องจากผู้อื่น (ถูกคนอื่นหรือตัวการอื่น ๆ กระตุ้นหรือชักจูง) จึงปรุงแต่งกายสังขารเป็นปัจจัยให้เกิดสุขทุกข์ภายในบ้าง รู้ตัวอยู่ จึงปรุงแต่งกายสังขาร เป็นปัจจัยให้เกิดสุขทุกข์ภายในบ้าง ไม่รู้ตัวอยู่ ย่อมปรุงแต่งกายสังขาร เป็นปัจจัยให้เกิดสุขทุกข์ภายในบ้าง จึงปรุงแต่งวจีสังขาร มโนสังขารขึ้นเองบ้าง...เนื่องจากผู้อื่นบ้าง...โดยรู้ตัวบ้าง...โดยไม่รู้ตัวบ้าง เป็นปัจจัยให้เกิดสุขทุกข์ภายใน ในกรณีเหล่านี้ อวิชชาเข้าแทรกอยู่แล้ว (ทั้งนั้น)

การทำความเข้าใจในปฏิจสุมุปาบท ไตรลักษณ์ ที่เป็นความจริงตามธรรมดาของธรรมชาติ และอริยสัจ 4 อันเป็นความจริงเพื่อความรู้เข้าใจภายในปัญญาวิสัยของมนุษย์ และในอริยสัจ 4 นั้น ก็มีมรรค ซึ่งเป็นการนำความรู้ในความจริงของธรรมชาติ มาจัดวางเป็นระบบปฏิบัติการในการพัฒนา

ความเป็นอยู่การดำเนินชีวิต โดยมนุษย์สามารถใช้ความรู้ในความจริงของธรรมชาตินั้นมาเข้ามาปฏิบัติ เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์และแก่โลกได้อย่างดีที่สุด

สัมมาสังกัปปะ หมายถึง การดำริชอบ (Right Thought; Right Mental Attitude; Right Motives; Right Aspiration) คือดำริที่จะทำตามสัมมาทิฐิ นั่นเอง เมื่อบุคคลมีปัญญาเข้าใจ เป็นทิฐิที่มองเห็นแค่ไหนอย่างไร เขาก็คิด การดำริเรื่องราวต่าง ๆ เรียกว่า **สังกัปป** ไปตามทิฐิ ในแนวทางของความเชื่อความยึดถือเข้าใจมองเห็นอย่างนั้น และได้แค่นั้น จะเรียกว่าคิดสนองทิฐิ ก็ได้ แต่ในทางกลับกัน ก็สามารถทำให้สังกัปปคิดแผกผันในทางที่ย้อนกลับมาปรับแก้แปรเปลี่ยนทิฐิได้ (ตัวทำงานหรือวิธีการจัดการกับความคิดที่ควรใช้ให้มาก ได้แก่ **โยนิโสมนสิการ**) ทิฐิ และสังกัปป (“สังกัปป” ก็ได้) สองอย่างนี้ จัดเป็นพวก **ปัญญา** พระพุทธเจ้าตรัสว่า **ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ** มี 2 อย่าง คือ (1) ปัจจัยภายนอก: **ปรโตโมสะ** “เสียงจากผู้อื่น” เช่น ครูอาจารย์ สื่อบุคคล กัลยาณมิตร มาบอกเล่า แนะนำ บรรยาย อธิบาย ให้ฟังข่าวสาร (2) ปัจจัยภายใน: **โยนิโสมนสิการ** “ทำในใจโดยแยบคาย” รู้จักคิดรู้จักพิจารณา เช่น คิดวิเคราะห์แยกแยะ คิดค้น สืบสาวเหตุ ปัจจัย ปัจจัยภายนอกก็มา เชื่อมโยงกับปัจจัยภายในได้ด้วย อย่างใน 2 ข้อนี้ ครูอาจารย์ กัลยาณมิตร ก็มาแนะนำสอนบอกวิธีให้ คนนั้นๆ ฝึกตัวให้รู้จักคิดรู้จักโยนิโสมนสิการ นี่คือปัจจัยภายนอกมาช่วยชักนำเป็นปัจจัยให้เกิดปัจจัย ภายในการประสานปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอก การที่คนอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น คำสอนคำ บอกเล่าชักนำ หรือรู้จักใช้ปัจจัยภายนอกเป็นเครื่องนำในการฝึกตนของเขา ที่จะให้กระบวนการชีวิต ของตนพัฒนาขึ้นไปนี้ เรียกว่าเป็น **สิกขา** คือการศึกษา การเรียนรู้ การฝึกการหัด นั่นเอง

เมื่อคนสังกัปป ดำริ คิดการอะไร อย่างไร เขาก็จะแสดงออกมาสู่การปฏิบัติเป็นพฤติกรรม ด้วย **วาจา** เป็นการพูดจาปราศรัยบอกกล่าวเจรจา ด้วย **กัมมันตะ** เป็นการกระทำและทำการต่าง ๆ ทางกาย เช่น ใช้มือ เท้า ศีรษะ และด้วย **อาชีวะ** เป็นงานการหาเลี้ยงชีพ โดยเป็นไปตามสังกัปปที่ ออกมาจากทิฐิของเขา คือปัญญาวิสัยที่เขาเป็นอย่างนั้น ๆ กล่าวโดยสรุปคือ ดำริในการทำ ความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตให้ผ่องแผ้วใส สะอาด บริสุทธิ์ นั่นเอง

หลักสัมมาสติ หมายถึง การตั้งสติไว้ชอบ หรือถูกต้อง ตามหลักสติปัฏฐาน 4 (Right Mindfulness; Right Attentiveness) หมายถึง ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามที่สิ่งนั้น ๆ มันเป็นอย่างมัน (Foundations of mindfulness) ประกอบด้วย กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา (ที.ม. (ไทย) 10/372/301; ที.ปา. (ไทย) 11/306/276; อง.จตุกก. (ไทย) 21/274/390); สุตใจ ภูงกลี, 2564) มี รายละเอียดดังนี้

1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณากาย ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็น แต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา (Contemplation of the body; mindfulness as regards the body) ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติไว้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ 1) กำหนดลมหายใจ

2) อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ 3) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง 4) ปฏิกูลมนสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ 5) ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็นร่างกายของตนโดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ 6) นวสวีกา พิจารณาซากศพในสภาพต่างๆ อันแปลกกันไปใน 9 ระยะเวลา ให้เห็นคติธรรมดาของร่างกาย ของผู้อื่นเช่นใดของตนก็จักเป็นเช่นนั้น ส่วนวิธีฝึกจัดการอารมณ์ตามหลักกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน สามารถปฏิบัติได้ง่าย ๆ ในเวลาว่างขณะดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ ด้วยการกำหนดสติ (ระลึกรู้ตัวว่ากำลังทำอะไร) และสัมปชัญญะ (รู้ตัวทั่วพร้อมขณะที่ทำสิ่งนั้น) เช่น ดูแลหายใจเข้าออกของตนเอง หรือหรือใช้การนับจำนวนหายใจเข้าออก พร้อมทั้งฝึกกำหนดปล่อยวางว่า เป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่น

2. เวทนानุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา (Contemplation of feelings; mindfulness as regards feelings) คือ มีสติอยู่พร้อมด้วยความรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิส และเป็นนิรามิสตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้นๆ ส่วนวิธีฝึกจัดการอารมณ์ตามหลักเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน สามารถปฏิบัติได้ง่าย ๆ ในเวลาว่างขณะดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ ด้วยการกำหนดสติ และสัมปชัญญะ ให้รู้ตัวว่ากำลังเสวยอารมณ์หรือรับรสอารมณ์ (เวทนา) อะไรอยู่ ระหว่าง “มีความสุข มีความทุกข์ หรือเฉย ๆ” เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบอารมณ์ พร้อมทั้งฝึกกำหนดปล่อยวางว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่น

3. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา (Contemplation of mind; mindfulness as regards mental conditions) คือ มีสติอยู่พร้อมด้วยความรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว พุ่งชานหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ ส่วนวิธีฝึกจัดการอารมณ์ตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน สามารถปฏิบัติได้ง่าย ๆ ในเวลาว่างขณะดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ ด้วยการกำหนดสติ และสัมปชัญญะ ให้รู้ตัว จิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว พุ่งชานหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ พร้อมทั้งฝึกกำหนดปล่อยวางว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่น

4. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา (Contemplation of mind-objects; mindfulness as regards ideas) คือ มีสติอยู่พร้อมด้วยความรู้ชัดธรรมทั้งหลายได้แก่ นิเวธ 5 ชั้น 5 आयตนะ 12 โพขณงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์ และดับไปได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้นๆ ส่วนวิธีฝึกจัดการอารมณ์ตามหลัก

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน สามารถปฏิบัติได้ง่าย ๆ ในเวลาว่างขณะดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ ด้วยการกำหนดสติ และสัมปชัญญะ ให้รู้ว่า นิ वर्ณ 5 ชั้น 5 आयตนะ 12 โพชนงค์ 7 อริยสัจ 4 ฯลฯ ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์ และดับไปได้อย่างไร เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกกำหนดปล่อยวางว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่น

หลักสมาสมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นชอบ (Right Concentration) คำว่า “สมาธิ” แปลกันว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิ ที่พบเสมอคือ “จิตตัสเสกัคคตา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “เอกัคคตา” ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ดังนั้นสมาธิ จึงหมายถึง การที่จิตแน่วแน่มั่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ส่าย ไม่วอกแวก ตั้งจิตมั่นชอบ เมื่อเพียรพยายามก้าวไปกับสังกัป ในการคิดการพูดจาทำการทั้งหลายนั้น ก็ต้องมีสติ ตื่น-ทัน-พร้อม-รับหน้า-จ่อ-จ้อง-จับใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน ไม่ใจลอย ไม่เผลอไผล ไม่พลาด ไม่หลุด ไม่หาย ไม่ลืม จับได้ตามทันอยู่กับการที่ทำ อยู่กับเรื่องที่เกี่ยวข้อง ตรวจ-คัด-จัด-เลือก อะไรผิด-ร้าย เล็ก-ละ-ผละ-เว้นกัน -ยัง อะไรถูก-ดี-ใช่ มุ่งเข้าหา-เอา-จับไว้-เกาะติด-ตามไม่ปล่อย ให้ปัญญาทำงานได้คล่องไวเต็มวิสัย เมื่อมีสติ ใจตื่นพร้อม ทันต่อความเป็นไปรอบตัว ไม่เผลอไม่พลาด จับเรื่องจับงานไว้ให้ สมาธิ คือภาวะที่ใจเป็นหนึ่งเดียว ตั้งมั่น มุ่งแน่ว อยู่ตัว ได้ที่ ซึ่งเอาคุณสมบัติเกี่ยวข้องที่เป็นกำลังพลตัวทำงานของจิตใจมารวมกันมั่นแน่มุ่งแน่วไปที่เรื่องงานนั้น ก็ทำให้กิจกรรมทุกอย่างของชีวิตดำเนินไปอย่างดีที่สุด เฉพาะอย่างยิ่งคือสร้างโอกาสให้ปัญญาทำงาน จัดการกับสิ่งทั้งหลาย และพัฒนาไปได้อย่างดีที่สุด

สัมมาสมาธิ ตามคำจำกัดความในพระสูตรทั่วไป เจาะจงว่า ได้แก่ สมาธิตามแนวแผน 4 ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สัมมาสมาธิเป็นไฉน? (คือ) ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1. สงัดจากกามทั้งหลาย สงัดจากอกุศลธรรมทั้งหลาย เข้าถึงปฐมฌาน อันมีวิตก มีวิจาร มีปีติและสุขเกิดแต่วิเวก อยู่
2. เข้าถึงทุติยฌาน อันมีความผ่องใสแห่งจิตภายใน มีภาวะใจเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร เพราะวิตกวิจารณ์ระงับไป มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิ อยู่
3. เพราะปีติจางไป เธอมีอุเบกขาอยู่ มีสติสัมปชัญญะ และเสวยสุขด้วยนามกาย เข้าถึงตติยฌาน ที่พระอริยะทั้งหลายกล่าวว่า ‘เป็นผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข’
4. เพราะละสุขละทุกข์ และเพราะโสมนัสโทมนัสดับหายไปก่อน เข้าถึงจตุตถฌาน อันไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขา อยู่

กล่าวโดยสรุปคือ ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงาน หรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้สม่ำเสมอ แน่วแน่เป็นหนึ่งเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวกหวั่นไหว บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว

นุ่มนวล ผ่อนคลาย ไม่เครียด ไม่กระด้าง เข้มแข็ง เอาจาน ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้งจะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี เรียกว่า สัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่นชอบ)

ระดับของสมาธิ

ในชั้นอรรถกถา ท่านจัดแยกสมาธิออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ฌณิกสมาธิ สมาธิชั่วขณะ (momentary concentration) เป็นสมาธิขั้นต้น ซึ่งคนทั่วไปอาจใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี และจะใช้เป็นจุดตั้งต้นในการเจริญวิปัสสนา ก็ได้

2. อุปจารสมาธิ สมาธิเฉียด ๆ หรือสมาธิจวนจะแน่วแน่ (access concentration) เป็นสมาธิขั้นระดับนิรณันได้ ก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะแห่งฌาน หรือสมาธิในบุพภาคแห่งอัปปนาสมาธิ

3. อัปปนาสมาธิ สมาธิแน่วแน่ หรือสมาธิที่แนบสนิท (attainment concentration) เป็นสมาธิระดับสูงสุด ซึ่งมีในฌานทั้งหลาย ถือว่าเป็นผลสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ

สมาธิเป็นเพียงวิธีการเพื่อเข้าถึงจุดหมาย ไม่ใช่ตัวจุดหมาย ผู้เริ่มปฏิบัติอาจต้องปลีกตัวออกไป มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตในสังคมน้อยเป็นพิเศษ เพื่อการปฏิบัติฝึกอบรมช่วงพิเศษระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงออกมามีบทบาทในทางสังคมตามความเหมาะสมของตนต่อไป อีกประการหนึ่ง การเจริญสมาธิโดยทั่วไป ก็มีใช้จะต้องมานั่งเจริญอยู่ทั้งวันทั้งคืน และวิธีปฏิบัติก็มีมากมาย เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับจริตา เป็นต้น

วิธีการทำสมาธิ

1. การเจริญสมาธิแบบธรรมดาพาไปเอง

การเจริญสมาธิในข้อนี้ ก็คือ การปฏิบัติตามหลักการเกิดขึ้นของสมาธิในกระบวนการธรรมที่เป็นไปเองตามธรรมชาติของธรรมชาติ หรือธรรมดาพาไปโดยไม่ต้องคิดตั้งใจจะต้องมีศีลเป็นฐานรองรับอยู่ก่อน มีความประพฤติสุจริตเป็นที่สบายใจของตน ทำให้เกิดความเป็นปกติมั่นใจตัวเองได้ ทำจิตให้เกิดปราโมทย์ ก็ได้หลายอย่าง เช่น อาจนึกถึงความประพฤติดีงามสุจริตของตนเองแล้ว เกิดความปลื้มปิติบังเกิดใจขึ้นก็ได้ อาจระลึกถึงการทำงานการบำเพ็ญประโยชน์ของตน อาจระลึกถึงพระรัตนตรัยและสิ่งดีงามอื่น ๆ อาจหยิบยกเอาหลักธรรมบางอย่างขึ้นมาพิจารณาแล้ว เกิดความเข้าใจได้หลักได้ความหมาย เป็นต้น แล้วเกิดความปลื้มปิติบังเกิดใจขึ้นมา ก็ได้ทั้งสิ้น ส่วนองค์ธรรมสำคัญที่จะเป็นบรรทัดฐาน หรือเป็นปัจจัยใกล้ชิดที่สุดให้สมาธิเกิดขึ้นได้ ก็คือ ความสุข ดังพุทธพจน์ที่ตรัสเป็นแบบไว้เสมอ ๆ ว่า “สุขิโน จิตฺตํ สมายิยตี” แปลว่า ผู้มีสุข จิตย่อมเป็นสมาธิ ยกตัวอย่างความเต็มมาตุลสักแห่งหนึ่งว่า “(เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถรู้แจ้งธรรม) ปราโมทย์ย่อมเกิด เมื่อปราโมทย์ ปิติย่อมเกิด เมื่อมีใจปีติกายย่อมผ่องคลายสงบ ผู้มีกายผ่องคลายสงบ ย่อมได้เสวยสุข ผู้มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น”

2. การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท

การเจริญสมาธิตามหลักอิทธิบาท คือ สมาธิเกิดจากฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา หรือจาก ความมีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญา สอบสวนได้ สมาธิเหล่านี้ จะเกิดมีควบคู่ไปด้วยกัน กับความเพียรพยายาม ที่เรียกว่า “ปธานสังขาร” ซึ่งแปลว่า สังขารที่เป็นตัวความเพียร หรือความ เพียรที่เป็นเครื่องปรุงแต่ง ขอแปลง่าย ๆ ว่า ความเพียรที่เป็นแรงสร้างสรรค์ หรือความเพียร สร้างสรรค์ (ได้แก่ ความเพียรซึ่งทำหน้าที่ 4: กัม-ละ-เจริญ-รักษา ที่เรียกว่า “ปธาน 4” นั่นเอง)

3. การเจริญสมาธิอย่างสามัญ หรือฝึกสมาธิโดยใช้สติเป็นตัวนำ

การเจริญสมาธิแบบนี้ สามารถแยกได้เป็น 2 วิธีใหญ่ ได้แก่

1) การฝึกเพื่อใช้งานทางปัญญา หรือมุ่งประโยชน์ทางปัญญา ได้แก่ การใช้สตินำทาง ให้แก่ปัญญา หรือทำงานร่วมกับปัญญา โดยคอยจับอารมณ์ส่งเสนอให้ปัญญารู้ หรือพิจารณา (พูดอีก อย่างหนึ่งว่า สติตั้งหรือคุมจิตอยู่กับอารมณ์แล้ว ปัญญาก็พิจารณาหรือรู้เข้าใจอารมณ์นั้น)

ตามวิธีฝึกแบบนี้ สมาธิไม่ใช่ตัวเน้น แต่พลอยได้รับการฝึกไปด้วย พลอยเจริญไปด้วยเอง พร้อมกับที่พลอยช่วยส่งเสริมการใช้ปัญญาให้ได้ผลดียิ่งขึ้นด้วย การฝึกแบบนี้ ได้แก่ วิธีการส่วนใหญ่ ของสติปัฏฐาน ซึ่งได้แสดงหลักการทั่วไปไว้แล้วในตอนที่ว่าด้วยสัมมาสติข้างต้น และเรียกได้ว่าเป็น การเจริญสมาธิในชีวิตประจำวัน

2) การฝึกเพื่อสร้างสมาธิล้วน ๆ หรือมุ่งลึกลงไปในทางสมาธิเพียงด้านเดียว ได้แก่ การใช้สติคอยจับอารมณ์ไว้ ให้จิตอยู่กับอารมณ์นั้น ไม่คลาดจากกัน หรือตรึงจิตให้อยู่กับอารมณ์ที่กำลัง กำหนดนั้นเรื่อยไป เป็นวิธีการที่เน้นสมาธิโดยตรง แม้หากบางครั้งจะใช้ปัญญาบ้าง ก็เพียงเล็กน้อย เป็นส่วนประกอบ เช่น เพียงคิดพิจารณารู้ไปตามที่จำ ๆ มา ไม่มุ่งหยั่งถึงตัวสภาวะ

4. การเจริญสมาธิอย่างเป็นแบบแผน

การเจริญสมาธิอย่างเป็นแบบแผน หมายถึง วิธีฝึกอบรมเจริญสมาธิอย่างที่ได้ปฏิบัติสืบ ๆ กัน มา ในประเพณีการปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ตามที่ท่านนำลงเขียนอธิบายไว้ใน คัมภีร์ชั้นอรรถกถา เฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นวิธีการที่ปฏิบัติกันอย่างเอาจริงเอาจัง เป็น งานเป็นการ โดยมุ่งฝึกจำเพาะแต่สมาธิแท้ ๆ ภายในขอบเขตที่เป็นระดับโลกีย์ทั้งหมด ซึ่งกำหนดวาง กันไว้เป็นรูปแบบ มีขั้นตอนที่ดำเนินไปตามลำดับ เริ่มตั้งแต่การตระเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนฝึก วิธี เจริญกรรมฐานแต่ละอย่าง ๆ และความก้าวหน้าในการฝึก จนได้รับผลในขั้นต่าง ๆ ตลอดถึงฉาน สมาบัติ และโลกียอภิปัญญาทั้งหลาย

วิธีเจริญสมาธิอย่างเป็นแบบแผนนั้น สรุปความตามที่ท่านแสดงไว้เป็นลำดับขั้นตอนใหญ่ได้ ดังต่อไปนี้

เมื่อมีศีลบริสุทธิ์ดี หรือชำระศีลให้หมดจดแล้วในเบื้องต้น

1) ตัดปิลิโพธ คือ ข้อติดข้อง หรือเหตุกังวล 10 ประการ

- 2) เข้าหากัลยาณมิตร คือ ครูอาจารย์ ผู้มีคุณสมบัติเหมาะที่จะให้กรรมฐาน
- 3) รับเอากรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่งใน 40 อย่าง ที่เหมาะกับจริตของตน
- 4) เข้าอยู่ในวัด ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ปฏิบัติ ซึ่งเหมาะแก่การเจริญสมาธิ และตัดปิลิโพธ คือ ข้อกังวลเล็ก ๆ น้อย ๆ เสียให้หมด

5) สมาธิภาวนา: ปฏิบัติตามวิธีเจริญสมาธิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในการปฏิบัติตามวิธีเจริญสมาธิ พึงทราบว่า กรรมฐานแต่ละประเภท มีรายละเอียดวิธีเจริญสมาธิแตกต่างกันไป แต่กระนั้น ก็พอจะสรุปเป็นหลักการทั่วไปอย่างกว้าง ๆ ดังที่บางคัมภีร์แสดงไว้ โดยจัดเป็นภาวนาคือ การเจริญ หรือการฝึก 3 ชั้น ได้แก่ บริกรรมภาวนา อุปจารภาวนา และอัปปนาภาวนา

แต่ก่อนจะกล่าวถึงภาวนา 3 ชั้น มีคำที่ควรทำความเข้าใจคำหนึ่ง คือ นิมิต্ত ซึ่ง นิมิต্ত หรือ นิมิตต์ ก็คือ เครื่องหมายสำหรับให้จิตกำหนด หรือภาพที่เห็นในใจ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งที่ใช้เป็น อารมณ์กรรมฐาน แบ่งเป็น 3 อย่าง ตามลำดับความเจริญ ได้แก่

1) บริกรรมนิมิต แปลว่า นิมิต্তขั้นเตรียม หรือเริ่มต้น ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่ใช้เป็นอารมณ์ในการเจริญกรรมฐาน เช่น ดวงกลืนที่เพ่งดู ลมหายใจที่กำหนด หรือพุทธรูปที่นึกเป็นอารมณ์ว่าอยู่ในใจ

2) อุกคหนิมิต แปลว่า นิมิตต์ใจเรี่ยไร หรือนิมิตต์ติดตา ได้แก่ บริกรรมนิมิตนั่นเอง ที่เพ่งหรือนึกจนเห็นแม่นยำ กลายเป็นภาพติดตาติดใจ เช่น ดวงกลืนที่เพ่งจนติดตา หลับตามองเห็น เป็นต้น

3) ปฏิภาคนิมิต แปลว่า นิมิตต์เสมือน นิมิตต์คู่เปรียบ หรือนิมิตต์เทียบเคียง ได้แก่ นิมิตต์ที่เป็นภาพเหมือนของอุคคหนิมิตนั่นเอง แต่ติดลึกเข้าไปอีก จนเป็นภาพที่เกิดจากสัญญาของผู้ที่ได้สมาธิ จึงบริสุทธิ์ จนปราศจากสี เป็นต้น และไม่มีมลทินใด ๆ ทั้งสามารถนึกขยาย หรือย่อส่วนได้ตามปรารถนา โดยนิมิต 2 อย่างแรก คือ บริกรรมนิมิต และอุคคหนิมิต ได้ทั่วไปในกรรมฐานทุกอย่าง แต่ปฏิภาคนิมิตได้เฉพาะในกรรมฐาน 22 อย่าง ที่มีวัตถุประสงค์เพ่ง คือ กลืน 10 อสุภะ 10 กายคตาสติ และอานาปานสติ

ภาวนา แปลว่า การเจริญหรือพัฒนา ซึ่งหมายถึง การเจริญกรรมฐานหรือฝึกสมาธิที่ก้าวหน้าในแต่ละขั้น มี 3 ขั้น ดังนี้

1) บริกรรมภาวนา การเจริญสมาธิขั้นเริ่มต้น ได้แก่ การกำหนดถือเอานิมิตในสิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์กรรมฐาน เช่น เพ่งดวงกลืน กำหนดลมหายใจเข้าออกที่กระทบปลายจมูก หรือนึกถึงพุทธรูปเป็นอารมณ์ ว่าอยู่ในใจ เป็นต้น พุดง่าย ๆ ว่า กำหนดบริกรรมนิมิต นั่นเอง

เมื่อกำหนดอารมณ์กรรมฐาน (คือ บริกรรมนิมิต) นั้นไป จนมองเห็นภาพสิ่งนั้นติดตาติดใจแม่นยำ ก็เกิดเป็นอุคคหนิมิต จิตก็เป็นสมาธิขั้นต้น ที่เรียกว่า บริกรรมสมาธิ (คือ ขณิกสมาธิ นั่นเอง)

2) อุปจารภาวนา การเจริญสมาธิขั้นอุปจาร ได้แก่ อาศัยบริกรรมสมาธิ เอาจิตกำหนดอุคคหนิมิตต่อไป จนกระทั่งแน่วแน่นแนบสนิทในใจ เกิดเป็นปฏิภาคนิมิตขึ้น นិเวรณก็สงบระงับ (ในกรรมฐาน

ที่ไม่มีวัตถุแห่งเพียงแต่นึกถึงอารมณ์อยู่ในใจ ไม่มีปฏิภาณนิมิต กำหนดด้วยจิตแน่วแน่งนวิวรรณะจับไปอย่างเดียว) จิตที่ตั้งมั่นเป็นอุچارสมาธิ เป็นขั้นสูงสุดของกามาวจรสมาธิ

3) อัปปนาภาวนา การเจริญสมาธิขั้นอัปปนา ได้แก่ เสพปฏิภาณนิมิตที่เกิดขึ้นแล้วนั้น สม่่าเสมอด้วยอุچارสมาธิ พยายามรักษาไว้ ไม่ให้เสื่อมหายไปเสีย โดยหลักเว้นสถานที่ บุคคล อาหาร เป็นต้น ที่เป็นอุปายะ เสพแต่สิ่งที่เป็นอุปายะ และรู้จักปฏิบัติตามวิธีที่จะช่วยให้เกิดอัปปนา เช่น ประคับประคองจิตให้พอดี เป็นต้น จนในที่สุด ก็เกิดเป็นอัปปนาสมาธิ บรรลุปฐมฌาน เป็นขั้นเริ่มแรกของรูปาวจรสมาธิ ส่วนการเจริญสมาธิด้วยอานาปานสติภาวนา คือการเจริญสมาธิด้วยการกำหนดอานาปานสติ 16 แบบ มีหายใจออกยาว หายใจเข้ายาว หายใจออกสั้น หายใจออกสั้น เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถนำชุดหลักธรรมมาบูรณาการกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เพื่อสร้างความยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคงของจิต ด้วยเทคนิค 3 ป. การคิดเป็น การแก้ปัญหาเป็น และการใช้เป็น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) กล่าวคือ การคิดเป็น ด้วยหลักโยนิโสมนสิการและโลกธรรม 8 การแก้ปัญหาเป็น ด้วยหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ และการใช้เป็น ด้วยหลักสัมมาสติและสัมมาสมาธิ

2.7 สภาพพื้นที่ที่ทำวิจัย

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ และมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า – นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของพระปฐมเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดและเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย โดยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังผนวชอยู่ได้จุดดิ่งไปพบพระปฐมเจดีย์ ทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และให้ก่อเจดีย์แบบลังการอบองค์เดิมไว้ ให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้อ้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐม พระราชวังสนามจันทร์ไว้เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย สะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ พระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม” โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ ติดกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

เขตการปกครอง

จังหวัดนครปฐม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 930 หมู่บ้าน ส่วนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 5 แห่ง เทศบาลตำบล 20 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 90 แห่ง

สภาพภูมิประเทศ

"สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านทิศเหนือสู่ทิศใต้ พื้นที่ทิศเหนือลาดสู่ทิศใต้และตะวันตกสู่ตะวันออก พื้นที่ด้านตะวันออกและด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและคลองข่อยที่ขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2-4 เมตร พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจายเป็นแห่ง ๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย ไม่มีภูเขาและป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตร เนื้อระดับน้ำทะเลปานกลาง

การส่งเสริมการพัฒนาวัด

มหาเถรสมาคมและรัฐบาล ได้มีนโยบายส่งเสริมพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกด้าน และมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้สนองนโยบายโดยได้กำหนดกรอบนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน สนับสนุนการพัฒนาวัดและบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะให้มั่นคงถาวร ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด ชุมชนรอบวัดให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ให้ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับวัด ตามหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และส่วนราชการ พัฒนาวัดให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ประการ คือ สะอาด สงบ สว่าง และสร้างความสุขให้กับคนในสังคม ในปี 2560 วัดได้รับการคัดเลือก จำนวน 107 วัด โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น จำนวน 28 วัด วัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 25 วัด และ อุทยานการศึกษาในวัด จำนวน 54 วัด และสนับสนุนงบประมาณจำนวนหนึ่งในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2560)

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังคงมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และยังมีแหล่งให้บริการมากมายเกี่ยวกับการดูดวงจากหมอดู โดยใช้ไพ่ยิปซี ดูลายมือ ทำนายวันเดือนปีเกิด ฯลฯ และหมอดูโดยใช้หลักโหราศาสตร์ไทย จักรราศี เลข 7 ตัวสุโขทัย ทักษาพยากรณ์ กราฟชีวิต ให้บริการตั้งชื่อมงคล เปลี่ยนชื่อคน เปลี่ยนชื่อสถานประกอบการ เลขมงคล เบอร์มงคล ฤกษ์มงคล เวลามงคล ฤกษ์งามยามดี ฯลฯ มีรูปแบบให้บริการหลากหลาย ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น งานแต่ง งานอบรมสัมมนา งานส่งเสริมการขาย งานสังสรรค์ เป็นต้น และให้บริการด้วยระบบออนไลน์ ผ่านวิดีโอคอล ติดต่อผ่านไลน์ เฟซบุ๊ก โทรศัพท์ มีการเก็บค่าบริการ 2 แบบคือ โอนเข้าบัญชี หรือจ่าย ณ สถานที่ให้บริการ แล้วจึงให้บริการตามความประสงค์ของผู้เข้ารับบริการ ใช้แหล่งประชาสัมพันธ์ผ่าน Social network ต่าง ๆ เช่น YouTube TikTok Facebook นอกจากนี้ยังมีแหล่งประกอบพิธีการเข้าทรงที่มีชื่อเสียงในนครปฐม มีมากมายทั้งในตัวเมืองและในชนบท บางรายเป็นร่างทรง โดยยึดเป็นอาชีพหลัก มีการให้บริการทั้งออนไลน์และสถานที่ตั้ง บางรายเป็นร่างทรงแต่ไม่ให้บริการ บางรายให้บริการไปด้วยและประกอบอาชีพของตนเองไปด้วย ไม่ได้ยึดอาชีพร่างทรงเป็นหลัก โดยมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่มีชื่อเสียง เช่น ตำหนักเจ้าพ่อหลักเมือง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านหนองกระแช่ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง (ฉัตรวรรณ นามพลกรัง, 2538) และศาลเจ้าพ่อเสือ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองอาเสียว ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ส่วนที่มีชื่อเสียงในอำเภอนครชัยศรี เป็นแหล่งสักยันต์ที่มีชื่อเสียง เช่น วัดบางพระ ตั้งอยู่ที่บ้านท่ามะดัน ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งสักยันต์ที่มี และวัดศิระชะทอง ตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งบูชาพระราหูที่มีชื่อเสียง และเป็นแหล่งศึกษาดาราศาสตร์โหราศาสตร์ สมุนไพรมะนาวัด และโบราณสถานสำคัญ ๆ มายาวนาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เชื่อกันว่า หากใครที่ได้ไหว้พระราหูแล้ว ท่านจะช่วยปัดเป่าเรื่องร้าย ๆ ให้กลายเป็นสิ่งที่ดี จะเกิดความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีโชคลาภ และเจริญก้าวหน้า ร่ำรวยเงินทองอีกด้วย (nukkipidet, 2564)

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา

พระณัฐสิทธิชาญ สหภูมิ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาดิรัจฉานวิชาในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาต่อดิรัจฉานวิชา มี 4 ประการคือ (1) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ (3) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) มุมมองที่ว่าด้วยการทรงเจ้า ปัจจุบันยังมีการประกอบ

พิธีกรรมเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยอยู่อย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ และดิรัจฉานวิชานั้นมีโทษทำให้คนเกิดความมั่งงาย ลุ่มหลง ห่างไกลจากหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนา ขัดขวางไม่ให้บรรลุมรรคผล และนิพพาน ส่วนสภาพการณ์และปัญหาของดิรัจฉาน วิชาในสังคมไทย พบว่า เกิดขึ้นจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามา สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ มีการผสมผสานเข้ากับลัทธิ พิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์แบบดั้งเดิมที่ยังมีการรักษาไว้ตั้งแต่โบราณมา ได้รับอิทธิพลมาจากความ เชื่อและการดำเนินชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อขจัดสิ่งเลวร้ายเรียกว่า เคราะห์ ที่เกิดขึ้นในร่างกาย และจิตใจ ก่อให้เกิดภัยอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามคติความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่างมุ่งหาความสุขสวัสดีมงคล เกิดโชคลาภ และความสุขปราศจากความทุกข์ร้อน ให้แก่ตน โดยมีคำสอนที่แฝงอยู่ในเครื่องประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่ยึดตามประเพณี วัฒนธรรม วิถี ชีวิตพื้นบ้าน โดยนำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการกิน การอยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มมา สอดแทรกความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านที่มาแต่โบราณเข้าด้วยกัน คำสอนโดยรวม มุ่งเอาความอุดม สมบูรณ์ในการดำเนินชีวิต โดยไม่ประมาทในวัยและอายุและการสำรวมระวังคำพูดหรือการวางตัวให้ เหมาะสมเพื่อป้องกันภัยอันตรายที่จะมาถึงตัวในรูปแบบต่าง ๆ (ยโสธารา ศิริภาประภากร, 2561) และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ยันต์มีวิวัฒนาการเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง “มนต์” ในคัมภีร์ ศาสนาพราหมณ์ มีทั้งแนวคิดของยุโรป แอฟริกา เอเชีย และประเทศไทย มีความเชื่อว่าสามารถ บรรเทา ป้องกัน คุ้มภัย ทำให้เกิดเมตตา และมีเสน่ห์ มี 2 รูปแบบ คือ ลายเรขาคณิต และ ลาย รูปภาพ องค์ประกอบของยันต์ มีผู้ทำวัสดุ ฤกษ์ยาม อักษร คาถา เครื่องสักการะ กระบวนการสร้าง ยันต์ประกอบด้วย การตั้งชื่อยันต์ วิธีการทำ การลงยันต์ การปลุกเสก และการนำไปใช้ โดยล้านนามี ความเชื่อที่หลากหลาย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา ลักษณะการจารึก มีการจาร เขียน สัก องค์ประกอบ มีผู้ทำวัสดุ ฤกษ์ยาม อักษร คาถา และเครื่องสักการะ วิธีการทำยันต์ในล้านนามีขั้นตอนต่างเพื่อให้เกิดประสิทธิ คุนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (พระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง) พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์ วิโรจน์ อินทนนท์ และเทพประวิณ จันทรแรง, 2562) ซึ่งสภาพการณ์ของดิรัจฉานวิชานั้นจะส่งผลให้ คนพึงคุณไสยทำให้เกิดปัญหาตามมาคือ 1) เกิดความขัดแย้งในสังคม 2) เกิดความเชื่อผิดในสังคม และ 3) สังคมเกิดความลุ่มหลงในดิรัจฉานวิชามาจนถึงปัจจุบัน ส่วนวิธีปฏิบัติให้หลุดพ้นจากดิรัจฉาน วิชานั้น พบว่า วิธีปฏิบัติเบื้องต้นเป็นการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เนื่องจากเป็นหลักธรรมสำคัญในการกำจัดความโลภ โกรธ หลงได้ สามารถแก้ปัญหาคความเชื่อ การดูฤกษ์ ดูยาม ดูดวง เครื่องรางของขลัง เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสมาสามารถพัฒนาจิตใจ ตนเองไม่หึงมั่งงาย และพัฒนาตนเองไปสู่อริยมรรค มีความเห็นชอบ การเลี้ยงชีพชอบ เป็นต้น เพื่อลด ละ เลิก ความเชื่อเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาได้ในที่สุด (พระณัฐสิทธิชาญ สหสมโม (ฉันทเศรษฐ์), 2556)

และผลวิจัยเรื่อง ท่าทีพุทธศาสนาที่มีต่อมงคลตื่นข่าวบนฐานความจริงทางประสาทสัมผัสและคุณค่าพบว่า เรื่องมงคลตื่นข่าวในพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะคือ 1) เป็นความหลงใหลในค่านิยมทางวัตถุของคนส่วนหนึ่งในสังคม 2) เป็นการสร้างกระแส ปั่นกระแส ให้กับคนบางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ทางธุรกิจโฆษณาในเชิงพุทธพาณิชย์ เพื่อหารายได้ให้กับคนและพวกของตน 3) เป็นกิเลสประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของคนในสังคม ประกอบด้วย โลภะ (ความอยาก) เป็นตัณหา (ความทะยานอยาก) เป็นโมหะ (ความหลง) และวิจิจฉา (ความเคลือบแคลงสงสัยในใจ) 4) เป็นความเข้าใจผิด คือ เกิดจากความเผลอเลอสติปัญญา ขาดเหตุผลในการคิด เสพสื่อกระแสต่าง ๆ โดยขาดวิจารณญาณ และ (พระครูใบฎีกาเชษฐาปิยสาโน, 2563)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุทยานการศึกษาในวัด

อาทิตย์ ชากิจดี และสุวารี ศรีปูละ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา: วัดสารวนาราม บ้านโคกรัง หมู่ 7 ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ผลการศึกษาสภาพปัญหาชุมชนและความต้องการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า 1) คนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนาและชุมชนมีความต้องการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ต้องการให้วัดเป็นแหล่งพัฒนาจิตใจคนให้มีคุณธรรมสูงขึ้นเพื่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน 2) การสร้างยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยขั้นตอนคือ การค้นหาปัญหาและความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่และประเมินผลร่วมกัน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีพระสงฆ์เป็นหลัก มีผู้นำซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาและใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนและพัฒนาสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วยการบวชพรหมณปฏิบัติธรรม การจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมุนไพรกับเศรษฐกิจพอเพียงการทำอาชีพเสริมทอเสื่อและจักสาน การปลูกพืชอาหาร ไม้ดอก ไม้ยืนต้น ในวัดและชุมชน 3) ผลการพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในระดับมาก โดยวัดมีความเหมาะสมมากที่สุดในการเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกิจกรรมการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสร้างพื้นที่สีเขียวขยายสู่ชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง อุทยานการศึกษาในวัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ และประชาชน ที่พบว่า อุทยานการศึกษาในวัดควรมีบทบาทสำคัญดังนี้ 1) ควรมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และการเป็นศูนย์กลางความร่วมมือกิจกรรมทางพุทธศาสนา 2) ควรมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม รองลงมาคือการเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางความร่วมมือกิจกรรมทางพุทธศาสนา 3) ควรมีกิจกรรมเพื่อให้ข่าวสารที่ทันสมัย ควรมีกิจกรรมการนำ

หลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 4) ควรมีวิทยากรแนะนำ การจัดหาสื่อให้ และการจัดสื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่ผู้ใช้บริการ 5) ควรจัดตั้งในวัดที่เป็นศูนย์รวมกิจกรรมท้องถิ่น และควรจัดให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยแยกเขตสังฆาวาสออกเป็นสัดส่วนชัดเจน 6) ควรมาจากความร่วมมือของส่วนราชการ วัด และชุมชนโดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารควรเป็นกรรมการจากส่วนราชการวัดและประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรควรเป็นพระภิกษุ บุคลากรควรมีความรู้ทางพระพุทธศาสนาและอุทยานการศึกษาในวัดควรสังกัดกรมการศาสนา และ 7) ควรได้จากเงินบริจาคจากมูลนิธิ เอกชน และประชาชน (ศราพร วาทะสัตย์ (2538)

ส่วนรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดี มีผลการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท พบว่า มี 4 รูปแบบ คือ

1) การพัฒนาวัดสู่องค์กรที่มีสมรรถนะ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ (1) จัดทำแผนพัฒนาวัด (2) การพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ (3) พัฒนาวัดสู่เป้าหมายด้วยการพัฒนาวัดเป็นอุทยานการศึกษาภายในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และพัฒนาวัดเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น

2) การพัฒนาศาสนบุคคลที่ดีและมีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ (1) จัดตั้งสำนักงานภายในวัดเพื่อเพิ่มช่องทางการติดต่อประสานงานกับชาวบ้านให้มากขึ้น (2) สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพโดยสนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (3) สร้างศาสนทายาทที่ดี

3) การพัฒนาการเรียนรู้คู่คุณธรรม ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ (1) เครือข่ายโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้วยการเรียนร่วมที่ศูนย์ตำบลหรืออำเภอ (2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย (3) สร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สร้างแหล่งการเรียนรู้ และ (4) การสร้างเด็กและเยาวชนต้นแบบ ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง

4) การพัฒนาศาสนสถาน ศาสนบุคคล และศาสนพิธีกรรม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การพัฒนาศาสนสถาน การพัฒนาศาสนบุคคล และการพัฒนาศาสนพิธีกรรม (พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร พระสุธีวรบัณฑิต และเติมศักดิ์ ทองอินทร (2560)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิคุ้มกันทางจิต

อรพินท์ ชูชม, สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนาก ทอภักดี (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า จิตลักษณะมีอิทธิพลสูงสุดต่อภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย การควบคุมตน การมองโลกในแง่ดี และความเชื่ออำนาจในตน รองลงมาคือ ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยเพื่อนตามลำดับ ซึ่งปัจจัยครอบครัว คือ ความสัมพันธ์ การสนับสนุนทางสังคม และการถ่ายทอดการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลทางบวกต่อภูมิคุ้มกันทางจิต และภูมิคุ้มกันทางจิตส่งผลโดยตรงทางบวกต่อคุณภาพของเยาวชนและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่ปัจจัยเพื่อน คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อน การสนับสนุนทางสังคม

จากเพื่อน และการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนในการใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติ และต่อการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

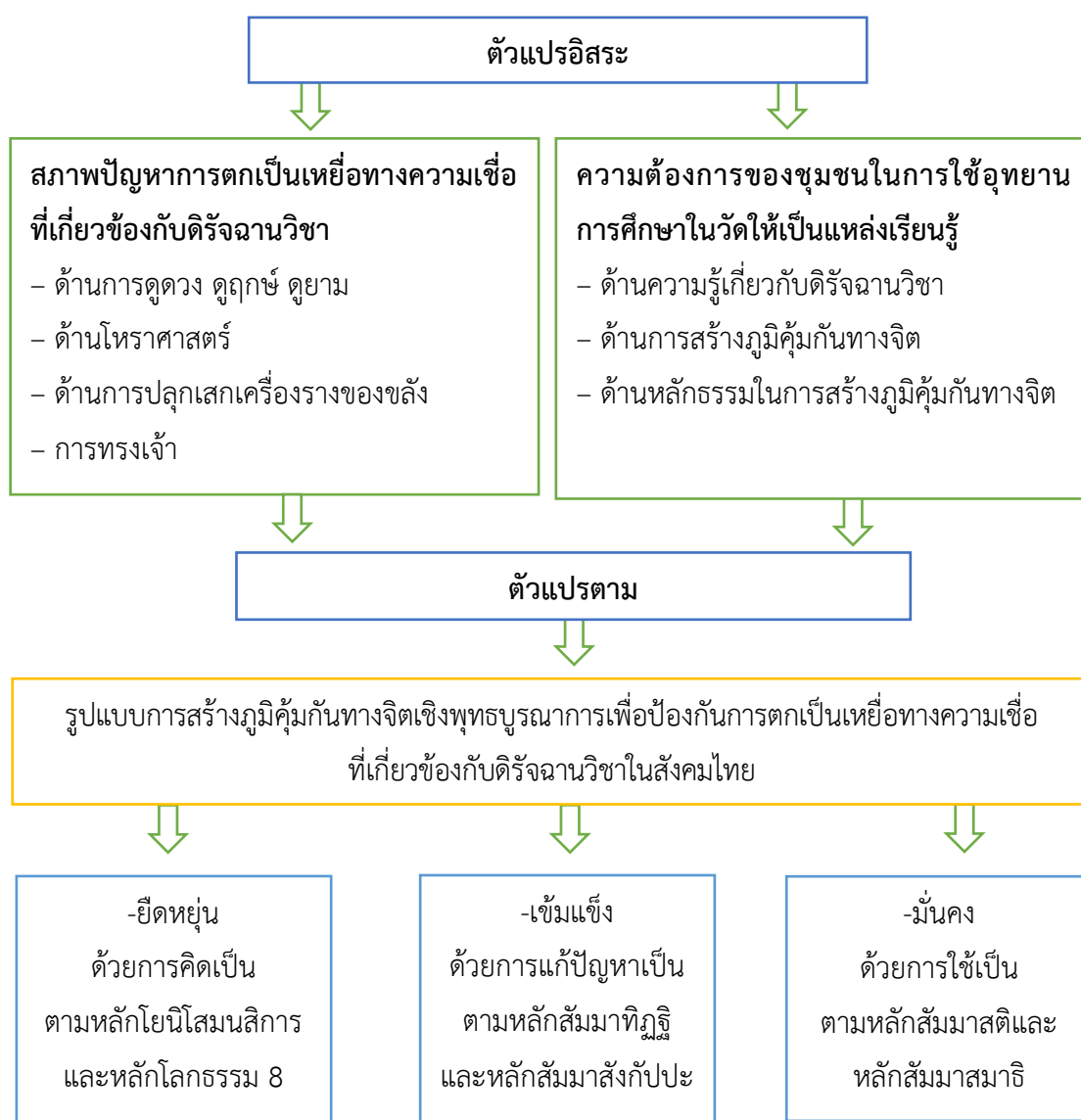
สุภัทรา ภูษิตรัตนาว,อัสมา พิมพ์ประพันธ์ และตรุณี อิ่มด้วง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพติดให้โทษของเยาวชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตสามารถนำไปสู่การปฏิบัติตนของเยาวชนที่สมเหตุสมผลได้ โดยมีกระบวนการสำคัญที่ช่วยสนับสนุนคือกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสื่อสารแบบประชาธิปไตย การสร้างอารมณ์ทางบวก การเปิดใจ การปรับพฤติกรรม การเสริมแรงทางบวก รวมถึงการชี้แนะสอดคล้องกับ อังคณา หมอนทอง (2558) ที่ค้นพบว่า วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีแบบเกสตัลท์ เป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการตระหนักรู้อย่างใส่ใจในการคิด การพูด และการกระทำให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถจัดการกับตนเอง รู้จักการช่วยเหลือตนเอง รับรู้ชีวิตมีความหมายและมีเป้าหมาย มีหนทางที่สามารถบรรลุได้ โดยใช้ความพยายามคิดหาหนทางแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน หรือความเครียดด้วยตัวเอง แสดงออกถึงความต้องการแก้ปัญหาอย่างจริงจังเพื่อให้สามารถปรับตัวหรือฟื้นตัวกลับคืนมาได้จากการเผชิญปัญหาอุปสรรค มีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงในการอดทนต่ออุปสรรค และความเครียดสามารถจัดการกับความรูสึกอารมณ์ของตนเอง ปรับอารมณ์ความคิดและพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพการณ์และสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่วนแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพติดให้โทษของเยาวชนซึ่งได้จากการสังเคราะห์ความรู้จากกระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ คือ (1) ปัจจัยภายใน คือขวัญและกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่อการเสพติดให้โทษของเยาวชน (2) ปัจจัยภายนอก คือ กระบวนการเสวนากลุ่มที่มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีโดยปฏิบัติตนห่างไกลจากความเสี่ยงในการเสพติดสอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (2559) ที่พบว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพ 2) การสร้างการรับรู้อันตรายจากสารเสพติด 3) การสร้างความตระหนัก 4) การพึ่งตนเอง 5) การสร้างความกลัวต่ออันตรายของสารเสพติด 6) การให้สัญญาณพฤติกรรมเสี่ยง 7) การให้คำปรึกษาจากอาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญด้านสารเสพติด 8) การจัดกิจกรรมมองโลกในแง่ดี 9) การติดตามเฝ้าระวัง

กัญฐรัตน์ เหลืองอ่อน อรพินทร์ ชูชม และนฤมล พระใหญ่ (2564) ค้นพบว่า คุณลักษณะภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการติดเกมในวัยรุ่น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ภาวะภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) 2) การควบคุมตนเอง (Self Control) 3) กลวิธีการเผชิญปัญหา (Coping Strategies) 4) ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบในการเล่นเกมน (Knowledge) สอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (2559) ที่ค้นพบว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพ 2) การสร้างการรับรู้อันตรายจากสารเสพติด 3) การสร้างความตระหนัก 4) การพึ่งตนเอง 5) เป็นการสร้างความกลัวต่ออันตรายของสารเสพติด 6) การให้สัญญาลดพฤติกรรมเสี่ยง 7) อาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญด้านสารเสพติด ให้คำแนะนำ เยาวชน 8) กิจกรรมมองโลกในแง่ดี และ 9) ติดตามเฝ้าระวัง ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาในชีวิต เช่น แก้ปัญหาของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่ขาดคุณภาพในการดำรงชีวิต สามารถแก้ได้ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตปัญญา ให้เข้าใจกฎอนิจจังตา คือความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจทุกข์และอนัตตา คือกฎไตรลักษณ์ รู้ริยสัจสี่ เข้าใจ รู้สาเหตุและหาทางดับทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่นในอัตตาที่เกินพอดี ด้วยการปล่อยวางความยึดมั่นนั้นตามแนวทางปฏิบัติของมรรคองค์ 8 ที่นำชีวิตให้พบกับความสำเร็จ ช่วยพัฒนาให้เป็นผู้เจริญด้วยกาย จิตและปัญญาอันมีคุณธรรมกำกับ การแก้ปัญหานี้ต้องใช้ความรู้หลายศาสตร์ที่มีประโยชน์มาช่วยแบบองค์รวม กล่าวคือ ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์รักษาโรคทางกายและใช้คำสอนของพระพุทธเจ้ามารักษาโรคทางใจด้วย การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตปัญญาสามารถช่วยผู้ป่วยโรคซึมเศร้าให้กลับมาเข้มแข็งและดำรงชีวิตด้วยความสงบสุขได้ (กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ (2564)

2.9 สรุปกรอบแนวความคิด

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักคิดในการพัฒนาบุคคลให้มีภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ประกอบด้วย (1) อึด (2) อึด (3) สู้ (ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2561; อรพินทร์ ชุชมสุภาพร ณะชานันท์ และทัศนยา ทองภักดี, 2555; วันวิสา สรีระศาสตร์ และคณะ, 2555) ด้วยการบูรณาการกับชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยเทคนิค 3 ป. (1) คิดเป็น (2) แก้ปัญหาเป็น (3) ใช้เป็น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) ให้เป็นผู้มีภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ (1) ยืดหยุ่น (Flexible) (2) เข้มแข็ง (Strong) (3) มั่นคง (Stable) ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในสังคมไทย” เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบผสมวิธี (Mixed Method) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 ประชากร
- 3.2 การสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร
- 3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 การสร้างและการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวัดค่าตัวแปร
- 3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.10 สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- 3.11 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 909,900 คน (สำนักงานทะเบียนกลาง, 2562)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มบุคคล 4 กลุ่ม ดังนี้

1) ประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) สุ่มเลือกอำเภอจากทั้งหมด 7 อำเภอ ในจังหวัดนครปฐม ได้อำเภอนครชัยศรี จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน จำนวน 400 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตก

เป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 10 คน ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการตรวจ ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

3) ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในรูปแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 6 คน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพื่อทดสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบ

4) ประชาชนที่สมัครและได้รับคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ตามเกณฑ์คัดเข้า (Intrusion Criteria) จำนวน 30 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดรูปแบบ

3.2 การสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967); (Israel, 1992) ซึ่งมีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ} \quad n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &= \text{จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย} \\ e &= \text{ความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ในการวิจัยครั้งนี้} \end{aligned}$$

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05)

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{909,900}{1 + 909,900 \times (0.05)^2}$$

$$\begin{aligned}
 &= \frac{909,900}{1 + 909,900 \times (0.0025)} \\
 &= \frac{909,900}{2275.75} \\
 &= 399.82
 \end{aligned}$$

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนเต็ม จึงเพิ่มจำนวนเป็น 400 คน

ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) สุ่มเลือกอำเภอจากทั้งหมด 7 อำเภอ ในจังหวัดนครปฐม ได้อำเภอนครชัยศรี จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากนั้นทำการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 400 คน เพื่อรวบรวมและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความเชื่อของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เพื่อนำมาจัดทำร่างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 10 คน ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน แบ่งเป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 8 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคุณสมบัติแต่ละกลุ่มดังนี้

คุณสมบัติของประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย

- 1) เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐมมากกว่า 10 ปี
- 2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยรับบริการเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาด้านใดด้านหนึ่ง ดังนี้
 - (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม
 - (2) ด้านโหราศาสตร์
 - (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง
 - (4) ด้านการทรงเจ้า
- 3) เป็นผู้ยินยอมให้ข้อมูลและยินดีเข้าร่วมการสัมภาษณ์ในการวิจัย

คุณสมบัติของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย

- 1) เป็นผู้นำชุมชนในชุมชนใกล้เคียงวัดสำโรง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งศึกษานำร่องในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
- 2) เป็นผู้มีประสบการณ์การเป็นผู้นำชุมชน มากกว่า 10 ปี
- 3) เป็นผู้นิยมนำข้อมูลและยินดีเข้าร่วมการสัมภาษณ์ในการวิจัย

เพื่อรวบรวมและเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เพื่อนำมาจัดทำร่างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพื่อทดสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน แบ่งเป็นผู้บริหารอุทยานการศึกษาในวัดนำร่อง จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพจิต จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 ท่าน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคุณสมบัติแต่ละกลุ่ม ดังนี้

คุณสมบัติของผู้บริหารอุทยานการศึกษาในวัดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งศึกษานำร่อง ประกอบด้วย

- 1) เป็นเจ้าอาวาสหรือเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสำโรง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งศึกษานำร่องในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

- 2) มีประสบการณ์บริหารอุทยานการศึกษาในวัดดังกล่าว มากกว่า 10 ปี

คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพจิต ประกอบด้วย

- 1) เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้านสุขภาพจิตหรือด้านจิตวิทยา
- 2) มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตหรือการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตในชุมชน มากกว่า 10 ปี

คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

- 1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป ในสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
- 2) มีประสบการณ์การสอนหรือทำงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับด้านพระพุทธศาสนา มากกว่า 10 ปี

เพื่อรวบรวมและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

การถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ทำการรับสมัครและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าทดลองใช้รูปแบบ โดยรับสมัครและคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ยินดีเป็นผู้อาสาเข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบและยินดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาตามเกณฑ์คัดเข้า (Intrusion Criteria) จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นประชาชนทั่วไปที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชุมชนใกล้เคียงวัดสำโรง วัดอุทยาการศึกษาที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งศึกษานำร่อง หรือในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยเข้ารับบริการเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาด้านใดด้านหนึ่ง ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ (4) ด้านการทรงเจ้า ตั้งแต่ 3-4 ครั้งขึ้นไปต่อปี

3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยตอบแทนการเข้ารับบริการหรือเกี่ยวข้องกับด้านนั้น ๆ ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง ตั้งแต่ 3-4 ครั้งขึ้นไปต่อปี

4) เป็นผู้อาสาเข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบและยินดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา

เพื่อรวบรวมและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรในการศึกษาไว้ ดังนี้

3.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1. สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้

- 1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม
- 2) ด้านโหราศาสตร์
- 3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง
- 4) ด้านการทรงเจ้า

2. ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย 3 ด้านดังนี้

- 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา

- ด้านความรู้เกี่ยวกับความหมายหรือนิยามที่แท้จริงของดิจิทัลวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ด้านความรู้เกี่ยวกับประเภทของดิจิทัลวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์หรือกลองต่าง ๆ ของมิชชันนารีที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ด้านความรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์
- ด้านความรู้เกี่ยวกับข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทยผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

- การพัฒนาจุดแข็งของตน
- การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตน
- การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง

3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบ

- คิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8
- แก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ
- ใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย

- ยึดหยุ่นด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8
- เข้มแข็งด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ
- มั่นคงด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการแบ่งข้อมูลที่ใช้อยู่เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่

- 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จำนวน 400 ชุด
- 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 6 ชุด

3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในรูปแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 ครั้ง

4) ข้อมูลจากการตอบแบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของอาสาสมัครเข้าร่วมการถ่ายทอดรูปแบบ ก่อนและหลังใช้รูปแบบ จำนวน 2 ครั้ง

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร วารสาร วรรณกรรม พระไตรปิฎก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และงานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey research or field research)

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นโดยผู้วิจัยเอง ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือนิยามศัพท์ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับปัญหา วัตถุประสงค์ และตัวแปรในการวิจัย โดยใช้คำถาม 2 แบบ คือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ชุด ดังนี้

3.5.1 แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	7 ครั้งขึ้นไปต่อปี
4	มีค่าเท่ากับ	5-6 ครั้งขึ้นไปต่อปี
3	มีค่าเท่ากับ	3-4 ครั้งขึ้นไปต่อปี
2	มีค่าเท่ากับ	1-2 ครั้งขึ้นไปต่อปี
1	มีค่าเท่ากับ	ไม่เคย

ตอนที่ 3 ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต รวมทั้งสิ้นจำนวน 38 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	มากที่สุด
4	มีค่าเท่ากับ	มาก
3	มีค่าเท่ากับ	ปานกลาง
2	มีค่าเท่ากับ	น้อย
1	มีค่าเท่ากับ	น้อยที่สุด

3.5.2 แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ คือ

1) ท่านคิดว่าสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม
- (2) ด้านโหราศาสตร์
- (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง
- (4) ด้านการทรงเจ้า

2) ท่านคิดว่าความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยเป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา
- (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต
- (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

3) ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย อย่างไร

3.5.3 แบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ คือ

1) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการสามารถป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยได้ เพราะเหตุใด ในประเด็นต่อไปนี้

- (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม
- (2) ด้านโหราศาสตร์
- (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง
- (4) ด้านการทรงเจ้า

2) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยใช้เทคนิค 3 ป. คือ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และใช้เป็น สามารถสร้างลักษณะของภูมิคุ้มกันทางจิต 3 ด้านได้ คือ ด้านความยืดหยุ่นของจิต ด้านความเข้มแข็งของจิต ด้านความมั่นคงของจิต เพราะเหตุใด ในประเด็นต่อไปนี้

(1) ด้านความยืดหยุ่นของจิตด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8

(2) ด้านความเข้มแข็งของจิตด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ

(3) ด้านความมั่นคงของจิตด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

3) ท่านมีข้อเสนออื่น ๆ เกี่ยวกับ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย อย่างไร

3.5.4 แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต โดยให้ประชาชนที่สมัครและได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบในการศึกษาผลการถ่ายทอดรูปแบบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ทำการประเมินตนเองก่อนและหลังใช้รูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 2 แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านความยืดหยุ่นของจิต (2) ด้านความเข้มแข็งของจิต (3) ด้านความมั่นคงของจิต รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 ข้อ ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีรายละเอียดการให้คะแนนดังนี้

การให้คะแนน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

ข้อคำถามกลุ่มที่ 1 ได้แก่ ข้อ

1	2	4	5	6	8	9
11	13	14	15	16	17	

แต่ละข้อให้คะแนน ดังนี้

ไม่จริง = 1 คะแนน

จริงบางครั้ง = 2 คะแนน

ค่อนข้างจริง = 3 คะแนน

จริงมาก = 4 คะแนน

จริงที่สุด = 5 คะแนน

ข้อคำถามกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ข้อ

3	7	10	12	18
---	---	----	----	----

แต่ละข้อให้คะแนน ดังนี้

ไม่จริง = 5 คะแนน

จริงบางครั้ง = 4 คะแนน

ค่อนข้างจริง = 3 คะแนน

จริงมาก = 2 คะแนน

จริงที่สุด = 1 คะแนน

3.6 การสร้างและการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบ

3.6.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อุทยานการศึกษาในวัด ภูมิคุ้มกันทางจิต การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต พุทธบูรณาการ และรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วจัดทำร่างกรอบความคิดการวิจัย

3.6.2 ศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ด้วยการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วทำการรวบรวมและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย แล้วนำมาจัดทำร่างรูปแบบ จากนั้นทำการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ขั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

3.6.3 ทดสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยนำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอที่ปรักษางานวิจัยเพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา

3.6.4 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน คือ

- 1) พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม
- 2) รศ.ดร.มานพ นักการเรือน อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม
- 3) ดร.สุวิจักขณ์ ภาณุสรณ์ฐากูร นักวิชาการอิสระด้านพุทธจิตวิทยา

4) นางสาวชลลดา คำสัมฤทธิ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

5) นายทัศนะ นະบุญ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลอำแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้ (ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ, 2549)

สูตร	IOC	=	$\frac{\sum x}{N}$
เมื่อ	IOC		แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์
	$\sum x$		แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
	N		แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+1		แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0		ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-1		แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อความที่มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากข้อความทั้งหมด ซึ่งข้อความที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60 - 1.00

3.6.5 เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว จึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เสนอแนะไว้มาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงวัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน เพื่อดูว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสื่อความหมายได้ตรง หรือผู้ตอบเข้าใจความหมายได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .961

3.6.6 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน และนำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปเพื่อนำมาสร้างรูปแบบ

3.6.7 นำข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสรุปเพื่อนำข้อมูลมาสร้างเป็นรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus group discussion) ได้แก่ ผู้บริหารอุทยานการศึกษาในวัดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งศึกษานำร่อง จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพจิต จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 6 ท่าน แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปถ่ายทอด

3.6.8 ทำการถ่ายทอดรูปแบบให้แก่ประชาชนที่สมัครและได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบ ณ อุทยานการศึกษาในวัดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งศึกษานำร่องคือ วัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยให้ทำการประเมินตนเองก่อนและหลังใช้รูปแบบ แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมอีกครั้ง ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อไป

3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมบริบทข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ด้วยการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.7.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยคณะผู้วิจัย

3.7.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นรายบุคคล โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 8 คน และผู้นำชุมชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 10 คน

2) ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้บริหารอุทยานการศึกษาในวัดนาร่อง จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพจิต จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 6 ท่าน

3.7.3 เมื่อได้แบบสอบถามมาแล้ว จึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ส่วนแบบสัมภาษณ์ ใช้การตรวจสอบแบบ 3 เสา (ผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาการให้ข้อมูล และสถานที่ให้ข้อมูล) และตรวจสอบจากทีมงานผู้วิจัย และเมื่อพบว่าข้อมูลชุดใดไม่สมบูรณ์ให้ตัดทิ้ง โดยเลือกเอาเฉพาะข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และจัดระเบียบข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาสร้างเป็นรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

3.7.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ผู้วิจัยใช้ชุดเครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน และทำการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) จำนวน 6 ท่าน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ แล้วนำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำรูปแบบที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

3.7.5 ดำเนินการถ่ายทอดรูปแบบให้แก่ประชาชนที่สมัครเป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ โดยรับสมัครและคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบและยินดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาตามเกณฑ์คัดเข้า (Intrusion Criteria) จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้นอีกครั้ง ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อไป

3.8 การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลผลค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ เบสท์ (Best) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541) ดังนี้

1) สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า ใช้เกณฑ์ดังนี้

ระดับค่า	ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
5	4.50 - 5.00	มีสภาพปัญหาในระดับมากที่สุด
4	3.50 - 4.49	มีสภาพปัญหาในระดับมาก
3	2.50 - 3.49	มีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง
2	1.50 - 2.49	มีสภาพปัญหาในระดับน้อย
1	1.00 - 1.49	มีสภาพปัญหาในระดับน้อยที่สุด

2) ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ใช้เกณฑ์ดังนี้

ระดับค่า	ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
5	4.50 - 5.00	มีความต้องการในระดับมากที่สุด
4	3.50 - 4.49	มีความต้องการในระดับมาก
3	2.50 - 3.49	มีความต้องการในระดับปานกลาง
2	1.50 - 2.49	มีความต้องการในระดับน้อย
1	1.00 - 1.49	มีความต้องการในระดับน้อยที่สุด

3) แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ก่อนและหลังถ่ายทอดรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านความยืดหยุ่นของจิต (2) ด้านความเข้มแข็งของจิต (3) ด้านความมั่นคงของจิต ใช้เกณฑ์ดังนี้

ระดับค่า	ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
5	4.50 - 5.00	มีภูมิคุ้มกัน...ในระดับสูงที่สุด
4	3.50 - 4.49	มีภูมิคุ้มกัน...ในระดับสูง
3	2.50 - 3.49	มีภูมิคุ้มกัน...ในระดับปานกลาง
2	1.50 - 2.49	มีภูมิคุ้มกัน...ในระดับต่ำ
1	1.00 - 1.49	มีภูมิคุ้มกัน...ในระดับต่ำที่สุด

การแปลผลองค์ประกอบของภูมิคุ้มกันทางจิต

รวมคะแนนของผู้ตอบแบบประเมินที่ได้ในแต่ละด้าน นำมาเปรียบเทียบกับค่าเกณฑ์ปกติในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบของภูมิคุ้มกันทางจิต	ค่าคะแนน		
	ต่ำกว่าเกณฑ์	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ
1. ด้านความยืดหยุ่นของจิต	น้อยกว่า 20	21-25	มากกว่า 25
2. ด้านความเข้มแข็งของจิต	น้อยกว่า 22	23-27	มากกว่า 27
3. ด้านความมั่นคงของจิต	น้อยกว่า 20	21-25	มากกว่า 25
รวมทุกด้าน (90 คะแนน)	น้อยกว่า 62	65-77	มากกว่า 77

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมทางสังคมศาสตร์ เพื่อกำหนดค่าสถิติ ดังนี้

3.9.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ได้เก็บข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก นำมาจัดกลุ่มคำ ข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา กระจายตามตัวแปร กำหนดรหัสที่ได้จากคำถามปลายเปิด ลงรหัส และป้อนข้อมูลลงคอมพิวเตอร์

3.9.2 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3.9.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการพิจารณาคำ ข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา ให้ความหมายและตีความข้อมูลให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลมุ่งหมายในแต่ละประเด็น

3.9.4 วิเคราะห์ความต้องการของประชาชนในชุมชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการพิจารณาคำ ข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา ให้ความหมายและตีความข้อมูลให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลมุ่งหมายในแต่ละประเด็น

3.9.5 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ในรูปแบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ทำการพิจารณาคำ ข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา ให้ความหมายและตีความข้อมูลให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลมุ่งหมายในแต่ละประเด็น รวมทั้งเก็บรายละเอียดของเนื้อหาทั้งหมดอย่างละเอียด แล้วกำหนดเป็นข้อสรุปของรูปแบบที่เหมาะสม

3.9.6 วิเคราะห์ผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ก่อนและหลังใช้รูปแบบ ในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิสจรรย์วิชาในสังคมไทย โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test

3.10 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.10.1 สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test (นิภา เมธาวีชัย, 2543)

3.11 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยนำโครงร่างวิจัยเสนอคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัย เลขที่ จว.230/2566 ลงวันที่ 25 มกราคม 2566 มติที่ 341/2566 เมื่อได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยแล้ว ก่อนดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เข้าพบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ขอรับคำยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยอ่านเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ จะให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และอ่านใบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยให้ฟัง และคณะผู้วิจัยให้อิสระในการเข้าร่วมและถอนตัวออกจากการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับ และในการรวบรวมข้อมูลจะไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ส่วนผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม และข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย 3) เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย คณะผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 3 ผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี คือ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยทำการแจกแบบสอบถามประชาชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ

การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของสถานะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	213	53.25
หญิง	187	46.75
รวม	400	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20	39	9.75
21 – 40 ปี	194	48.50
41 – 60 ปี	124	31.00
สูงกว่า 60 ปี	43	10.75
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	290	72.50
ปริญญาตรี	92	23.00
สูงกว่าปริญญาตรี	18	4.50
รวม	400	100.00
อาชีพ		
ค้าขาย	88	22.00
เกษตรกร	47	11.75
รับจ้างทั่วไป	150	37.50
ข้าราชการ	33	8.25
พนักงานของรัฐ	22	5.50
อื่น ๆ	60	15.00
รวม	400	100.00
รายได้ต่อเดือน		
10,000 บาทลงมา	147	36.75

10,001 – 15,000 บาท	139	34.75
15,001-25,000 บาท	77	19.25
25,001 – 35,000 บาท	30	7.50
35,001 บาทขึ้นไป	7	1.75
รวม	400	100.00
การอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม		
น้อยกว่า 5 ปี	27	6.75
5-10 ปี	17	4.25
11-15 ปี	50	12.50
16-20 ปี	51	12.75
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	255	63.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.25 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 46.75 ส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 40 ปี ร้อยละ 48.50 รองลงมาคือ มีอายุ 41 – 60 ปี ร้อยละ 31.00 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 9.75 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 72.50 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 23.00 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.50 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 22 และส่วนน้อยที่สุดคือ พนักงานของรัฐ ร้อยละ 5.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาทลงมา ร้อยละ 36.75 รองลงมาคือ มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 34.75 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 1.75 ส่วนใหญ่มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม มากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 63.75 รองลงมาคือ มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 16-20 ปี ร้อยละ 12.75 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 5-10 ปี ร้อยละ 4.25

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

ข้อ	ประเภทดิรัจฉานวิชา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม	3.16	1.06	ปานกลาง
2	ด้านโหราศาสตร์	3.19	.99	ปานกลาง
3	ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง	3.23	1.03	ปานกลาง
4	ด้านการทรงเจ้า	2.92	1.15	ปานกลาง
	รวม	3.48	1.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.03) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านโหราศาสตร์ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = .99) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการทรงเจ้า ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.15) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปริญญาวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม

ข้อ	ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อเจอวิกฤตในชีวิต เพราะเชื่อว่า เป็นทางลัดในการแก้วิกฤตนั้นได้	3.15	1.10	ปานกลาง
2	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อไม่สบายใจ เพราะเชื่อว่า ช่วยบรรเทาความไม่สบายใจนั้นได้	3.23	1.20	ปานกลาง
3	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อเกิดความเครียด เพราะเชื่อว่า ช่วยลดความเครียดนั้นได้	3.07	1.20	ปานกลาง
4	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่ออยากสมหวัง เพราะเชื่อว่า ช่วยให้สมหวังในหน้าที่การงาน/ธุรกิจ/การเงิน/ความรัก/การเรียนรู้/โชค ลาภ/มรดก เป็นต้น	3.25	1.16	ปานกลาง
5	เคยตอบแทนการเข้ารับบริการเกี่ยวกับการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง	3.12	1.24	ปานกลาง
	รวม	3.16	1.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปริญญาวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่ออยากสมหวัง เพราะเชื่อว่า ช่วยให้สมหวังในหน้าที่การงาน/ธุรกิจ/การเงิน/ความรัก/การเรียนรู้/โชค ลาภ/มรดก เป็นต้น ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 1.16) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อไม่สบายใจ เพราะเชื่อว่า ช่วยบรรเทาความไม่สบายใจนั้นได้ ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.20) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เคยตอบแทนการเข้ารับบริการเกี่ยวกับการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 1.24) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านโหราศาสตร์

ข้อ	ด้านโหราศาสตร์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	เคยตรวจดูโชคชะตาของตนตามหลักโหราศาสตร์ เพราะเชื่อว่า ชีวิตจะดีหรือร้าย ขึ้นกับดวงหรือโชคชะตา	3.36	1.17	ปานกลาง
2	เคยรักษาโรคด้วยสมุนไพรที่เก็บตามหลักโหราศาสตร์ คือ เก็บตามฤดู เก็บตามทิศ เก็บตามวันและเวลา และเก็บตามกาล เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย เพราะเชื่อว่า สามารถรักษาอาการที่แพทย์แผนปัจจุบันรักษาไม่ได้ ให้หายขาดได้	3.13	1.21	ปานกลาง
3	เคยแต่งตัวโดยเลือกใช้ชุดเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับดวงประจำวัน ตามตำราพรหมชาติก่อนออกจากบ้าน เพราะเชื่อว่า ช่วยทำให้เดินทางปลอดภัย บรรเทาความกลัว และหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนหรือคนที่ตนรักได้	3.18	1.24	ปานกลาง
4	เคยใช้หลักโหราศาสตร์ หรือหลักฮวงจุ้ย ในตกแต่งร้านค้าหรือการหาทำเลที่ตั้งของธุรกิจ เพราะเชื่อว่า จะนำโชคกลับมาให้หรือช่วยให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ	3.29	1.16	ปานกลาง
5	เคยตอบแทนการเข้ารับบริการเกี่ยวกับโหราศาสตร์ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง	3.02	1.19	ปานกลาง
	รวม	3.19	.99	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านโหราศาสตร์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = .99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เคยตรวจดูโชคชะตาของตนตามหลักโหราศาสตร์ เพราะเชื่อว่า ชีวิตจะดีหรือร้าย ขึ้นกับดวงหรือโชคชะตา ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.17) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ เคยใช้หลักโหราศาสตร์ หรือหลักฮวงจุ้ย

ในตกแต่งร้านค้าหรือการทำเลที่ตั้งของธุรกิจ เพราะเชื่อว่า จะนำโชคลาภมาให้หรือช่วยให้ธุรกิจ ประสบผลสำเร็จ ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.16) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เคยตอบแทนการเข้ารับบริการเกี่ยวกับโหราศาสตร์ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างไม่อย่างหนึ่ง ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 1.19) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง

ข้อ	ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	เคยเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด แหวนพิรอด ผ้ายันต์ ปลัดขิก หรือยันต์ บนร่างกาย เพราะเชื่อว่า ช่วยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้	3.10	1.21	ปานกลาง
2	เคยเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลัง เพราะเชื่อว่าอานุภาพของเครื่องรางของขลัง เช่น นางกวัก ช่วยให้ค้าขายดี ปลัดขิก ช่วยให้มีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม น้ำมันพราย ช่วยให้เพศตรงข้ามตกหลุมรัก ฯลฯ	3.09	1.23	ปานกลาง
3	เคยพกเครื่องรางของขลังไว้กับตัว เพราะเชื่อว่าเครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด แหวนพิรอด ปลัดขิก ผ้ายันต์ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งพระเครื่อง ช่วยให้แคล้วคลาด ปลอดภัย และทำให้อุ่นใจ	3.45	1.16	ปานกลาง
4	เคยพกเครื่องรางของขลังไว้กับตัว เพราะเชื่อว่าเครื่องรางของขลัง ช่วยทำให้การทำธุรกิจ ค้าขาย หรือเจรจาต่อรองเรื่องสำคัญ ๆ ในชีวิต ประสบผลสำเร็จได้	3.36	1.20	ปานกลาง
5	เคยตอบแทนการเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลังหรือทำการการเข้าบูชาเครื่องรางของขลัง ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง	3.14	1.19	ปานกลาง
	รวม	3.23	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเคยพกเครื่องรางของขลังไว้กับตัว เพราะเชื่อว่า เครื่องรางของขลัง ช่วยทำให้การทำธุรกิจ ค้าขาย หรือเจรจาต่อรองเรื่องสำคัญ ๆ ในชีวิต ประสบผลสำเร็จได้ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.20) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ เคยพกเครื่องรางของขลังไว้กับตัว เพราะเชื่อว่า เครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด แหวนพิรอด ปลัดขิก ผ้ายันต์ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งพระเครื่อง ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย และทำให้อุ่นใจ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.16) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เคยเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลัง เพราะเชื่อว่าอำนาจของเครื่องรางของขลัง เช่น นางกวัก ช่วยให้ค้าขายดี ปลัดขิก ช่วยให้มีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม น้ำมันพราย ช่วยให้เพศตรงข้ามตกหลุมรัก ฯลฯ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 1.23) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการทรงเจ้า

ข้อ	ด้านการทรงเจ้า	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า เป็นการพึ่งพาหรือขอคำปรึกษาจากเทพที่เข้าทรง ซึ่งอาจเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์หรือผีบรรพบุรุษที่ต้องการมาช่วยเหลือมนุษย์ที่เดือดร้อน สามารถลดบันดาลให้สำเร็จในสิ่งที่ร้องขอหรือปรารถนาได้	2.89	1.23	ปานกลาง
2	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ปัญหาการเงิน ความรัก โรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น	2.95	1.23	ปานกลาง
3	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า ช่วยให้เจริญก้าวหน้าทางลัดหรือประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาได้เร็วขึ้น	2.95	1.25	ปานกลาง
4	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า การถามร่ำทรงเพื่อหาสาเหตุอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ด้วยแพทย์สมัยใหม่ เป็นจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน และสามารถรักษาให้หายได้	2.91	1.25	ปานกลาง
5	เคยตอบแทนการเข้ารับบริการการทรงเจ้าด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน ใดๆอย่างหนึ่ง	2.90	1.26	ปานกลาง
	รวม	2.92	1.15	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ด้านการทรงเจ้า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ปัญหาการเงิน ความรัก โรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 1.23) อยู่ในระดับปานกลาง และ

เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า ช่วยให้เจริญก้าวหน้าทางลัดหรือประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาได้เร็วขึ้น ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 1.25) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า การถามร่างทรงเพื่อหาสาเหตุอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ด้วยแพทย์สมัยใหม่ เป็นจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน และสามารถรักษาให้หายได้ ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 1.25) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า เป็นการพึ่งพาหรือขอคำปรึกษาจากเทพที่เข้ามาเข้าทรง ซึ่งอาจเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์หรือผีบรรพบุรุษที่ต้องการมาช่วยเหลือมนุษย์ที่เดือดร้อน สามารถดลบันดาลให้สำเร็จในสิ่งที่ร้องขอหรือปรารถนาได้ ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 1.23) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

ข้อ	ความต้องการของประชาชน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา	3.48	1.00	ปานกลาง
2	ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต	3.54	.98	มาก
3	ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต	3.51	.92	มาก
	รวม			

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .98) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .92) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดรีจฉนวนวิชาในสังคมไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับดรีจฉนวนวิชา

ข้อ	ด้านความรู้เกี่ยวกับดรีจฉนวนวิชา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความรู้เกี่ยวกับความหมายดรีจฉนวนวิชา	3.49	1.09	ปานกลาง
2	ด้านความรู้เกี่ยวกับประเภทดรีจฉนวนวิชา	3.54	1.10	มาก
3	ด้านความรู้เกี่ยวกับกลวงมิจฉาชีพ	3.43	1.09	ปานกลาง
4	ด้านความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากดรีจฉนวนวิชา	3.50	1.10	มาก
5	ด้านความรู้เกี่ยวกับข่าวสารการตกเป็นเหยื่อ	3.47	1.11	ปานกลาง
	รวม	3.48	1.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดรีจฉนวนวิชาในสังคมไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับดรีจฉนวนวิชา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความรู้เกี่ยวกับประเภทดรีจฉนวนวิชา ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 1.10) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากดรีจฉนวนวิชา ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.10) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับกลวงมิจฉาชีพ ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

ข้อ	ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการค้นหาความถนัดของตัวเองให้เจอ	3.52	1.10	มาก
2	การพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการหาโอกาสแสดงความถนัดของตนเองบ่อย ๆ	3.56	1.07	มาก
3	การพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการนำความถนัดของตนไปสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น	3.54	1.08	มาก
4	การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการสร้างความมั่นใจให้ตนเองยิ่งขึ้น จากการมองหาประโยชน์ที่ตนได้ทำแก่สังคมด้วยความถนัดที่ตนมีนั้น	3.56	1.09	มาก
5	การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการถ่ายทอดความถนัดของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้จากการสร้างประโยชน์แก่สังคมบ่อย ๆ	3.50	1.08	มาก
6	การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการทำตามเป้าหมายของชีวิตที่ได้ตั้งไว้ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและคนอื่นในภายหลัง	3.57	1.09	มาก
7	การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้วยการมองหาประโยชน์จากข้อผิดพลาดในประสบการณ์ของตน แทนการโทษหรือตำหนิตนเอง	3.53	1.07	มาก
8	การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้วยการให้โอกาสตัวเองในการพัฒนา ปรับปรุง	3.54	1.10	มาก

	แก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาด นั้นอีก			
9	การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้วย การปรับเปลี่ยนความผิดพลาดเป็นบทเรียน หาทางป้องกันไม่ให้มันเกิดขึ้นอีก และฝึก ปล่อยวาง ไม่ยึดติดอยู่กับความผิดพลาด นั้น	3.54	1.08	มาก
	รวม	3.54	.98	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .98) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการทำตามเป้าหมายของชีวิตที่ได้ตั้งไว้ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและคนอื่นในภายหลัง ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการหาโอกาสแสดงความถนัดของตนเองบ่อย ๆ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.07) อยู่ในระดับมาก และการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการสร้างความมั่นใจให้ตนเองยิ่งขึ้น จากการมองหาประโยชน์ที่ตนได้ทำแก่สังคมด้วยความถนัดที่ตนมีนั้น ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการถ่ายทอดความถนัดของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้จากการสร้างประโยชน์แก่สังคมบ่อย ๆ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.08) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

ข้อ	ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8	3.46	.95	ปานกลาง
2	ด้านการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ	3.53	.96	มาก
3	ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ	3.55	.96	มาก
	รวม	3.51	.92	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .96) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .96) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .95) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8

ข้อ	ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ทุกครั้งที่เจอเรื่องร้าย ไม่รู้สึกเสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์และไม่หาทางออกจากการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนายทายทัก การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะเชื่อในกฎของกรรมหรือการกระทำ นอกจากผลของกรรมแล้ว ไม่มีสิ่งใดดลบันดาลให้สำเร็จได้	3.41	1.05	ปานกลาง
2	เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตน เช่น เศร้า เหงา เจ็บปวด โกรธ โสภ หลง และไม่หาทางออกจากการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนายทายทัก การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะเชื่อมั่นในความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง	3.50	1.05	มาก
3	เมื่อเผชิญกับภาวะกดดันหรือความเจ็บปวดสามารถจัดการด้วยเหตุและผลเป็นหลัก ไม่ใช้ความรู้สึกในการตัดสินใจและการจัดการ และไม่หาทางออกด้วยการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนายทายทัก การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะเชื่อมั่นว่าจะผ่านไปได้ด้วยสติปัญญาของตน	3.45	1.06	ปานกลาง

4	เมื่อเกิดปัญหา ถึงแม้จะยากเพียงใด จะไม่ยอมแพ้ และไม่หาทางออกด้วยการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนายทายทัก การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น สามารถหาทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อในความสามารถและสติปัญญาของตน	3.46	1.03	ปานกลาง
5	เมื่อสมหวังในสิ่งต่าง ๆ ตามที่หวังไว้ จะได้ไม่ลุ่มหลงมัวเมา เมื่อไม่ได้ดังหวัง ไม่เสียใจ ไม่ร้องไห้ฟูมฟาย และหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะมองเห็นการมีลาภ เสื่อมลาภ การมียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ ว่าเป็นของเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดาของโลก	3.39	1.15	ปานกลาง
6	ความสำเร็จหรือการสมหวังในอารมณ์ที่ปรารถนา ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจที่ตนชอบใจ) ไม่ว่าจะเป็นของใคร ล้วนเป็นสมมติผลัดกันชม มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นธรรมดา จึงไม่มีเหตุผลใดต้องหวังพึ่งหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น	3.47	1.08	ปานกลาง
7	การสมหวังในหน้าที่การงาน/ธุรกิจ/การเงิน/ความรัก/การเรียนรู้/โชคลาภ/มรดก เป็นต้น จะได้มาด้วยสติปัญญา ความสามารถและเพียรพยายามของตน ไม่ได้สมหวังเพราะพึ่งคนอื่น เช่น การดู ดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น	3.49	1.09	ปานกลาง

8	สิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทั้งดีและร้าย ไม่ว่าจะเป็นอย่างที่หวังหรือไม่ ล้วนเกิดขึ้นกับทุกคน โดยเฉพาะเราเท่านั้น จะได้ไม่หลงยึดติดจนเกินไป พร้อมเริ่มต้นใหม่ และจะไม่หวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น	3.50	1.11	มาก
	รวม	3.46	.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .95) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตน เช่น เศร้า เหงา เจ็บปวด โกรธ โลก หลง และไม่หาทางออกจากการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนายทายทัก การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะเชื่อมั่นในความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.05) อยู่ในระดับมาก และสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทั้งดีและร้าย ไม่ว่าจะเป็นอย่างที่หวังหรือไม่ ล้วนเกิดขึ้นกับทุกคน โดยเฉพาะเราเท่านั้น จะได้ไม่หลงยึดติดจนเกินไป พร้อมเริ่มต้นใหม่ และจะไม่หวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.11) อยู่ในระดับมาก และรองลงมาคือการสมหวังในหน้าที่การงาน/ธุรกิจ/การเงิน/ความรัก/การเรียนรู้/โชคลาภ/มรดก เป็นต้น จะได้มาด้วยสติปัญญา ความสามารถและเพียรพยายามของตน ไม่ได้สมหวังเพราะพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เมื่อสมหวังในสิ่งต่าง ๆ ตามที่หวังไว้ จะได้ไม่ลุ่มหลงมัวเมา เมื่อไม่ได้ดังหวัง ไม่เสียใจ ไม่ร้องไห้ฟูมฟาย และหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะมองเห็นการมีลาภ เสื่อมลาภ การมียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ ว่าเป็นของเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดาของโลก ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 1.15) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิ และหลักสัมมาสังกัปปะ

ข้อ	ด้านแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิ และหลักสัมมาสังกัปปะ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การคิดที่จะเรียนรู้คุณค่าตนเองอยู่เสมอ แม้คนอื่นจะยังไม่ยอมรับ เป็นการแก้ปัญหา ตั้งแต่แรกเริ่ม เพราะจิตที่ตั้งไว้ชอบแล้วนำ สุขมาให้	3.52	1.08	มาก
2	การคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอ เป็นการพัฒนาจุดแข็งหรือความถนัด ของตน	3.54	1.09	มาก
3	การคิดที่จะเรียนรู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไป ของตนเอง และบอกอารมณ์ความรู้สึกของ ตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โกรธ เป็นต้น เป็นการสร้างความเข้ม แข็งให้จิตใจของตน	3.52	1.08	มาก
4	การคิดที่จะจัดการอารมณ์ของตนได้ด้วย วิธีการที่ไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น เช่น ความโกรธที่เกิดขึ้นเป็นเพียงสิ่งที่มา กระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ หากไม่นำมายึดมั่นว่าเป็นของเรา จะไม่ กระทบต่อจิตใจเราได้ เป็นการสร้างความเข้ม แข็งให้จิตใจของตน	3.57	1.07	มาก
5	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึก เรียนรู้คุณค่าตนเอง ด้วยการพัฒนาจุดแข็ง หรือค้นหาความถนัดของตนเองให้พบ ไม่	3.53	1.05	มาก

	ด้วยค่าสติปัญญาและความสามารถของตน แม้คนอื่นจะยังไม่ยอมรับ			
6	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึก เปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอ เมื่อ พิจารณาเห็นข้อบกพร่องของตน นำมา ทบทวนและปรับใช้ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ตามกำลังสติปัญญาและ ความสามารถของตน	3.54	1.09	มาก
7	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึก เรียนรู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของ ตนเอง และบอกอารมณ์หรือความรู้สึกของ ตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โกรธ เป็นต้น จะไม่หวั่นไหว เพราะ อารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้น	3.49	1.06	ปานกลาง
8	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึก จัดการอารมณ์ของตนได้ด้วยวิธีการที่ไม่ เบียดเบียนตนเองและคนอื่น เช่น จัดการ ความโกรธที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่าเป็น เพียงสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ หากไม่นำมายึดมั่นว่าเป็นของเรา จะไม่ส่งผลเสียทั้งแก่ตนเองและคนอื่น	3.54	1.08	มาก
	รวม	3.53	.96	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการคิดที่จะจัดการอารมณ์ของตนได้ด้วยวิธีการที่ไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น เช่น ความโกรธที่เกิดขึ้นเป็นเพียงสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ หากไม่นำมายึดมั่นว่าเป็นของเรา จะไม่กระทบต่อจิตใจเราได้ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้จิตใจของตน ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.07) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอ เป็นการพัฒนาจุดแข็งหรือความถนัด

ของตน ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับมาก, คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาเห็นข้อบกพร่องของตน นำมาทบทวนและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ตามกำลังสติปัญญาและความสามารถของตน ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับมาก และคิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกจัดการอารมณ์ของตนได้ด้วยวิธีการที่ไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น เช่น จัดการความโกรธที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่าเป็นเพียงสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ หากไม่นำมายึดมั่นว่าเป็นของเรา จะไม่ส่งผลเสียทั้งแก่ตนเองและคนอื่น ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 1.08) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือคิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกเรียนรู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของตนเอง และบอกอารมณ์หรือความรู้สึกของตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โกรธ เป็นต้น จะไม่หวั่นไหว เพราะอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.06) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

ข้อ	ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	รู้ตัวดีว่า ชอบหรือไม่ชอบอะไร ใช้สติควบคุมความชอบหรือไม่ชอบนั้น หากมองว่า จะนำไปสู่ความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านลบแก่ตนเองและสังคม จะไม่ทำตามใจของตน	3.54	1.05	มาก
2	รู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของตนเอง เสมอ มองให้เห็นคุณและโทษของอารมณ์นั้น ๆ จากประสบการณ์ของตน แล้วนำมาพัฒนาตนเอง	3.57	1.10	มาก
3	กำหนดสติให้รู้ตัวว่ากำลังรู้สึกอย่างไรอยู่ระหว่าง “สุข ทุกข์ หรือ เฉย ๆ” แล้วฝึกกำหนดปล่อยวาง ด้วยสติว่า ไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่นและเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดา	3.55	1.06	มาก
4	ใช้ประโยชน์จากวิกฤตต่าง ๆ ให้เป็นโอกาส กำหนดรู้เหตุการณ์นั้น ๆ ว่า “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดา” ไม่นานจะผ่านพ้นไปได้ จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา ทำใจได้ไว ปล่อยวางได้เร็ว เริ่มต้นใหม่ได้เสมอ	3.56	1.05	มาก
5	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการใช้สติปัญญาและความสามารถของตนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญ เป็นการพัฒนาจุดแข็งของตนและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิด	3.51	1.08	มาก

6	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการใช้ความเพียรพยายามในการแก้ปัญหาที่เผชิญ เป็นการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นที่เมื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้	3.59	1.09	มาก
7	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการกระทำของตนโดยเชื่อว่า จะได้รับผลดีหรือร้ายขึ้นกับการกระทำของตนเป็นหลัก	3.56	1.10	มาก
8	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการทบทวนประสบการณ์และมองหาข้อดี หรือประโยชน์จากประสบการณ์นั้นให้เจอ ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น และเมื่อเกิดข้อผิดพลาดจะไม่โทษตนเอง	3.48	1.07	ปานกลาง
	รวม	3.53	.96	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการใช้ความเพียรพยายามในการแก้ปัญหาที่เผชิญ เป็นการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นที่เมื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของตนเองเสมอ มองให้เห็นคุณและโทษของอารมณ์นั้น ๆ จากประสบการณ์ของตน แล้วนำมาพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.10) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการทบทวนประสบการณ์และมองหาข้อดีหรือประโยชน์จากประสบการณ์นั้นให้เจอ ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น และเมื่อเกิดข้อผิดพลาดจะไม่โทษตนเอง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.07) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า

1. สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า พบว่า สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในพื้นที่น่าเป็นห่วงเล็กน้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในระดับน้อย อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดมาให้ความรู้อย่างจริงจัง แต่ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้หมกมุ่นอยู่กับดิรัจฉานวิชามากนัก มีการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาเป็นบางโอกาสเท่านั้น และตอบแทนการเข้ารับบริการด้วยเงินเพียงเล็กน้อย อีกทั้งในพื้นที่ยังไม่ปรากฏภูมิฉะชีพที่อาศัยดิรัจฉานวิชาเลี้ยงชีพมาคอยหลอกลวงประชาชน ส่วนดิรัจฉานวิชาทั้ง 4 ประเภท ด้านที่ประชาชนนิยมเข้ารับบริการและตอบแทนด้วยเงินมากที่สุด (ไม่พบการตอบแทนด้วยทรัพย์สินอย่างอื่น อาทิ ทอง บ้าน หรือที่ดิน) คือด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง รองลงมาคือด้านโหราศาสตร์ และด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ส่วนด้านการทรงเจ้าอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต พบว่า ด้านที่ประชาชนต้องการมากที่สุดคือด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต รองลงมาคือ ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต และด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาตามลำดับ โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน (2) ด้านการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตน และ (3) ด้านการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง พบว่า สิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของอุทยานการศึกษาในวัดมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน และด้านการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ตามลำดับ โดยกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า อยากได้รับการพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอันดับแรก เนื่องจากที่ผ่านมา ยังไม่รู้วิธีการพัฒนาด้านนี้ว่าทำได้อย่างไร โดยส่วนใหญ่จะมองข้ามไป ไม่เห็นคุณค่าในการพัฒนาด้านนี้ และด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน ซึ่งเป็นการค้นหาและพัฒนาความถนัดของตน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากเช่นกัน หากได้รับการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นและเข้มแข็งทางจิตใจขึ้นได้ ส่วนด้านการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลยได้เลย เพราะทุกคนล้วนมีข้อผิดพลาดในชีวิต การให้อภัยตนเอง เห็นอกเห็นใจตนเอง จะช่วยให้เกิดกำลังใจขึ้นมาได้

ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (2) ด้านการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ และ (3) ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ พบว่า สิ่งที่ประชาชนต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของอุทยานการศึกษาในวัดมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ รองลงมาคือด้านการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ และด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 ตามลำดับ โดยกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ เป็นสิ่งสำคัญมากในการนำมาฝึกปฏิบัติ จะช่วยให้ในการพัฒนาจิตใจได้ดีที่สุด ส่วนอีกสองด้านมองว่า มีความจำเป็นเช่นกัน แต่สำคัญน้อยกว่าหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

ด้านความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลริจานาวิชา ประกอบด้วย (1) ด้านความหมายของดิจิทัลริจานาวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ (2) ด้านประเภทของดิจิทัลริจานาวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ (3) ด้านกลวงของมิจนาซีฟที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลริจานาวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ (4) ด้านผลกระทบจากดิจิทัลริจานาวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ (5) ด้านข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลริจานาวิชาในสังคมไทย ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ พบว่า สิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของอุทยานการศึกษาในวัดมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านประเภทของดิจิทัลริจานาวิชา รองลงมาคือ ด้านความหมายของดิจิทัลริจานาวิชา ด้านผลกระทบจากดิจิทัลริจานาวิชา ด้านกลวงของมิจนาซีฟ และด้านข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลริจานาวิชาในสังคมไทย ตามลำดับ โดยกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า หากประชาชนได้รู้ว่ามีดิจิทัลริจานาวิชา มีกี่ประเภท มีความหมายอย่างไร จะเกิดความเข้าใจในเรื่องดิจิทัลริจานาวิชา เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใดมาให้ความรู้อย่างจริงจัง และจะเกิดการตระหนักรู้ถึงภัยและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องได้ ด้วยการรับรู้ถึงกลวงของมิจนาซีฟและผลกระทบจากดิจิทัลริจานาวิชา ตลอดจนข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อ ผ่านสื่อต่าง ๆ ของอุทยานการศึกษาในวัด หากทุกวัดสามารถจัดทำแหล่งเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบออนไลน์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างมาก จึงมีความต้องการในระดับหนึ่ง รองลงมาจากด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตและด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลริจานาวิชา ในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลริจานาวิชาในสังคมไทย พบว่า อุทยานการศึกษาในวัดควรมีแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย สามารถเรียนรู้ได้ผ่านระบบทั้งออนไลน์และออนไลน์ อาจเผยแพร่ความรู้ผ่านป้ายไวนิล QR Code ไลน์แอป หรือ เว็บไซต์ ฯลฯ จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้แก่ประชาชนและป้องกันการตกเป็นเหยื่อจากมิจนาซีฟที่อาศัยดิจิทัลริจานาวิชาหาเลี้ยงชีพได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่ เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รูปแบบการสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉาน วิชาในสังคมไทย มีการดำเนินการดังนี้

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาใน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุก เสกเครื่องรางของขลัง (4) ด้านการทรงเจ้า และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยาน การศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉาน วิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทาง จิต (3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ทำการรวบรวมและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ เป็นประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วน เสียที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน ด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในระยะที่ 1 ร่วมกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับดิรัจฉานวิชา ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อุทยานการศึกษาในวัด ภูมิคุ้มกันทางจิต การสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิต พุทธบูรณาการ และรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย แล้วนำมาจัดทำร่างรูปแบบเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่ง ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดแนวทางจนได้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจ ด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโส มนสิการและหลักโลกธรรม 8

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลัก สัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการสร้างความมั่นคงของจิตใจ ด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและ หลักสัมมาสมาธิ

ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อ ป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วน ใหญ่ให้ข้อเสนอแนะคือ ในการจัดกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

เท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่องที่คณะผู้วิจัยกำลังดำเนินการ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตทั้ง 3 ด้าน คือความยืดหยุ่น ความเข้มแข็ง และความมั่นคง ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยกำหนดเป็นขั้นตอนกระบวนการแทรกแซง (Intervention) ในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง

คณะผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการถ่ายทอดรูปแบบ และชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ ทำการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนดำเนินการกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ จากนั้นดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชาเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับดิจิทัลงานวิชา และตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา ก่อนทำการถ่ายทอดรูปแบบในขั้นตอนที่สอง ด้วยวิธีการถามตอบถึงความต้องการของประชาชน 3 ด้านคือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลงานวิชา ประกอบด้วย (1) ความหมายของดิจิทัลงานวิชา (2) ประเภทของดิจิทัลงานวิชา (3) กลดวงต่าง ๆ ของดิจิทัลงานวิชาที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา (4) ผลกระทบที่จะเกิดจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา และ (5) ข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย (1) การพัฒนาจุดแข็งของตน (2) การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง และ (3) การพัฒนาการเห็นอกเห็นใจตนเอง และ 3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย (1) หลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (2) หลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ และ (3) หลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

ขั้นตอนที่สอง

คณะผู้วิจัยดำเนินการถ่ายทอดรูปแบบโดยการบรรยายอย่างมีส่วนร่วม โดยนำเสนอกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการในแต่ละด้านดังนี้

1) การสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8

การคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดเป็น โดยให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ให้เห็นคุณและโทษ ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ไม่เอาความรู้สึกที่แฝงด้วยความอยาก (ตัณหา) และความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) ของตนเองเข้าไปจับ ยอมรับความจริงให้ได้ ไม่เสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ มองโลกรอบด้านด้วยปัญญา คิดเปรียบเทียบจากข้อมูลที่เป็นจริง มองให้เห็นความจริง เช่น เปรียบเทียบผู้ที่สมหวังจากการพึ่งดิจิทัลงานวิชากับผู้ผิดหวังว่า ความเป็นไปได้ในทิศทางใดมากกว่า เป็นต้น มองให้เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นของธรรมดาที่ทุกคนต้องเผชิญใน

ชีวิต ไม่หลงระเริงกับสิ่งที่ได้และไม่จมอยู่กับทุกข์เมื่อสูญเสีย และปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญทั้งดีและร้ายนั้นให้ได้ อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการอ่อนวอน บวงสรวง เช่นไหว้บูชา หรือหวังพึ่งดิรัจฉานวิชา

การคิดเป็นตามหลักโลกธรรม 8 หมายถึง การคิดเป็น โดยให้มองให้เห็นโลกธรรม 8 ว่า เป็นธรรมดาของโลก เป็นเรื่องของโลก เป็นไปเช่นนี้ ซึ่งต้องหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไปเช่นนี้เหมือนกัน ประกอบด้วย มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ และเป็นบ่อเกิดอารมณ์ 2 ด้าน คือ อารมณ์ที่น่าปรารถนาและอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนามีลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดาของโลกที่ทุกคนต้องเผชิญ ยอมรับความจริงให้ได้ และหาทางออกเจอ โดยไม่รู้สึกละอายใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ เมื่อเผชิญกับอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา และไม่หลงละเลิงมัวเมา เมื่อเผชิญกับอารมณ์ที่น่าปรารถนา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการอ่อนวอน บวงสรวง เช่นไหว้บูชา หรือหวังพึ่งดิรัจฉานวิชา

2) การสร้างความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ

การแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิ หมายถึง เริ่มจากการตั้งความคิดให้ถูกต้องเสียก่อน กล่าวคือ ให้เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา ความเพียรของตนเป็นหลัก เมื่อคิดถูกต้องแล้ว การกระทำและคำพูดจะถูกตั้งโดยอัตโนมัติเมื่อลงมือทำ ชื่อว่า แก้ปัญหาเป็น โดยตั้งความคิดในการพัฒนาจุดแข็งของตนด้วยการค้นหาความถนัดของตนให้เจอ หมั่นหาความรู้และฝึกฝนให้มาก ใช้ความถนัดของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น จะทำให้มองเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจขึ้น หากทำผิดพลาดไปบ้าง ให้เห็นอกเห็นใจตนเอง โดยไม่โทษตนเองจนหมดกำลังใจ จากนั้นให้ฝึกมีตนเป็นที่พึ่งเมื่อเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยากลำบากในชีวิต โดยให้เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา และความเพียรของตน เมื่อทำสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง คิดบวก มีความเชื่อมั่นในกรรม คือ การกระทำและผลของการกระทำ ยอมรับความแตกต่าง มีความทนทานทางอารมณ์ และปล่อยวางได้ จนสามารถทนต่อแรงกดดัน อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากได้โดยไม่สะทกสะท้าน ไม่หวังพึ่งสิ่งอื่น นอกจากตัวเอง โดยทำการอ่อนวอน บวงสรวง เช่นไหว้บูชา หรือหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา และไม่ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่ออันเนื่องมาจากดิรัจฉานวิชาได้

การแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาสังกัปปะ หมายถึง แก้ปัญหาด้วยการคิดที่จะทำตามความคิดที่ได้ตั้งไว้ถูกต้องแต่แรกเริ่มตามหลักสัมมาทิฐิ ลงมือทำตามที่ตั้งใจไว้ดีแล้ว กล่าวคือ เป็นการต่อยอดจากสัมมาทิฐิ นั่นเอง การกระทำและคำพูดจะถูกตั้งโดยอัตโนมัติเมื่อลงมือทำ ชื่อว่า แก้ปัญหาเป็น โดยไม่คิดที่จะไปหวังพึ่งสิ่งอื่น นอกจากตัวเอง กล่าวคือ ไม่ทำการอ่อนวอน บวงสรวง เช่นไหว้บูชา หรือหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับ

ดิรัจฉานวิชา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา และไม่ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่อันเนื่องมาจากดิรัจฉานวิชาได้

3) การสร้างความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

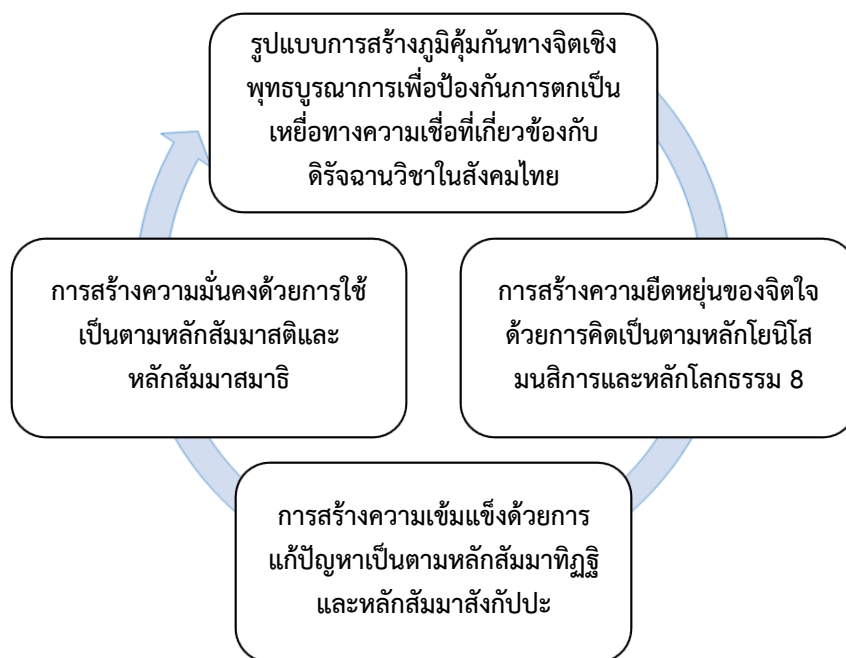
การใช้เป็นตามหลักสัมมาสติ หมายถึง ใช้สติให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ โดยฝึกระลึกให้ได้ว่า กำลังเผชิญเหตุการณ์อย่างไรอยู่และรู้ตัวว่าจะควบคุมตัวเองได้อย่างไร ไม่ปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวชักนำ เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสให้ได้ ด้วยการนำข้อผิดพลาดจากประสบการณ์นั้น ๆ มาพัฒนาจิตให้แข็งแกร่งกว่าเดิม เมื่อเผชิญกับความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือ เศร้า ๆ เปลี่ยนแปลง หรือคงที่ มองให้เห็นความเป็นธรรมชาติ หรือธรรมชาติของมัน กำหนดสติให้ระลึกได้และรู้ตัวอยู่กับปัจจุบัน ไม่หันไปพึ่งสิ่งอื่น นอกจากตัวเอง กล่าวคือ ไม่ทำการอันนอน บวงสรวง เช่น ไหว้บูชา หรือหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา และไม่ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่อันเนื่องมาจากดิรัจฉานวิชาได้

การใช้เป็นตามหลักสัมมาสมาธิ หมายถึง ใช้สมาธิกำกับการกระทำของตน โดยให้ตั้งมั่นอยู่กับการพัฒนาจุดแข็งของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นนอกเห็นใจตนเอง ให้มั่นคงอยู่กับการมองหาประโยชน์หรือข้อดีจากประสบการณ์เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและปรับใช้ให้เหมาะสมจนสามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ของตนได้ มีจิตจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน หาทงออกได้และแก้ปัญหาเป็นได้อย่างเหมาะสม มุ่งมั่น แน่วแน่ ไม่ท้อถอย ไม่หนีปัญหา ไม่เหม่อลอย ไม่หันไปพึ่งคนอื่นหรือสิ่งอื่น นอกจากตัวเอง กล่าวคือ ไม่ทำการอันนอน บวงสรวง เช่น ไหว้บูชา หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา และไม่ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่อันเนื่องมาจากดิรัจฉานวิชาได้

ขั้นตอนที่สาม

คณะผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มทดลองช่วยกันสรุป ทำความเข้าใจร่วมกัน เปิดโอกาสซักถาม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการอภิปรายถึงประโยชน์ของรูปแบบ และประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตหลังดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ

กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ปรากฏดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โมเดลแสดงกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย (FSS Model)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 3 ผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ในระยะที่ 3 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วยระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ Paired Sample t-test ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบค่า Tests of Normality ตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Paired Sample t-test

Normality Test Result	Skewness	Kolmogorov-Smirnov	Significance Level	Correlation	Significance Level
Posttest	0.16	0.70	.20	.63	.00

จากตารางที่ 14 พบว่า ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ได้ค่า $Z_{\text{skewness}} = 0.16$ และ $Z_{\text{Kolmogorov-Smirnov}} = 0.70$ (sig = .20) จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรตามมีการแจกแจงใกล้เคียงกับโค้งปกติ และผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนและหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .63$, sig = .00) จึงสรุปได้ว่า ข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Paired Sample t-test

ตารางที่ 15 ระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

องค์ประกอบภูมิคุ้มกันทางจิต	ระยะเวลาการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	P	แปลผล
1.ความยืดหยุ่นของจิตใจ	ก่อนการถ่ายทอด	2.64	.42	19.69	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.81	.35			สูง
2.ความเข้มแข็งของจิตใจ	ก่อนการถ่ายทอด	2.99	.31	23.43	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	4.12	.30			สูง
3.ความมั่นคงของจิตใจ	ก่อนการถ่ายทอด	2.58	.38	12.63	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.57	.41			สูง
รวม	ก่อนการถ่ายทอด	2.74	.31	24.33	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.83	.24			สูง

*P < .05

จากตารางที่ 15 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ได้ผลดังนี้

ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.74$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแต่ละองค์ประกอบของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเข้มแข็งของจิตใจ ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.99$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.12$, $P = .00$) อยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ ก่อนถ่ายทอรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.64$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังถ่ายทอรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.81$, $P = .00$) อยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความมั่นคงของจิตใจ ก่อนถ่ายทอรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.58$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังถ่ายทอรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.57$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดริ้งฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ

ระดับคะแนนความ ยืดหยุ่นของจิตใจ	ระยะเวลาการ ประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	P	แปลผล
1.ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เผชิญทั้งดีและร้ายได้ โดยไม่รู้สึกละอายใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ และไม่หวังพึ่งสิ่งอื่น	ก่อนการถ่ายทอ	2.30	.54	16.16	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอ	3.50	.51			สูง
2.เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนได้ เช่น เศร้า เหงา เสียใจ เจ็บปวด โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ เป็นต้น	ก่อนการถ่ายทอ	2.50	.78	5.87	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอ	3.53	.78			สูง
3.เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคหรือความยุ่งยากในชีวิต จะหันไปพึ่งอย่างใดอย่าง	ก่อนการถ่ายทอ	3.83	.79	6.50	.00	สูง

หนึ่ง เช่น ดุดวง ดุฤกษ์ ดูยาม ดูหมอ ดูไผ่ยิปซี สะเดาะห์เคราะห์ สืบ ชะตาราศี ไขว้ขอพรพระ พิฆเนศ ไขว้ขอพรท้าว เวสสุวรรณ บูชาขอพร พระราหู บูชาเครื่องราง ของขลัง เข้าทรง เป็นต้น						
	หลังการถ่ายทอด	4.73	.52			สูงที่สุด
4.เมื่อรู้สึกอย่างไรอย่าง หนึ่ง เช่น เศร้า เหงา เสียใจ เจ็บปวด โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ สามารถจัดการมันได้ด้วย เหตุและผลเป็นหลัก ไม่ เอาแต่ใจ ไม่แสดงออก ด้วยความรุนแรง หรือ ปล่อยใจไปตามความรู้สึก นั้น	ก่อนการถ่ายทอด	2.43	.63	13.61	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.83	.65			สูง
5.เมื่อสมหวังตามที่ต้องการ ไม่ลุ่มหลงมัวเมา จนก่อ ความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง และผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ	ก่อนการถ่ายทอด	2.40	.72	10.77	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.60	.77			สูง
6.เมื่อไม่ได้ดังหวัง ก็ไม่ เสียใจ ไม่ร้องไห้ฟูมฟาย ไม่ประชด ไม่ก่อความ เดือดร้อนให้แก่ตนเองและ ผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ	ก่อนการถ่ายทอด	2.40	.72	13.32	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.67	.66			สูง

รวม	ก่อนการถ่ายทอด	2.64	.42	19.69	.00	ปาน กลาง สูง
	หลังการถ่ายทอด	3.81	.35			

จากตารางที่ 16 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ ได้ผลดังนี้

ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ โดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.64, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.81, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 19.69 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ทำให้กลุ่มทดลองมีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต จะหันไปพึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ดูหมอ ดูโหราศาสตร์ สะเดาะเคราะห์ สืบชะตาราศี ไหว้ขอพรพระพิฆเนศ ไหว้ขอพรท้าวเวสสุวรรณ บูชาขอพรพระราหู บูชาเครื่องรางของขลัง เข้าทรง เป็นต้น ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.73, P = .00$) อยู่ในระดับสูงที่สุด มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 รองลงมาคือ เมื่อรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เศร้า เหงา เสียใจ เจ็บปวด โกรธ โกรธ หลง สุข ทุกข์ เหนื่อย ๆ สามารถจัดการมันได้ด้วยเหตุและผลเป็นหลัก ไม่เอาแต่ใจ ไม่แสดงออกด้วยความรุนแรง หรือปล่อยใจไปตามความรู้สึกนั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.43, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับต่ำ หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83, P = .00$) อยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เผชิญทั้งดีและร้ายได้ โดยไม่รู้สึกเสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ และไม่หวังพึ่งสิ่งอื่น ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.30, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังถ่ายทอดรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.50, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความเข้มแข็งของจิตใจ

ระดับคะแนนความเข้มแข็งของจิตใจ	ระยะเวลาการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	P	แปลผล
1.เมื่ออยากสมหวังในชีวิต เช่น หน้าที่การงาน ธุรกิจ การเงิน ความรักการเรียน โชคลาภ มรดก เป็นต้น จะหันไปพึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ดูหมอ ดูไฟยิปซี สะเดาะห์เคราะห์ สืบชะตาราசி ไหว้ขอพรพระพิฆเนศ ไหว้ขอพรท้าวเวสสุวรรณ บูชาขอพรพระราหู บูชาเครื่องรางของขลัง เข้าทรง เป็นต้น	ก่อนการถ่ายทอด	3.90	.55	11.37	.00	สูง
	หลังการถ่ายทอด	4.83	.38			สูงที่สุด
2.ความรู้สึก รัก โลก โกรธ หลง อยากได้ อยากมี อยากเป็น รักสุขเกลียดทุกข์ ล้วนมีอยู่ในจิตของทุกคน ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจตนเองและคนอื่นมากขึ้น แม้ไม่ได้ดังหวัง ก็พร้อมจะปล่อยวาง	ก่อนการถ่ายทอด	2.33	.71	13.32	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.60	.72			สูง
3.ยอมรับ ความจริง ยอมรับผิด หรือยอมรับ	ก่อนการถ่ายทอด	2.47	.63	12.04	.00	ต่ำ

ผลของการกระทำของ ตนได้ เมื่อทำผิดพลาด หรือเสียหาย						
	หลังการถ่ายทอด	3.63	.56			สูง
4.แม้จะรู้ว่า ความรู้สึก รัก โลก โกรธ หลง อยาก ได้ อยากมี อยากเป็น รัก สุข เกลียดทุกข์ ล้วนมีอยู่ ในจิตของทุกคน แต่กลับ ทำให้ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ ตนเองและคนอื่น หาก ไม่ได้ดังหวัง จะไม่ยอม ปล่อยวาง	ก่อนการถ่ายทอด	2.43	.63	12.10	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	4.40	.56			สูง
5. การเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความ ยุ่งยากในชีวิต ทำให้ ข้าพเจ้าเข้าใจชีวิตและ ทำให้ข้าพเจ้าเข้มแข็ง มากขึ้น	ก่อนการถ่ายทอด	2.50	.73	13.32	.00	ปาน กลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.77	.73			สูง
6. การเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความ ยุ่งยากในชีวิต ทำให้ ข้าพเจ้าอ่อนแอ หด กำลังใจ และสิ้นหวังใน ชีวิต	ก่อนการถ่ายทอด	3.20	.56	15.43	.00	ปาน กลาง
	หลังการถ่ายทอด	4.47	.51			สูง
รวม	ก่อนการถ่ายทอด	2.99	.31	23.43	.00	ปาน
	หลังการถ่ายทอด	4.12	.30			กลาง สูง

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ด้านความเข้มแข็งของจิตใจ ได้ผลดังนี้

ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตด้านความเข้มแข็งของจิตใจ โดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.99$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 4.12$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 23.43 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อด้านความเข้มแข็งของจิตใจ ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่ออยากสมหวังในชีวิต เช่น หน้าที่การงาน ธุรกิจ การเงิน ความรักการเรียน โชคลาภ มรดก เป็นต้น จะหันไปพึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ดูหมอ ดูโผยปชี สะเดาะเคราะห์ สืบชะตาราசி ไหว้ขอพรพระพิฆเนศ ไหว้ขอพรท้าวเวสสุวรรณ บูชาขอพรพระราหู บูชาเครื่องรางของขลัง เข้าทรง เป็นต้น ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.90$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.83$, $P = .00$) อยู่ในระดับสูงที่สุด มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 รองลงมาคือ การเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต ทำให้ข้าพเจ้าอ่อนแอหมดกำลังใจ และสิ้นหวังในชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.20$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.47$, $P = .00$) อยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความรู้สึก รัก โลภ โกรธ หลง อยากได้ อยากมี อยากเป็น รักสุขเกลียดทุกข์ ล้วนมีอยู่ในจิตของทุกคน ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจตนเองและคนอื่นมากขึ้น แม้ไม่ได้ดังหวัง ก็พร้อมจะปล่อยวาง ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.33$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับต่ำ หลังถ่ายทอดรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.60$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านความมั่นคงของจิตใจ

ระดับคะแนนความมั่นคงของจิตใจ	ระยะเวลาการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	P	แปลผล
1. เมื่อมีความรู้สึกโลก โกรธ หลง หดหู่ เศร้า เสียใจ เป็นต้น ไม่ทำตามความรู้สึกตนเอง เพราะรู้ตัวและเข้าใจดีว่า จะนำไปสู่ความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านลบแก่ตนเองหรือผู้อื่น	ก่อนการถ่ายทอด	2.40	.62	15.70	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.63	.62			สูง
2. เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต ถึงแม้จะยากเพียงใด จะไม่ยอมแพ้ และจะไม่หวังพึ่งคนอื่น หรือการดูดวง เป็นต้น	ก่อนการถ่ายทอด	2.33	.55	11.89	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.60	.56			สูง
3. ไม่นำเรื่องร้ายในอดีต มาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาตนเองหรือการดำเนินชีวิต	ก่อนการถ่ายทอด	2.40	.68	11.95	.00	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.70	.79			สูง
4. ประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ข้าพเจ้าแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย	ก่อนการถ่ายทอด	2.43	.63	4.32	.00	ต่ำ

วิธีการที่เหมาะสม ไม่ก่อ ความเดือดร้อนให้แก่ ตนเองหรือคนอื่น รู้สึก แข็งแกร่งกว่าเดิม หลัง ผ่านวิกฤตต่าง ๆ ใน ชีวิตมาได้						
	หลังการถ่ายทอด	3.20	.89			ปาน กลาง
5. การรู้เท่าทันอารมณ์ และบอกความรู้สึกของ ตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โลก โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ เป็นต้น ทำให้ข้าพเจ้า จัดการมันได้ โดยไม่ก่อ ความเดือดร้อนให้แก่ ตนเองหรือคนอื่น	ก่อนการถ่ายทอด	2.43	.82	3.56	.01	ต่ำ
	หลังการถ่ายทอด	3.17	.87			ปาน กลาง
6. ประสบการณ์ที่ผ่านมา ไม่สามารถทำให้ข้าพเจ้า แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการ ที่เหมาะสมได้เลย จึงมัก ก่อความเดือดร้อนให้แก่ ตนเองหรือคนอื่นบ่อย ๆ	ก่อนการถ่ายทอด	3.47	.78	3.74	.01	ปาน กลาง
	หลังการถ่ายทอด	4.10	.85			สูง
รวม	ก่อนการถ่ายทอด	2.58	.38	12.63	.00	ปาน กลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.57	.41			สูง

จากตารางที่ 18 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ด้านความมั่นคงของจิตใจ ได้ผลดังนี้

ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตด้านความมั่นคงของจิตใจ โดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.58$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตด้านความมั่นคงของจิตใจ โดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.57$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 12.63 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อด้านความมั่นคงของจิตใจ ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ประสบการณ์ที่ผ่านมา ไม่สามารถทำให้ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการที่เหมาะสมได้เลย จึงมักก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือคนอื่นบ่อย ๆ ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.47$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.10$, $P = .00$) อยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 รองลงมาคือ เมื่อมีความรู้สึกโลภ โกรธ หลง หดหู่ เศร้า เสียใจ เป็นต้น ไม่ทำตามความรู้สึกตนเอง เพราะรู้ตัวและเข้าใจดีว่า จะนำไปสู่ความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านลบแก่ตนเองหรือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.40$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับต่ำ หลังถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.63$, $P = .00$) อยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การรู้เท่าทันอารมณ์และบอกความรู้สึกของตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โลก โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ เป็นต้น ทำให้ข้าพเจ้าจัดการมันได้ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือคนอื่น ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 2.43$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับต่ำ หลังถ่ายทอดรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.17$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย และ 3) เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

คณะผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

1) ลักษณะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.25 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 46.75 ส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 40 ปี ร้อยละ 48.50 รองลงมาคือ มีอายุ 41 – 60 ปี ร้อยละ 31.00 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 9.75 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 72.50 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 23.00 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.50 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 22 และส่วนน้อยที่สุดคือ พนักงานของรัฐ ร้อยละ 5.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาทลงมา ร้อยละ 36.75 รองลงมาคือ มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 34.75 และส่วนน้อย

ที่สุดคือ มีรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 1.75 ส่วนใหญ่มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม มากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 63.75 รองลงมาคือ มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 16-20 ปี ร้อยละ 12.75 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 5-10 ปี ร้อยละ 4.25

2) สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.03) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านโหราศาสตร์ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = .99) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการทรงเจ้า ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.15) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3) ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .98) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .92) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

5.1.2 ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า รูปแบบมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจ ด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโส มนสิการและหลักโลกธรรม 8 (Flexible with Thinking Competency: FTC)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ (Strong with Coping Competency: SCC)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการสร้างความมั่นคงของจิตใจ ด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (Stable with Utilizing Competency: SUC)

5.1.3 ผลการศึกษาการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ได้ผลดังนี้

ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.74$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการสรุปการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, $S.D. = 1.00$) และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, $S.D. = 1.00$) ทั้งนี้เนื่องจากว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังไม่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ผลกระทบ กลลวงของมิถิชาชีพ และข่าวการตกเป็นเหยื่อของมิถิชาชีพ อันเนื่องมาจากการเข้ารับบริการหรือเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาจากหน่วยงานใดมาก่อน จึงยังคงเข้ารับบริการและเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาหรือมีสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่ออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะเดียวกัน ประชาชนก็มีความต้องการในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตมีความต้องการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า สังคมไทยยังมีกลุ่มบุคคลทั้งดีและไม่ดีที่อาศัยดิรัจฉานวิชาในการเลี้ยงชีพอยู่จำนวนมากและมีการประกอบกิจกรรม พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเหล่านี้อยู่ทั่วประเทศ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระณัฐสิทธิชาญ สหธมโม (2556) ที่ได้

ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาดิรัจฉานวิชาในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาต่อดิรัจฉานวิชา มี 4 ประการคือ (1) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ (3) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ (4) มุมมองที่ว่าด้วยการทรงเจ้า โดยปัจจุบันยังคงมีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยอยู่อย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ และดิรัจฉานวิชานั้นมีโทษทำให้คนเกิดความมกมาย ลุ่มหลง ห่างไกลจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ขัดขวางไม่ให้บรรลุมรรคผล และนิพพาน ส่วนสภาพการณ์และปัญหาของดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า เกิดขึ้นจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามา สอดคล้องกับผลการวิจัยของยโสธารา ศิริภาพระภากร (2561) ที่พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ มีการผสมผสานเข้ากับลัทธิพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์แบบดั้งเดิมที่ยังมีการรักษาไว้ตั้งแต่โบราณมา ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อและการดำเนินชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อขจัดสิ่งเลวร้าย เรียกว่า เคราะห์ ที่เกิดขึ้นในร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดภัยอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามคติความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่างมุ่งหาความสุขสวัสดีมงคล เกิดโชคลาภ และความสุขปราศจากความทุกข์ร้อนให้แก่ตน โดยมีคำสอนที่แฝงอยู่ในเครื่องประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่ยึดตามประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้าน โดยนำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการกิน การอยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มมาสอดแทรกความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านที่มาแต่โบราณเข้าด้วยกัน คำสอนโดยรวมมุ่งเอาความอุดมสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิต โดยไม่ประมาทในวัยและอายุและการสำรวมระวังคำพูดหรือการวางตัวให้เหมาะสมเพื่อป้องกันภัยอันตรายที่จะมาถึงตัวในรูปแบบต่าง ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง), พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, วิโรจน์ อินทนนท์ และเทพประวิณ จันทรแรง (2562) เรื่อง ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา ที่พบว่า ล้านนามีความเชื่อที่หลากหลาย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยยังมีความเชื่อและเกี่ยวข้องอยู่กับดิรัจฉานวิชาอยู่เนือง ๆ หากผู้เลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาเป็นคนดี ไม่เป็นมิฉฉาชีพ ไม่หลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อหรือลุ่มหลงจนเกิดการสูญเสีย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน เงิน ทอง ไร่นา อย่างใดอย่างหนึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่หากประชาชนไทยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาเป็นพื้นฐาน และน้อมนำหลักธรรมมายึดถือปฏิบัติแทนการหวังพึ่งดิรัจฉานวิชาได้ด้วยตนเอง โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาจากหน่วยงานของรัฐหรือจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อุทยานการศึกษาในวัด วัดในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น จะเป็นการป้องกันสังคมไทยไม่ให้ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อได้ในระยะยาว จึงเห็นสมควรต้องมีหน่วยงาน เช่น วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัด เป็นต้น มารับผิดชอบในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันปัญหาการตกเป็นเหยื่อของมิฉฉาชีพต่าง ๆ สอดคล้องกับศราพร วาเทสสัย (2538) ที่กล่าวว่า วัดที่ได้รับแต่งตั้ง

ให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดควรมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และการเป็นศูนย์กลางความร่วมมือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ควรมีกิจกรรมเพื่อให้ชาวสารที่ทันสมัย ควรมีกิจกรรมการนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรมีวิทยากรแนะนำการใช้บริการ การจัดหาสื่อให้ผู้ให้บริการ และการจัดสื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ริเริ่มจัดตั้งอุทยานการศึกษาควรมาจากความร่วมมือของส่วนราชการ วัด และชุมชน โดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารควรเป็นกรรมการจากส่วนราชการ วัด และประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรควรเป็นพระภิกษุ บุคลากรควรมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา สอดรับกับ อาตมยะ ซากิจดีและสุวารีศรีปุณณะ (2555) ที่กล่าวว่า ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีขั้นตอน คือการค้นหา ปัญหา ความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่ และประเมินผลร่วมกัน ส่วนวิธีการพัฒนาใช้การร่วมมือกันทุกขั้นตอนโดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก มีตัวแทนชุมชนที่ศรัทธาในศาสนาเป็นผู้นำใช้กิจกรรมทางศาสนาและจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

5.2.2 ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมี 3 องค์ประกอบ เรียกชื่อว่า FSS Model ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจ ด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (Flexible with Thinking Competency: FTC)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ (Strong with Coping Competency: SCC)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการสร้างความมั่นคงของจิตใจ ด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (Stable with Utilizing Competency: SUC)

ซึ่งแต่ละองค์ประกอบเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เป็นการบูรณาการองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาเป็นหลักกับศาสตร์นอกพระพุทธศาสนา เป็นการผสมผสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน เกิดเป็นองค์รวมใหม่ โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วยสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันทางจิต คือความยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคง ตามลำดับ ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด โดยเริ่มจากสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็น คือนำหลักโยนิโสมนสิการและโลกธรรม 8 มาเป็นเครื่องมือในการคิดพิจารณาจนตัดสินใจทำตามความเชื่อของตน และสามารถปรับตัวในทุกสถานการณ์ทั้งดีและร้ายได้ ดังที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2555) กล่าวไว้ว่า การคิดเป็นคือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล หรือเรียกอีกอย่างว่า การรู้จักคิด นั่นเอง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นคือการตั้งทิวทัศน์หรือความคิดให้ถูกต้องตั้งแต่แรกเริ่ม แล้วทิวทัศน์

นั่นก็จะเป็นตัวนำในกระบวนการดำเนินชีวิตของคน ๆ นั้นให้ไปสู่วิถีที่ถูกต้องโดยปริยาย จากนั้น จึงใช้หลักสัมมาสังกัปปะ เป็นตัวขับเคลื่อนต่อไปคือคิดทำตามความคิดเห็นที่ถูกต้องที่ได้ตั้งไว้ดีแล้วนั้น โดยยึดอยู่กับการพัฒนาจุดแข็งหรือความถนัดของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเองเป็นหลักยึด สร้างความเชื่อมั่นในพลังอำนาจแห่งตน เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา ความเพียรของตนเป็นหลัก และหันมาพึ่งตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา แทนการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับศิริज्ञานวิชา ซึ่งเป็นความรู้ที่ขัดขวางความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ประกอบด้วย 1) การดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม 2) โหราศาสตร์ 3) การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ 4) การทรงเจ้า อันเป็นการหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจลึกลับ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรือหวังพึ่งผู้อื่น เปรียบเสมือนการยืมจมูกคนอื่นหายใจ เป็นการหวังพึ่งที่ไม่ยั่งยืนและไม่สามารถรับรองผลของการกระทำได้แน่นอนชัดเจน และสามารถก้าวเข้าสู่ความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นคือ การใช้สติและสมาธิให้ถูกต้อง กล่าวคือ รู้ตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ ว่ากำลังเผชิญเหตุการณ์อะไรอยู่และรู้ตัวว่าจะควบคุมตัวเองได้อย่างไร ไม่ปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวชักนำ กำลังคิด พูดหรือทำอะไรอยู่ และมีจิตจดจ่อ มั่นคงอยู่กับปัจจุบัน โดยมุ่งมั่นอยู่กับการพัฒนาจุดแข็งของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเอง ไม่โดนชักจูงหรือชักนำไปในทางที่เสื่อม จนกระทั่งนำตนให้ห่างไกลจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อโดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับศิริज्ञานวิชา หรือหากจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับศิริज्ञานวิชาประเภทใดประเภทหนึ่งสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และการใช้เป็น สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระณัฐสิทธิวิชาญ สหรมโม (ฉินทเศรษฐ์) (2556) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศิริज्ञานวิชาในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยพบว่า วิถีปฏิบัติเบื้องต้นเป็นการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เนื่องจากเป็นหลักธรรมสำคัญในการกำจัดความโลภ โกรธ หลงได้ สามารถแก้ปัญหาความความเชื่อการดูฤกษ์ ดูยาม ดูดวง เครื่องรางของขลัง เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถพัฒนาจิตใจตนเองไม่หวั่นไหว และพัฒนาตนเองไปสู่อริยมรรค มีความเห็นชอบ การเลี้ยงชีพชอบ เป็นต้น เพื่อลด ละ เลิก ความเชื่อเกี่ยวกับศิริज्ञานวิชาได้ในที่สุด และสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระครูใบฎีกาเชษฐาปิยสาโน, (2563) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องท่าทีพุทธศาสนาที่มีต่อมงคลต้นข้าวบนฐานความจริงทางประสาทสัมผัสและคุณค่า ที่พบว่า เรื่องมงคลต้นข้าวในพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะคือ 1) เป็นความหลงใหลในค่านิยมทางวัตถุของคนส่วนหนึ่งในสังคม 2) เป็นการสร้างกระแส ปั่นกระแส ให้กับคนบางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ทางธุรกิจ โฆษณาในเชิงพุทธพาณิชย์ เพื่อหารายได้ให้กับคนและพวกของตน 3) เป็นกิเลสประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของคนในสังคม ประกอบด้วย โลภะ (ความอยาก) เป็นตัณหา (ความทะยานอยาก) เป็นโมหะ (ความหลง) และวิจิภิจฉา (ความเคลือบแคลงสงสัยในใจ) 4) เป็นความเข้าใจผิด คือ เกิดจากความเผลอเลอเลอสติปัญญา ขาดเหตุผลในการคิด เสพสื่อกระแสต่าง ๆ โดยขาดวิจารณญาณ

5.2.3 ผลการศึกษาการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.74$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83$, $P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที (t-test) เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้สืบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และเข้าใจ และตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชามากขึ้น หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามขั้นตอนของการถ่ายทอดรูปแบบในขั้นตอนที่ 1 และตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา โดยได้เห็นภาพข่าวและข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดเพื่อความรู้และเข้าใจ ด้วยวิธีการถามตอบถึงความต้องการ

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ประกอบด้วย (1) ความหมายของดิรัจฉานวิชา (2) ประเภทของดิรัจฉานวิชา (3) กลลวงต่าง ๆ ของมิจฉาชีพที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา (4) ผลกระทบที่จะเกิดจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา และ (5) ข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา

2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย (1) การพัฒนาจุดแข็งของตน (2) การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง และ (3) การพัฒนาการเห็นอกเห็นใจตนเอง และ 3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย (1) หลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (2) หลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ และ (3) หลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้กับตนเองและครอบครัว และต้องการเรียนรู้วิธีการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ระบุว่า อยากรับการพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอันดับแรก เนื่องจากที่ผ่านมา ยังไม่รู้วิธีการพัฒนาด้านนี้ว่าทำได้อย่างไร โดยส่วนใหญ่จะมองข้ามไป ไม่เห็นคุณค่าในการพัฒนาด้านนี้ และด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน ซึ่งเป็นการค้นหาและพัฒนาความถนัดของตน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากเช่นกัน หากได้รับการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นและเข้มแข็งทางจิตใจขึ้นได้ ส่วนด้านการพัฒนาการเห็นอกเห็นใจตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลยได้เลย เพราะทุกคนล้วนมีข้อผิดพลาดในชีวิต การให้อภัยตนเอง เห็นอกเห็นใจตนเอง จะช่วยให้เกิดกำลังใจขึ้นมาได้ หลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิเป็นสิ่งสำคัญมากในการนำมาฝึกปฏิบัติ จะช่วยในการพัฒนาจิตใจได้ดีที่สุด ส่วนอีกสองด้านกลุ่มตัวอย่างมองว่า มีความจำเป็นเช่นกัน แต่สำคัญน้อยกว่าหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ ดังนั้น การถ่ายทอดรูปแบบด้วยการเปิดใจของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมให้รู้และเข้าใจ ให้ตระหนักถึงโทษหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถาม-

ตอบ และการชี้แนะแนวทางหรือการถ่ายทอดเทคนิควิธีการที่ถูกต้องตามแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการแก้ปัญหา สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัทรา ภูษิตรัตนาว, อัสมา พิมพ์ประพันธ์ และดร.ณิ อัมมดั่ง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดให้โทษของเยาวชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตสามารถนำไปสู่การปฏิบัติตนของเยาวชนที่สมเหตุสมผลได้ โดยมีกระบวนการสำคัญที่ช่วยสนับสนุนคือ กิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสื่อสารแบบประชาธิปไตย การสร้างอารมณ์ทางบวก การเปิดใจ การปรับพฤติกรรม การเสริมแรงทางบวก รวมถึงการชี้แนะ สอดคล้องกับ อังคณา หมอนทอง (2558) ที่ค้นพบว่า วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีแบบเกสตัลท์ เป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการตระหนักรู้อย่างใส่ใจในการคิด การพูด และการกระทำให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถจัดการกับตนเอง รู้จักการช่วยเหลือตนเอง รับผิดชอบต่อชีวิตมีความหมายและมีเป้าหมาย มีหนทางที่สามารถบรรลุได้ โดยใช้ความพยายามคิดหาหนทางแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน หรือความเครียดด้วยตัวเอง แสดงออกถึงความต้องการแก้ปัญหาอย่างจริงจังเพื่อให้สามารถปรับตัวหรือฟื้นตัวกลับคืนมาได้จากการเผชิญปัญหาอุปสรรค มีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงในการอดทนต่ออุปสรรค และความเครียดสามารถจัดการกับความรู้สึกรังเกียจของตนเอง ปรับอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพการณ์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่วนแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดให้โทษของเยาวชนซึ่งได้จากการสังเคราะห์ความรู้จากกระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ คือ (1) ปัจจัยภายใน คือขวัญและกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่อการเสพยาเสพติดให้โทษของเยาวชน (2) ปัจจัยภายนอก คือ กระบวนการเสวนากลุ่มที่มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถอำนวยความสะดวกให้เยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีโดยปฏิบัติตนห่างไกลจากความเสี่ยงในการเสพยาเสพติด สอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (2559) ที่พบว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพ 2) การสร้างการรับรู้อันตรายจากสารเสพติด 3) การสร้างความตระหนัก 4) การพึ่งตนเอง 5) การสร้างความกลัวต่ออันตรายของสารเสพติด 6) การให้สัญญาลดพฤติกรรมเสี่ยง 7) การให้คำปรึกษาจากอาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญด้านสารเสพติด 8) การจัดกิจกรรมมองโลกในแง่ดี และ 9) การติดตามเฝ้าระวัง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดนโยบายให้วัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย (FSS Model) ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปขยายผลและต่อยอดในการให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนในการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมิจฉาชีพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ในแหล่งเรียนรู้ภายในวัดอย่างเป็นรูปธรรม

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดนโยบายให้วัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพเพื่อเตือนสติประชาชนไม่ให้ประมาทและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมิจฉาชีพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ในแหล่งเรียนรู้ภายในวัดอย่างจริงจัง

3) สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดควรกำหนดนโยบายและวางแผนให้วัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดในสังกัดของตนจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและหลักพุทธธรรมที่ช่วยส่งเสริมปัญญาและป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมิจฉาชีพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ภายในแหล่งเรียนรู้ของวัดแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติดังนี้

1) อุทยานการศึกษาในวัดควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาแก่ประชาชน โดยจัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในเขตอุทยานการศึกษาของวัดทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์

2) ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนอุทยานการศึกษาในวัดให้มีแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาโดยปราศจากความรู้

3) ภาคประชาชนและชุมชน ควรสร้างเครือข่ายและจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพเพื่อให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและส่งเสริมการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เยาวชนในด้านการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยไม่ใช้ความเชื่อหรือความศรัทธาเป็นตัวนำในการนับถือศาสนา

4) ประชาชนควรฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องตามรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้แก่ตนเองให้คงทนและยาวนานตามศักยภาพของตน

5) คณาจารย์ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปบูรณาการกับการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตได้อย่างผู้มีปัญญา และไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ

6) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นตามความเหมาะสมในบริบทพื้นที่ที่ศึกษาเท่านั้น หากนำไปใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ควรปรับเนื้อหาให้ตรงกับบริบทที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสม

7) ปัจจุบันมีการโฆษณาชวนเชื่อถึงพลังอำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง และความแม่นยำของสำนักต่าง ๆ ที่อาศัยดิรัจฉานวิชาในการเลี้ยงชีพทั้งทางออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์จำนวนมาก เพื่อหวังผลทางรายได้ การดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา จึงควรระมัดระวังถึงผลกระทบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์เหล่านี้ด้วย

5.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปดังนี้

1) ควรศึกษาวิจัยการเสริมสร้างปัญญาให้กับประชาชนเพื่อส่งเสริมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาหรือแก้ปัญหาเรื่องการใช้ความเชื่อหรือความศรัทธาเป็นตัวนำเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาโดยนำหลักธรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้

2) ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาความสามารถของประชาชนในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยวิทยาศาสตร์ให้เป็นในเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา

3) ควรศึกษาวิจัยความคงทนของระดับภูมิคุ้มกันทางจิตของประชาชนในระยะยาวหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ โดยติดตามผลในระยะยาว เช่น 6 เดือน หรือมากกว่า จะทำให้ทราบว่าเมื่อไรที่จำเป็นต้องทำกิจกรรมซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างอีกเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ทำให้การศึกษารั้งนี้ดำเนินการศึกษาผลการถ่ายทอดรูปแบบเพียงการประเมินก่อนและหลังถ่ายทอดรูปแบบเท่านั้น

4) ควรศึกษาวิจัยเพื่อวัดระดับพฤติกรรมการเข้ารับบริการหรือการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาและเพื่อวัดผลกระทบที่มีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2550). *กิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต "ต้องทำ"*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษฎา ศรีธรรมมา, เชษฐา จักรไชย, ศรีนทร์ ทองธรรมชาติ, อรุณ วงศ์วัฒนาเสถียร, เมตตา เก่งชูวงศ์, นัยนา ประทุมรัตน์, และปริญ นิลแสงรัตน์. (2563). พฤติกรรมการภูมิปัญญาของชาวอีสานในการดูแลรักษาสุขภาพ. *วิถีวรรณสาร*, 4(1), 53–79.
- กัญรัตน์ เหลืองอ่อน, อรพินท์ ชูชม, และนฤมล พระใหญ่. (2564). คุณลักษณะภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการติดเกมในวัยรุ่น. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(6), 450–463.
- กันยารวีร์ สัทธพงษ์. (2564). การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตปัญญาของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าด้วยกฎอนิจจตาและปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(1), 425–440.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *พระสุตตันตปิฎก (Suttanta Pitaka) ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณิต ดวงหัตถ์ และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ. (2564). พุทธบูรณาการจัดการความขัดแย้งเพื่อสันติภาพ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(2), 1–13.
- ชลธิชา รอดกันภัย. (2561, 13 กันยายน). *อยู่อย่างไรในสังคม... "ร่างทรง 4.0"*. คมชัดลึก. <https://www.komchadluek.net/news/scoop/330068>
- ดวงเพชร สมศรี. (2558). *ระบบการทำงานของบุคคลต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทำนอง วงศ์พุทธ, นงลักษณ์ สูงสุมาลย์ และสมศรี ชัยวนิชยา. (2559). ความเชื่อร่วมเรื่องเครื่องรางของขลังในเมืองชายแดนไทย-ลาว-กัมพูชา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(1), 307–331.
- เพ็ญพิชญ์. (2560, 6 มีนาคม). *เหยื่อความเชื่อ*. ไทยรัฐออนไลน์. <https://www.thairath.co.th/content/874857>
- ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2560, 16 พฤศจิกายน). *อาร์คิว... ภูมิคุ้มกันทางใจ*. <https://www.happyhomeclinic.com/Download/article/a21-RQ.pdf>
- ธงรัฐ คงฤทธิ์ และเจษฎา นกน้อย. (2564). ความเชื่อโชคลางในสังคมไทยและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ SMEs ของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา. *วารสารนาครบุตริปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 13(3), 78–87.

- นันทาวดี วรวิสุตส์ ลักษณะ สกุนทอง กุลิสรา พิศาลเอก มนัสพงษ์ มาลา และปราณี เนาวนิตย์. (2561, 19 กันยายน). *การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางใจ ป้องกันภาวะหมดไฟ ดูแลใจคนทำงาน สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 7 (EPI-BP Model)*. <https://mhc7.go.th/wp-content/uploads/2018/09/นิพนธ์ต้นฉบับ-EPI-BP-.pdf>
- ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. (2559). การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดความเสี่ยงในการเสพยาเสพติดในเด็กและเยาวชนชาวเขาโดยการประยุกต์ใช้หลักความยั่งยืนจากสิ่งเฝ้ายวนในพื้นที่ชายแดน จังหวัดตาก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 10(3), 177-187.
- ณัฐวรรณ นามพลกรัง. (2538). *ทรงเจ้าที่ตำหนักเจ้าพ่อหลักเมือง จังหวัดนครปฐม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญาหาวิทยาลัยศิลปากร. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/3118>
- พระครูใบฎีกาเชษฐา ปิยสาโน. (2563). ท่าทีพุทธศาสนาต่อมรดกต้นข้าวบนฐานแห่งความจริงทางประสาทสัมผัสและคุณค่า . *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 8(1), 423-434.
- พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย ฐานุตตโร). (2562). เส้นทางของการพัฒนาวัดให้เป็น “วัดพัฒนา”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(3), 172-184.
- พระครูโสภิตสิริธรรม (สิริโร/ทาอ่อน), บุญส่ง สิ้นธนู และสมเดช นามเกตุ. (2564). การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Modern Learning Development*, 6(2), 160-181.
- พระณัฐสิทธิชาญ สหธมโม (ณินทเศรษฐ์). (2556). *การศึกษาดิรัจฉานวิชาในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร พระสุธีวรบัณฑิต และเติมศักดิ์ ทองอินทร. (2560). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 141-153.
- พระพิชณพล สุวณฺณรูป (รูปทอง), พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, วิโรจน์ อินทนนท์ และเทพประวิณ จันทรแรง. (2562). ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(4), 1999-2022.
- พิสิฐ โคตรสุโพธิ์, วิโรจน์ อินทนนท์, วันชัย พลเมืองดี, พระครูพิพิธสุตาทร, และพระครูสิริปริยัตยานุศาสน์. (2562). เมื่อชาว : เชื่อมชี้นับไปล้านล้านนา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 10(1), 254-271.

- มณฑิรา จารุเพ็ง. (2560). การศึกษาและพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตของวัยรุ่นไทย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 12(1), 173–192.
- มานพ บุญชื่น. (2562). การศึกษาวิเคราะห์การอวดอุตตริมนุสสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2557). การศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงของชาวพุทธ: กรณีศึกษาชุมชนบ้านศาลาสามัคคี ตำบลบ้านซบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวันมูอองแหงพุทธศาสนปริทรรศน์*, 1(1), 207–218.
- ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2561). คติคำสอน เครื่องประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ของชาวไทยเขมรสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(1), 73–83.
- ยุททนาวารการ แสงอร่าม. (2557). สัตว์สัญลักษณ์บนบานตู้ประดิษฐานพระบรมอัฐิในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์. *วารสารรวมบทความทางวิชาการ คณะโบราณคดี*, 13(1), 239–272.
- วรรณิดา สงขาว. (2560). สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธของผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 1–8.
- วันวิสา สรีระศาสตร์, งามตา วนินทานนท์ และนำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 4(1), 1–13.
- ศราพร วาหะสัถย์. (2539). อุทยานการศึกษาในวัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุและประชาชน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภมงคล อัครตรงศรีรัตน์, สุภาวดี รอดกลาง และณัฐนันท์ หงส์วิทธิธร. (2563). เสื้อนาโโชค: แอปพลิเคชันแนะนำชุดเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับดวงประจำวัน. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 16(1), 1–13.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์มูลนิธิธรรม.
- สาริกา หาญพานิชย์. (2558). การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 32(3), 25–48.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2560). *ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครปฐม*.
<http://www.nakhonpathom.go.th/content/history>

- สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์. (2563, 26 พฤศจิกายน). การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน. http://www.crownproperty.or.th/public/upload/media/Recommended%20Books/59-06-042_001-32672dpi_3.pdf
- สำนักงานทะเบียนกลาง. (2562, 31 ธันวาคม). ประกาศสำนักงานทะเบียนกลางเรื่องจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร 2562. https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_62.pdf
- สิริวันทนีย์ ชัยญาณะ และสมใจ เดชบำรุง. (2559). ความเชื่อเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในสำนวนไทย. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 4(2), 207-213.
- สุดใจ ภูงสิ. (2564). การจัดการอารมณ์เพื่อเสริมพลังสุขภาพจิตด้วยหลักพุทธธรรม. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 22(2), 324-337.
- สุพิเชษฐ์ ทองอ่อน และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2562). อิทธิพลของความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การคุณลักษณะงาน ภูมิคุ้มกันทางจิต และอายุการทำงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and Arts*, 12(5), 1411-1426.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนาว, อัสมา พิมพ์ประพันธ์ และดรณี อิ่มด้วง. (2563). การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพติดให้โทษของเยาวชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 13(2), 43-53.
- อรพินท์ ชูชม สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนาก ทอภักดี. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพินท์ ชูชม, พรณี บุญประกอบ, มนัส บุญประกอบ, อุษา ศรีจินดารัตน์ และสุชาดา สุธรรมรักษ์. (2563). การวิจัยและพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 26(1), 42-60.
- อรอนงค์ ทองดอนใหม่, สุภานันท์ สาเกา และประยงค์ จันทรแดง. (2563). ชีวิตเป็นไปตามดวงจริงหรือ. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 5(2), 367-381.
- อักรกิตติ์ สินธุวงศ์ศรี. (2560). พฤติกรรมการดูวงของคนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยสังคม, 40(1), 201-225.
- อังคณา หมอนทอง. (2558). ผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎีเกสตัลท์ต่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 9(3), 99-108.

- อาติยะ ชากิจดี และสุวารี ศรีปุณณะ. (2555). ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 7(20) 29-40.
- อินทรชัย พาณิชกุล และสุภชาติ เล็บนาค. (2557, 23 สิงหาคม). *ตอบปัญหาคาใจ...สังคม(ไทย) ไซศาสตร์!?* <https://www.posttoday.com/politic/report/320047>
- Amarintv.com. (2563, 22 กุมภาพันธ์). *จับ 2 แม่ลูกหมอดู หลอกสะเดาะเคราะห์ 7 ล้าน หยื้อเคียดจนเป็นซึมเศร้า*. <https://www.amarintv.com/news/detail/22125>
- SaimGanesh.com. (2563, 16 พฤศจิกายน). *หลีกห่างจากร่างทรง เพื่อสังคมไทยได้พัฒนา*. <https://www.siamganesh.com/devils.html>
- TeeNee.com. (2560, 20 มกราคม). *จริงหรือหลอก เพราะศรัทธาหรือเพทุบาย ใช้ร่างทรงหลอกหยื้อจิตตก!* <https://socialnews.teenee.com/penkhao/8366.html>
- Israel, G. D. (1992). *Determining Sample Size*. University of Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agriculture Sciences, EDIS, Florida.
- Nukkipidet. (2564, November 29). *วัดศรีษะทอง*. Trueid. <https://travel.trueid.net/detail/DqbLdxE57Dwj>
- Pennock, S. F., & Alberts, H. (2014). 3-Positive-Psychology-Tools. *Positive Psychology Toolkit*, 1–20. <https://positivepsychology.com/wp-content/uploads/2018/07/3-Positive-Psychology-Tools.pdf>
- Porfai's Papa & Porfai's Mama. (2563, 20 มีนาคม). *3 วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้รับการเปลี่ยนแปลงจาก COVID-19*. ISTRONG. <https://www.istrong.co/single-post/3-ways-to-become-mentally-immune>
- Thongsavanh, N. (2557). ความเชื่อทางศาสนาและโหราศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 4(1), 15–21.
- Yu, J., & Chae, S. (2020). The mediating effect of resilience on the relationship between the academic burnout and psychological well-being of medical students. *Korean Journal of Medical Education*, 32(1).13-21. <https://doi.org/10.3946/kjme.2020.149>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ที่ อว ๗๙๑๓(๒)/๐๐๐๙

๑๒ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามโครงการวิจัยเพื่อหาความเชื่อมั่น (Try out) ของแบบสอบถาม
 เรียน นายเมฆ อุบณันท์ ประธานชุมชนหมู่ ๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบแบบสอบถามโครงการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยฐานสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยฐานสังวร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม
 พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณา
 การเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกับดักจิตตานุวิชาในสังคมไทย” ประจำปี
 งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงขอความ
 อนุเคราะห์จากท่านในฐานะประธานชุมชน แจกแบบสอบถามโครงการวิจัยเพื่อหาความเชื่อมั่นของ
 แบบสอบถาม (Try out) โดยให้ประชาชนในชุมชนหมู่ ๘ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม จำนวน ๓๐
 ท่าน ตอบแบบสอบถาม ด้วยการสแกน QR Code ด้านล่างนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
 ท่าน และขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(ขอแสดงความนับถือ)

(นายสุตใจ ภูงลิ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
 โทร ๐๙-๓๑๓๘-๙๕๕๑

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
สิรินธรราชวิทยาลัย ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม
2. รศ.ดร.มานพ นักการเรือน อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
สิรินธรราชวิทยาลัย ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม
3. ดร.สุวิจักขณ์ ภาณุสรณ์ฐากูร นักวิชาการอิสระด้านพุทธจิตวิทยา
4. นางสาวชลลดา คำสัมฤทธิ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหาร
ส่วนตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
5. นายทัศนัย นະບູນູ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขฯ องค์การบริหารส่วนตำบลอำแพง
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๙๑๓(๒)/๐๐๘๖

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตตรวจเครื่องมือวิจัย

กราบนิมัสการ พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร.

ด้วย คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกับดักจิตวิทยาในสังคมไทย” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงขออนุญาตจากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนบโครงการวิจัย บทที่ ๑ – ๓ ผ่าน QR code ด้านล่างนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงกราบนิมัสการมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

(นายสุดใจ ภูงกลี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

โครงการวิจัย บทที่ ๑-๓ และเครื่องมือวิจัย

ตรวจแล้ว
พระครูศรีปริยัติวิธาน
๒๐ พ.ค. ๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๓(๒)/๐๐๘๗

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน รศ.ดร.มานพ นักการเรียน

ด้วย คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยฐานสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยฐานสังวร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกับดักจิตวิทยาในสังคมไทย” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนบโครงการวิจัย บทที่ ๑ - ๓ ผ่าน QR code ด้านล่างนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

นางสาวอริยา
[Signature]

[Signature]
(นายสุตใจ ภูงศ์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

โครงการวิจัย บทที่ ๑-๓ และเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐

โทร. ๐-๒๕๒๔-๑๖๖๓

โทรสาร. ๐-๒๕๒๔-๑๖๕๖

www.src.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๓(๒)/๐๐๘๔

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวชลลดา คำสัมฤทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

๒. แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

๓. โครงการวิจัย บทที่ ๑ - ๓ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยฐานสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยฐานสังวร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกับดักจิตวิญญาณในสังคมไทย” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนบโครงการวิจัย บทที่ ๑ - ๓ ผ่าน QR code ด้านล่างนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(ขอแสดงความนับถือ)

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

โทร ๐๙-๓๑๓๘-๙๕๙๑

(นายสุตใจ ภูงศ์ลี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สุตใจ
ในนาม
ฟศช
๕๐ พ.ย. ๖๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสุรินทร์ราชวิทยาลัย

๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร. ๐-๒๕๒๙-๑๖๖๓
โทรสาร. ๐-๒๕๒๙-๑๖๔๒
www.src.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๓(๒)/๐๐๙๐

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายทัศนะ นະบุญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

๒. แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

๓. โครงการวิจัย บทที่ ๑ - ๓ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยฐานสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยฐานสังวร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกับดักจิตวิญญาณในสังคมไทย” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนบโครงการวิจัย บทที่ ๑ - ๓ ผ่าน QR code ด้านล่างนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(ขอแสดงความนับถือ)

วิทยาเขตสุรินทร์ราชวิทยาลัย
โทร ๐๙-๓๑๓๘-๕๕๕๑

(นายสุตใจ ภูงสิ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.ศุภกิจ ธรรมวงษ์

วิไลวรรณ นพคุณ
๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ภาคผนวก ค
เครื่องมือวิจัย

4. รายได้ต่อเดือน
1. () 10,000 บาทลงมา
 2. () 10,001 – 15,000 บาท
 3. () 15,001 – 25,000 บาท
 4. () 25,001 – 35,000 บาท
 5. () 35,000 บาทขึ้นไป

5. การอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม
1. () น้อยกว่า 5 ปี
 2. () 5-10 ปี
 3. () 11-15 ปี
 4. () 16-20 ปี
 5. () มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัด 2 นครปฐม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

“ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ของท่านที่เคยเข้ารับบริการเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา (ความรู้ที่ขัดขวางความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม 2) ด้านโหราศาสตร์ 3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ 4) ด้านการทรงเจ้า และประสบการณ์ที่เคยตอบแทนการเข้ารับบริการหรือเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านนั้น ๆ ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง”

โปรดระบุระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เคยเข้ารับบริการและตอบแทนด้วยทรัพย์สินหรืออื่น ๆ จากการเข้ารับบริการหรือเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาด้านนั้น ๆ ตามเกณฑ์ดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	7 ครั้งขึ้นไปต่อปี
4	มีค่าเท่ากับ	5-6 ครั้งขึ้นไปต่อปี
3	มีค่าเท่ากับ	3-4 ครั้งขึ้นไปต่อปี
2	มีค่าเท่ากับ	1-2 ครั้งขึ้นไปต่อปี
1	มีค่าเท่ากับ	ไม่เคย

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม						
1	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อเจอวิกฤตในชีวิต เพราะเชื่อว่า เป็นทางลัดในการแก้วิกฤตนั้นได้					
2	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อไม่สบายใจ เพราะเชื่อว่า ช่วยบรรเทาความไม่สบายใจนั้นได้					
3	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่อเกิดความเครียด เพราะเชื่อว่า ช่วยลดความเครียดนั้นได้					
4	เคยดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี เมื่ออยากสมหวัง เพราะเชื่อว่า ช่วยให้สมหวังในหน้าที่การงานธุรกิจ/การเงิน/ความรัก/การเรียนรู้/โชคลาภ/มรดก เป็นต้น					
5	เคยตอบแทนการเข้ารับบริการเกี่ยวกับการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง					
ด้านโหราศาสตร์						
6	เคยตรวจดูโชคชะตาของตนตามหลักโหราศาสตร์ เพราะเชื่อว่า ชีวิตจะดีหรือร้าย ขึ้นกับดวงหรือโชคชะตา					
7	เคยรักษาโรคด้วยสมุนไพรที่เก็บตามหลักโหราศาสตร์ คือ เก็บตามฤดู เก็บตามทิศ เก็บตามวันและเวลา และเก็บตามกาล เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย เพราะเชื่อว่า สามารถรักษาอาการที่แพทย์แผนปัจจุบันรักษาไม่ได้ ให้หายขาดได้					
8	เคยแต่งตัวโดยเลือกใช้ชุดเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับดวงประจำวัน ตามตำราพรหมชาติก่อนออกจากบ้าน เพราะเชื่อว่า ช่วยทำให้เดินทางปลอดภัย บรรเทาความกลัว และหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนหรือคนที่ตนรักได้					
9	เคยใช้หลักโหราศาสตร์ หรือหลักฮวงจุ้ย ในตกแต่งร้านค้า หรือการหาทำเลที่ตั้งของธุรกิจ เพราะเชื่อว่า จะนำโชคลาภมาให้หรือช่วยให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
10	เคยตอบแทนการเข้ารับบริการเกี่ยวกับโหราศาสตร์ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง					
ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง						
11	เคยเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด แหวนพิรอด ผ้ายันต์ ปลัดขิก หรือยันต์บนร่างกาย เพราะเชื่อว่า ช่วยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้					
12	เคยเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลัง เพราะเชื่อว่า อานุภาพของเครื่องรางของขลัง เช่น นางกวัก ช่วยให้ค้าขายดี ปลัดขิก ช่วยให้ไม้เส้นหัดต่อเพศตรงข้าม น้ำมันพราย ช่วยให้เพศตรงข้ามตกหลุมรัก ฯลฯ					
13	เคยพกเครื่องรางของขลังไว้กับตัว เพราะเชื่อว่า เครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด แหวนพิรอด ปลัดขิก ผ้ายันต์ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งพระเครื่อง ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย และทำให้อุ่นใจ					
14	เคยพกเครื่องรางของขลังไว้กับตัว เพราะเชื่อว่า เครื่องรางของขลัง ช่วยทำให้การทำธุรกิจ ค้าขาย หรือเจรจาต่อรองเรื่องสำคัญ ๆ ในชีวิต ประสบผลสำเร็จได้					
15	เคยตอบแทนการเข้าร่วมพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลังหรือทำการการเช่าบูชาเครื่องรางของขลัง ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง					
ด้านการทรงเจ้า						
16	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า เป็นการพึ่งพาหรือขอคำปรึกษาจากเทพที่มาเข้าทรง ซึ่งอาจเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์หรือผีบรรพบุรุษที่ต้องการมาช่วยเหลือมนุษย์ที่เดือดร้อน สามารถคลันดาลให้สำเร็จในสิ่งที่ร้องขอหรือปรารถนาได้					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
17	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ปัญหาการเงิน ความรัก โรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น					
18	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า ช่วยให้เกิดสิริมงคลทางลัดหรือประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาได้เร็วขึ้น					
19	เคยเข้ารับบริการการทรงเจ้า เพราะเชื่อว่า การถามร่างทรงเพื่อหาสาเหตุอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ด้วยแพทย์สมัยใหม่ เป็นจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน และสามารถรักษาให้หายได้					
20	เคยตอบแทนการเข้ารับบริการการทรงเจ้าด้วยทรัพย์สินเงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

“ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย หมายถึง การแสดงความจำนงของประชาชนในชุมชนใกล้เคียงวัดที่มีต่อการใช้สถานที่ภายในอุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา
2. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต
3. ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา

โปรดระบุระดับความต้องการของท่านในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยเลือกข้อที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว ซึ่งแบ่งระดับความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ตามเกณฑ์ดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	มากที่สุด
4	มีค่าเท่ากับ	มาก
3	มีค่าเท่ากับ	ปานกลาง
2	มีค่าเท่ากับ	น้อย
1	มีค่าเท่ากับ	น้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา						
1	ต้องการความรู้เกี่ยวกับความหมายหรือนิยามที่แท้จริงของดิรัจฉานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสิ่งสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
2	ต้องการความรู้เกี่ยวกับประเภทของดิจิทัลงานวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ จะช่วยให้ประชาชนแยกแยะประเภทของดิจิทัลงานวิชาได้ เพื่อจะได้ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเข้ารับบริการ					
3	ต้องการความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์หรือกลวงต่าง ๆ ของมีจนาชีพที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ จะช่วยให้ประชาชนรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเข้ารับบริการ					
4	ต้องการความรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ จะช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงผลกระทบที่จะตามมาและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเข้ารับบริการ					
5	ต้องการความรู้เกี่ยวกับข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชาในสังคมไทยผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์ จะช่วยให้ประชาชนได้รับทราบถึงอันตรายและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเข้ารับบริการ					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชาในสังคมไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลงานวิชา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

โปรดระบุระดับความต้องการของท่านในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยเลือกข้อที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว ซึ่งได้แบ่งระดับความต้องการด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ตามเกณฑ์ดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	มากที่สุด
4	มีค่าเท่ากับ	มาก
3	มีค่าเท่ากับ	ปานกลาง
2	มีค่าเท่ากับ	น้อย
1	มีค่าเท่ากับ	น้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต						
6	การพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการค้นหาความถนัดของตัวเองให้เจอ					
7	การพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการหาโอกาสแสดงความถนัดของตนเองบ่อย ๆ					
8	การพัฒนาจุดแข็งของตน ด้วยการนำความถนัดของตนไปสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น					
9	การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการสร้างความมั่นใจให้ตนเองยิ่งขึ้น จากการมองหาประโยชน์ที่ตนได้ทำแก่สังคมด้วยความถนัดที่ตนมีนั้น					
10	การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการถ่ายทอดความถนัดของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้จากการสร้างประโยชน์แก่สังคมบ่อย ๆ					
11	การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยการทำตามเป้าหมายของชีวิตที่ได้ตั้งไว้ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและคนอื่นในภายหลัง					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
12	การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้วยการมองหาประโยชน์จากข้อผิดพลาดในประสบการณ์ของตน แทนการโทษหรือตำหนิตนเอง					
13	การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้วยการให้โอกาสตัวเองในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดนั้นอีก					
14	การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้วยการปรับเปลี่ยนความผิดพลาดเป็นบทเรียน หาทางป้องกันไม่ให้นั้นเกิดขึ้นอีก และฝึกปล่อยวาง ไม่ยึดติดอยู่กับความผิดพลาดนั้น					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดริจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

โปรดระบุระดับความต้องการของท่านในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยเลือกข้อที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว โดยแบ่งระดับความต้องการด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ตามเกณฑ์ดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	มากที่สุด
4	มีค่าเท่ากับ	มาก
3	มีค่าเท่ากับ	ปานกลาง
2	มีค่าเท่ากับ	น้อย
1	มีค่าเท่ากับ	น้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8						
คำอธิบาย: การคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดเป็น โดยพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ให้เห็น คุณและโทษ ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ไม่เอาความรู้สึกที่แฝงด้วยความอยาก (ตัณหา) และความ ยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) ของตนเองเข้าไปจับ มองให้เห็นธรรมชาติของโลก มองหาทางออกให้ได้ ยอมรับ ความจริงได้ ไม่เสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการอ่อนนอน บวงสรวง หรือ หวังพึ่งดิรัจฉานวิชา ซึ่งเป็นความรู้ที่ขัดขวางความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ประกอบด้วย 1) การดูดวง ดูฤกษ์ หรือดูยาม 2) โหราศาสตร์ 3) การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ 4) การทรงเจ้า ซึ่งเป็นเสมือน การยืมจมูกคนอื่นหายใจ เป็นการพึ่งที่ไม่ยั่งยืน ผิดคิดให้เป็นเช่นนี้ จะก่อให้เกิดความยึดหยุ่นทางจิต คือ ปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โปรดระบุระดับความต้องการในประเด็นดังต่อไปนี้						
15	ทุกครั้งที่เจอเรื่องร้าย ไม่รู้สึกเสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์และไม่หา ทางออกจากการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนาย การ พยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะเชื่อ ในกฎของกรรมหรือการกระทำ นอกจากผลของกรรมแล้ว ไม่มีสิ่งใด ดลบันดาลให้สำเร็จได้					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
16	เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตน เช่น เศร้า เหงา เจ็บปวด โกรธ โลก หลง และไม่หาทางออกจาก การหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดู ดวง การทำนาย การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะเชื่อมั่นในความสามารถ ในการจัดการอารมณ์ของตน					
17	เมื่อเผชิญกับภาวะกดดันหรือความเจ็บปวด สามารถจัดการด้วยเหตุ และผลเป็นหลัก ไม่ใช้ความรู้สึกในการตัดสินใจและการจัดการ และไม่หา ทางออกด้วยการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนาย การ พยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะ เชื่อมั่นว่าจะผ่านไปได้ด้วยสติปัญญาของตน					
18	เมื่อเกิดปัญหา ถึงแม้จะยากเพียงใด จะไม่ยอมแพ้ และไม่หา ทางออกด้วยการหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การทำนาย การ พยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น สามารถหา หนทางได้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อในความสามารถของตน					

คำอธิบาย:

การคิดเป็นตามหลักโลกธรรม 8 หมายถึง การคิดเป็น ด้วยการมองให้เห็นโลกธรรม 8 ว่า เป็น ธรรมดาของโลก เป็นเรื่องของโลก เป็นไปเช่นนี้ ซึ่งต้องหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็ หมุนเวียนตามมันไปเช่นนี้เหมือนกัน ประกอบด้วย มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ และเป็นบ่อเกิดอารมณ์ 2 ด้าน คือ อารมณ์ที่น่าปรารถนาและอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา มี ลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดาของโลกที่ทุกคนต้องเผชิญยอมรับความจริงได้ และหาทาง ออกเจอ โดยไม่รู้สึกละอายใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ เมื่อเผชิญกับอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา และไม่หลง ละเลิงมัวเมา เมื่อเผชิญกับอารมณ์ที่น่าปรารถนา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการอ้อนวอน บวงสรวง หรือหวังพึ่งพิงจิตวิญญาณ วิชา ประกอบด้วย 1) การดูดวง หรือหาฤกษ์งามยามดี 2) โหราศาสตร์ 3) การปลุก เสกเครื่องรางของขลัง และ 4) การทรงเจ้า ซึ่งนับว่าเป็นการหวังพึ่งคนอื่น เปรียบเสมือนการยืมจมูกคน อื่นหายใจ เป็นการพึ่งที่ไม่ยั่งยืน ผิดคิดให้เป็นเช่นนี้ จะก่อให้เกิดความยึดหยุ่นทางจิต คือปรับตัวกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โปรตระบุระดับความต้องการในประเด็นดังต่อไปนี้

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
19	เมื่อสมหวังในสิ่งต่าง ๆ ตามที่หวังไว้ จะได้ไม่ลุ่มหลงมัวเมา เมื่อไม่ได้ดังหวัง ไม่เสียใจ ไม่ร้องไห้ฟูมฟาย และหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น เพราะมองเห็นการมีลาภ เสื่อมลาภ การมียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ ว่าเป็นของเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดาของโลก					
20	ความสำเร็จหรือการสมหวังในอารมณ์ที่ปรารถนา ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ) (ที่ตนชอบใจไม่ว่าจะเป็นของใคร ล้วนเป็นสมบัตินัตถ์กันชน มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นธรรมดา จึงไม่มีเหตุผลใดต้องหวังพึ่งหวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น					
21	การสมหวังในหน้าที่การงาน/ธุรกิจ/การเงิน/ความรัก/การเรียนรู้/โชค ลาภมรดก เป็นต้น จะได้มาด้วยสติปัญญา ความสามารถและเพียร/พยายามของตนไม่ได้สมหวังเพราะพึ่งคนอื่น เช่น การดู ดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น					
22	สิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทั้งดีและร้าย ไม่ว่าจะเป็นอย่างที่หวังหรือไม่ ล้วนเกิดขึ้นกับทุกคน ไม่เฉพาะเราเท่านั้น จะได้ไม่หลงยึดติดจนเกินไป พร้อมเริ่มต้นใหม่ และจะไม่หวังพึ่งคนอื่น เช่น การดูดวง การพยากรณ์ การต่อชะตาราศี การเข้าองค์ทรงเจ้า เป็นต้น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
ด้านแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ						
คำอธิบาย :						
แก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิ หมายถึง แก้ปัญหาเป็น ด้วยการตั้งความคิดไว้ให้ถูกต้องแต่แรกเริ่ม โดยมุ่งคิดในการพัฒนาจุดแข็งของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเอง จนสามารถนำมาทบทวนและแก้ปัญหาเป็น แทนการหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อยู่เหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับ ผีกลั่นนี่ป้อย ๆ ความเข้มแข็งทางจิตจะเกิดขึ้น อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับติรัจฉานวิชา และไม่ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่อันเนื่องมาจากติรัจฉานวิชาได้ โปรดระบุระดับความต้องการในประเด็นดังต่อไปนี้						
23	การคิดที่จะเรียนรู้คุณค่าตนเองอยู่เสมอ แม้คนอื่นจะยังไม่ยอมรับ เป็นการแก้ปัญหาตั้งแต่แรกเริ่ม เพราะจิตที่ตั้งไว้ชอบแล้วนำสุขมาให้					
24	การคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอ เป็นการพัฒนาจุดแข็งหรือความถนัดของตน					
25	การคิดที่จะเรียนรู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของตนเอง และบอกอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โกรธ เป็นต้น เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้จิตใจของตน					
26	การคิดที่จะจัดการอารมณ์ของตนได้ด้วยวิธีการที่ไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น เช่น ความโกรธที่เกิดขึ้นเป็นเพียงสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ หากไม่นำมายึดมั่นว่าเป็นของเรา จะไม่กระทบต่อจิตใจเราได้ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้จิตใจของตน					
คำอธิบาย :						
แก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาสังกัปปะ หมายถึง แก้ปัญหาเป็น ด้วยการคิดที่จะทำตามความคิดที่ได้ตั้งไว้ถูกต้องแต่แรกเริ่ม คือ ตามหลักสัมมาทิฐิ นั่นเอง ไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับ มีการอ่อนน้อม บวงสรวง เช่น ไหว้ เป็นต้น ผีกลั่นนี่ป้อย ๆ จนสามารถนำประสบการณ์ทั้งดีและร้ายมาทบทวนและแก้ปัญหาเป็นด้วยสติปัญญาและความสามารถของตน ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตได้ อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับติรัจฉานวิชา และไม่ตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่อันเนื่องมาจากติรัจฉานวิชาได้ โปรดระบุระดับความต้องการในประเด็นดังต่อไปนี้						

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
27	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกเรียนรู้คุณค่าตนเอง ด้วยการพัฒนาจุดแข็งหรือค้นหาความถนัดของตนเองให้พบ ไม่ด้อยค่าสติปัญญาและความสามารถของตน แม้คนอื่นจะยังไม่ยอมรับ					
28	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาเห็นข้อบกพร่องของตน นำมาทบทวนและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ตามกำลังสติปัญญาและความสามารถของตน					
29	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกเรียนรู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของตนเอง และบอกอารมณ์หรือความรู้สึกของตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โกรธ เป็นต้น จะไม่หวั่นไหวเพราะอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้น					
30	คิดทำตามสัมมาทิฐิที่ตั้งไว้ดีแล้ว คือ ฝึกจัดการอารมณ์ของตนได้ด้วยวิธีการที่ไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น เช่น จัดการความโกรธที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่าเป็นเพียงสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ หากไม่นำมายึดมั่นว่าเป็นของเรา จะไม่ส่งผลเสียทั้งแก่ตนเองและคนอื่น					
ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ						
คำอธิบาย : ใช้เป็นตามหลักสัมมาสติ หมายถึง ใช้เป็น ด้วยการใช้อยุทธศาสตร์จากประสบการณ์นั้น ๆ ทั้งดีและร้าย เมื่อเผชิญกับความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือ เฉย ๆ เปลี่ยนแปลงหรือคงที่ มองให้เห็นความเป็นธรรมชาติหรือธรรมชาติของโลก โดยฝึกระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ ไม่เหม่อลอย ไม่ทำการอ่อนนอน บวงสรวง เช่น ไหว้หรือหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติหรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชา ฝึกเช่นนี้บ่อย ๆ จะเกิดความมั่นคงทางจิต อันจะนำไปสู่การก้าวพ้นการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดัตริจฉานวิชาได้ โปรดระบุระดับความต้องการในประเด็นดังต่อไปนี้						
31	รู้ตัวดีว่า ชอบหรือไม่ชอบอะไร ใช้สติควบคุมความชอบหรือไม่ชอบนั้น หากมองว่า จะนำไปสู่ความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านลบแก่ตนเองและสังคม จะไม่ทำตามใจของตน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
32	รู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของตนเองเสมอ มองให้เห็นคุณและโทษของอารมณ์นั้น ๆ จากประสบการณ์ของตน แล้วนำมาพัฒนาตนเอง					
33	กำหนดสติให้รู้ตัวว่ากำลังรู้สึกอย่างไรอยู่ ระหว่าง “สุข ทุกข์ หรือ เฉย ๆ” แล้วฝึกกำหนดปล่อยวาง ด้วยสติว่า ไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่นและเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปเป็นธรรมดา					
34	ใช้ประโยชน์จากวิกฤตต่าง ๆ ให้เป็นโอกาส กำหนดรู้เหตุการณ์นั้น ๆ ว่า “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดา” ไม่นานจะผ่านพ้นไปได้ จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา ทำใจได้ไว ปล่อยวางได้เร็ว เริ่มต้นใหม่ได้เสมอ					
คำอธิบาย : การใช้เป็นตามหลักสัมมาสมาธิ หมายถึง ใช้เป็น ด้วยการฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการพัฒนาจุดแข็งของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเอง จนสามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ของตนได้ โดยที่ไม่อื้อฉวนอน บวงสรวง เช่น ไหว้ หรือหวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับ ที่เกี่ยวข้องกับดรีจนาวิชา ซึ่งเป็นทางขัดขวางความเจริญในชีวิต ฝึกเช่นนี้บ่อย ๆ จะเกิดความมั่นคงทางจิต อันจะนำไปสู่การก้าวพ้นการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดรีจนาวิชาได้ โปรดระบุระดับความต้องการในประเด็นดังต่อไปนี้						
35	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการใช้สติปัญญาและความสามารถของตนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญ เป็นการพัฒนาจุดแข็งของตนและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิด					
36	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการใช้ความเพียรพยายามในการแก้ปัญหาที่เผชิญ เป็นการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นที่เมื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้					
37	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการกระทำของตน โดยเชื่อว่า จะได้รับผลดีหรือร้ายขึ้นกับการกระทำของตนเป็นหลัก					
38	ฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับการทบทวนประสบการณ์และมองหาข้อดีหรือประโยชน์จากประสบการณ์นั้นให้เจอ ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น และเมื่อเกิดข้อผิดพลาดจะไม่โทษตนเอง					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อ
ป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ด้านหลักธรรมใน
การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

.....
.....
.....
.....

ขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้
หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อ
ทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม								
1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม								
ข้อที่ 1	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
2) ด้านโหราศาสตร์								
ข้อที่ 1	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	1+	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
3) ด้านด้านการปลูกเสกเครื่องรางของขลัง								
ข้อที่ 1	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
4) ด้านด้านการทรงเจ้า								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
2. ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย								
2.1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา								
ข้อที่ 1	+1	0	0	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ข้อที่ 1	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 2	1+	1+	1+	1+	1+	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 3	1+	1+	1+	1+	1+	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 4	1+	1+	1+	1+	1+	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 5	1+	1+	1+	1+	1+	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	0	+1	0	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 7	+1	+1	0	+1	0	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 8	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ข้อที่ 15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 19	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 20	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 21	+1	+1	+1	+1	+1	5	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 22	+1	+1	0	0	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 23	+1	+1	0	0	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้
ข้อที่ 24	+1	+1	0	0	+1	3	0.60	นำไปใช้ ได้

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็น
เหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล ผู้สัมภาษณ์-..... วันเดือน/ปี ที่สัมภาษณ์/.....
เวลา.....สถานที่.....

ผู้ถูกสัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล ผู้ถูกสัมภาษณ์-..... ระดับการศึกษา.....
อายุงาน.....ความเชี่ยวชาญ.....

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยแบ่งออกเป็น
3 ข้อ ดังนี้

1. ท่านคิดว่า สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัด
นครปฐมเป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม

.....

.....

.....

.....

2) ด้านโหราศาสตร์

.....

.....

.....

.....

3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง

.....

.....

.....

4) ด้านการทรงเจ้า

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยเป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา

2.2 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต 2

2.3 ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต

โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

1) ด้านความหมายหรือนิยามที่แท้จริงของดิรัจฉานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

.....

.....

.....

.....

2) ด้านประเภทของดิรัจฉานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

.....

.....

.....

.....

3) ด้านกลยุทธ์หรือกลวิธีต่าง ๆ ของมิชฌาชีพที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

.....

.....

.....

.....

4) ด้านผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

.....

.....

.....

5) ด้านข่าวสานการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลงานวิชา ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือออนไลน์

.....

.....

.....

2.ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต 2 ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน

.....

.....

.....

2) ด้านการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตน

.....

.....

.....

3) ด้านการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง

.....

.....

.....

2.3 ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8

.....

.....

.....

.....

2) ด้านการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ

.....

.....

.....

.....

3) ด้านการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ
 ติรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้
 เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับติรัจฉานวิชาในสังคมไทย
 อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้
 หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์
เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อ
ทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. ท่านคิดว่าสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้								
1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม								
ข้อที่ 1	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ได้
2) ด้านโหราศาสตร์								
ข้อที่ 2	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ได้
3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง								
ข้อที่ 3	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
4) ด้านการทรงเจ้า								
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ท่านคิดว่าความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้								
2.1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา								
ข้อที่ 1	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	0	+1	0	3	0.60	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	0	+1	0	3	0.60	นำไปใช้ได้
2.2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต								
ข้อที่ 1	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
2.3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ ดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาใน วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาใน สังคมไทย อย่างไร								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

แบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล ผู้สัมภาษณ์-..... วันเดือน/ปี ที่สัมภาษณ์/.....
เวลา.....สถานที่.....

ผู้ถูกสัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล ผู้ถูกสัมภาษณ์-..... ระดับการศึกษา.....
อายุนาน.....ความเชี่ยวชาญ.....

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นแบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) โดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ ดังนี้

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการสามารถป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยได้ เพราะเหตุใด ในประเด็นต่อไปนี้

1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม

.....

.....

.....

.....

2) ด้านโหราศาสตร์

.....

.....

.....

.....

3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง

.....

.....

.....

4) ด้านการทรงเจ้า

.....

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยใช้เทคนิค 3 ป.คือ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และใช้เป็น สามารถสร้างลักษณะของภูมิคุ้มกันทางจิต 3 ด้านได้ คือ ด้านความยืดหยุ่นของจิต ด้านความเข้มแข็งของจิต ด้านความมั่นคงของจิต เพราะเหตุใด ในประเด็นต่อไปนี้

1) ด้านความยืดหยุ่นของจิตด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8

.....

.....

.....

.....

2) ด้านความเข้มแข็งของจิตด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ

.....

.....

.....

.....

3) ด้านความมั่นคงของจิตด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้
หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อ
ทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1.ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการสามารถป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยได้ เพราะเหตุใด ในประเด็นต่อไปนี้								
1) ด้านการดูดวง ดุฤกษ์ ดุยาม								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2) ด้านโหราศาสตร์								
ข้อที่ 2	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ได้
3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง								
ข้อที่ 3	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
4) ด้านการทรงเจ้า								
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยใช้เทคนิค 3 ป. คือ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และใช้เป็น สามารถสร้างลักษณะของภูมิคุ้มกันทางจิต 3 ด้านได้ คือ ด้านความยืดหยุ่นของจิต ด้านความเข้มแข็งของจิต ด้านความมั่นคงของจิต เพราะเหตุใด ในประเด็นต่อไปนี้								
2.1) ด้านความยืดหยุ่นของจิตด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8								
ข้อที่ 1	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
2.2) ด้านความเข้มแข็งของจิตด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ								
ข้อที่ 1	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
2.3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อ ป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย อย่างไร								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต (ก่อน-หลังใช้รูปแบบ)

คำชี้แจงในการตอบแบบประเมิน

1. การตอบแบบประเมิน ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () เพียงข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น
2. ผู้วิจัยจะปกปิดคำตอบหรือข้อมูลจากผู้ตอบแบบประเมินทั้งหมดเป็นความลับ
3. แบบประเมินชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 2 แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของผู้ตอบแบบประเมิน ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 1

- 1. เพศ**
1. () ชาย 2. () หญิง
- 2. อายุ**
1. () 18– 25 ปี 2. () 26 – 35 ปี
3. () 36 – 45 ปี 4. () 46 – 55 ปี
5. () มากกว่า 56 ปี
- 3. ระดับการศึกษา**
1. () ต่ำกว่าปริญญาตรี 2. () ปริญญาตรี 3. () สูงกว่าปริญญาตรี
- 5. อาชีพ**
1. () ค้าขาย 2. () เกษตรกร
3. () รับจ้างทั่วไป 4. () ข้าราชการข้าราชการ
5. () พนักงานของรัฐ 6. () อื่น ๆ
- 4. รายได้ต่อเดือน**
1. () 10,000 บาทลงมา 2. () 10,001 – 15,000 บาท
3. () 15,001 – 25,000 บาท 4. () 25,001 – 35,000 บาท
5. () 35,000 บาทขึ้นไป

5. การอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 1. () น้อยกว่า 5 ปี 2. () 5-10 ปี
3. () 11-15 ปี 4. () 16-20 ปี
5. () มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต

คำชี้แจง :

ภูมิคุ้มกันทางจิต หมายถึงลักษณะทางจิตของบุคคลที่สามารถปรับตัว ยอมรับ ทนทาน ไม่สะทกสะท้าน และฟื้นตัวได้ไว หรืออาจเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาสได้ ในขณะที่เผชิญหรือหลังเผชิญปัญหา อุปสรรค ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต สามารถสังเกตได้ด้วยตนเองหรือคนอื่น

แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต เป็นเครื่องมือในการประเมินลักษณะของจิตในแต่ละบุคคล ทั้งก่อนและหลังใช้รูปแบบ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความยืดหยุ่นของจิต 2) ด้านความเข้มแข็งของจิต และ 3) ด้านความมั่นคงของจิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ เป็นแบบประเมินสำหรับบุคคลทั่วไปอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป หากประเมินแล้ว พบว่า มีองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ ท่านสามารถสร้างภูมิคุ้มกันในด้านนั้นให้เพิ่มขึ้นได้ โดยการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ไปใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเอง

โปรดประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของท่าน โดยเลือกข้อที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตของท่านเอง

ข้อ	ข้อความ	ระดับภูมิคุ้มกันทางจิต				
		ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงเพียงครึ่งหนึ่ง	จริงเป็นส่วนใหญ่	จริงมากที่สุด
ด้านความยืดหยุ่นของจิต						
1	ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เผชิญทั้งดีและร้ายได้ โดยไม่รู้สึกเสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ และไม่หวังพึ่งสิ่งอื่น					
2	เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนได้ เช่น เศร้า เหนง เสียใจ เจ็บปวด โกรธ โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ เป็นต้น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับภูมิคุ้มกันทางจิต				
		ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงเพียงครึ่งหนึ่ง	จริงเป็นส่วนมาก	จริงมากที่สุด
3	เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต จะหันไปพึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ดูหมอ ดูไฟยิปซี สะเดาะห์เคราะห์ สืบชะตาราசி ไหว้ขอพรพระพิฆเนศ ไหว้ขอพรท้าวเวสสุวรรณ บูชาขอพรพระราหู บูชาเครื่องรางของขลัง เข้าทรง เป็นต้น					
4	เมื่อรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เศร้า เหงา เสียใจ เจ็บปวด โลก โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ สามารถจัดการมันได้ด้วยเหตุและผลเป็นหลัก ไม่เอาแต่ใจ ไม่แสดงออกด้วยความรุนแรง หรือปล่อยใจไปตามความรู้สึกนั้น					
5	เมื่อสมหวังตามต้องการ ไม่ลุ่มหลงมัวเมาจนก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ					
6	เมื่อไม่ได้ดังหวัง ก็ไม่เสียใจ ไม่ร้องไห้ฟูมฟาย ไม่ประชด ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ					
ด้านความเข้มแข็งของจิต						
7	เมื่ออยากสมหวังในชีวิต เช่น หน้าที่การงาน ธุรกิจ การเงิน ความรักการเรียน โชคลาภ มรดก เป็นต้น จะหันไปพึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม ดูหมอ ดูไฟยิปซี สะเดาะห์เคราะห์ สืบชะตาราசி ไหว้ขอพรพระพิฆเนศ ไหว้ขอพรท้าวเวสสุวรรณ บูชาขอพรพระราหู บูชาเครื่องรางของขลัง เข้าทรง เป็นต้น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับภูมิคุ้มกันทางจิต				
		ไม่จริงเลย	จริงบ้างเล็กน้อย	จริงเพียงครึ่งหนึ่ง	จริงเป็นส่วนมาก	จริงมากที่สุด
8	ความรู้สึก รัก โลภ โกรธ หลง อยากได้ อยากมี อยากเป็น รักสุข เกลียดทุกข์ ล้วนมีอยู่ในจิตของทุกคน ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจตนเองและคนอื่นมากขึ้นและพร้อมปล่อยวาง					
9	ยอมรับความจริง ยอมรับผิด หรือยอมรับผลของการกระทำของตนได้ เมื่อทำผิดพลาดหรือเสียหาย					
10	แม้จะรู้ดีว่า ความรู้สึก รัก โลภ โกรธ หลง อยากได้ อยากมี อยากเป็น รักสุข เกลียดทุกข์ ล้วนมีอยู่ในจิตของทุกคน แต่กลับทำให้ข้าพเจ้าไม่เข้าใจตนเองและคนอื่น จึงไม่ยอมปล่อยวาง					
11	การเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจชีวิตและทำให้ข้าพเจ้าเข้มแข็งมากขึ้น					
12	การเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต ทำให้ข้าพเจ้าอ่อนแอ หหมดกำลังใจ และสิ้นหวังในชีวิต					
ด้านความมั่นคงของจิต						
13	เมื่อมีความรู้สึก โลภ โกรธ หลง หดหู่ เศร้า เสียใจ เป็นต้น ไม่ทำตามความรู้สึกตนเอง เพราะรู้ตัวและเข้าใจดีว่า จะนำไปสู่ความเสียหายหรือผลกระทบด้านลบแก่ตนเองหรือผู้อื่น					
14	เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรค หรือความยุ่งยากในชีวิต ถึงแม้จะยากเพียงใด จะไม่ยอมแพ้ และจะไม่หวังพึ่งคนอื่น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับภูมิคุ้มกันทางจิต				
		ไม่จริง เลย	จริงบ้าง เล็กน้อย	จริงเพียง ครึ่งหนึ่ง	จริงเป็น ส่วนมาก	จริง มากที่สุด
15	ไม่นำเรื่องราวในอดีตมาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาตนเองหรือการดำเนินชีวิต					
16	ประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือคนอื่น รู้สึกแข็งแกร่งกว่าเดิม หลังผ่านวิกฤตต่าง ๆ ในชีวิตมาได้					
17	การรู้เท่าทันอารมณ์และบอกความรู้สึกของตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ หดหู่ ท้อแท้ ผิดหวัง โกรธ หลง สุข ทุกข์ เฉย ๆ เป็นต้น ทำให้ข้าพเจ้าจัดการมันได้ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือคนอื่น					
18	ประสบการณ์ที่ผ่านมา ไม่สามารถทำให้ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการที่เหมาะสมได้เลย จึงมักก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือคนอื่นบ่อย ๆ					

การให้คะแนน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

ข้อคำถามกลุ่มที่ 1 ได้แก่ ข้อ

1	2	4	5	6	8	9
11	13	14	15	16	17	

แต่ละข้อให้คะแนน ดังนี้

ไม่จริง = 1 คะแนน

จริงบางครั้ง = 2 คะแนน

ค่อนข้างจริง = 3 คะแนน

จริงมาก = 4 คะแนน

จริงที่สุด = 5 คะแนน

ข้อคำถามกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ข้อ

3	7	10	12	18
---	---	----	----	----

แต่ละข้อให้คะแนน ดังนี้

ไม่จริง = 5 คะแนน

จริงบางครั้ง = 4 คะแนน

ค่อนข้างจริง = 3 คะแนน

จริงมาก = 2 คะแนน

จริงที่สุด = 1 คะแนน

การแปลผล

ให้ผู้ตอบแบบประเมินรวมคะแนนที่ได้ในแต่ละด้าน นำมาเปรียบเทียบกับค่าเกณฑ์ปกติในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบของภูมิคุ้มกันทางจิต	ค่าคะแนน		
	ต่ำกว่าเกณฑ์	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ
1. ด้านความยืดหยุ่นของจิต	น้อยกว่า 20	21-25	มากกว่า 25
2. ด้านความเข้มแข็งของจิต	น้อยกว่า 22	23-27	มากกว่า 27
3. ด้านความมั่นคงของจิต	น้อยกว่า 20	21-25	มากกว่า 25
รวมทุกด้าน (90 คะแนน)	น้อยกว่า 62	65-77	มากกว่า 77

ด้านความยืดหยุ่นของจิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปรับตัว มองโลกรอบด้านด้วยปัญญา ยอมรับความจริงได้ ไม่หลงระเห็จกับสิ่งที่ได้และไม่จมอยู่กับทุกข์ เมื่อสูญเสีย และสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เผชิญได้ทั้งดีและร้ายได้ หาข้อมูลแก้ปัญหาเป็น ปรับตัวได้ไว ไม่เครียดง่าย ไม่ถูกกระตุ้นง่าย อยู่ในความกดดันได้ มีวิธีการจัดการกับอารมณ์ของตนและทำให้กลับมาเป็นปกติได้

ด้านความเข้มแข็งของจิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการทนต่อแรงกดดัน อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากได้โดยไม่สะทกสะท้าน หาทางออกและแก้ปัญหาเป็นได้อย่างเหมาะสม มีตนเป็นที่พึ่งเมื่อเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยากลำบากในชีวิต มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีความคิดที่จะทำตามความคิดเห็นที่ถูกต้องนั้น เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา และความเพียรของตน ภาควุฒิใจในตนเอง คิดบวก เชื่อมั่นในกรรม คือ การกระทำและผลของการกระทำ ยอมรับความแตกต่าง ทนทานทางอารมณ์ และปล่อยวางได้

ด้านความมั่นคงของจิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหา อุปสรรคที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต ควบคุมตัวเองได้ ไม่ปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวชักนำ มีอารมณ์มั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย รู้เท่าทันอารมณ์ บอกความรู้สึกได้ จัดการอารมณ์ของตนเองเป็นด้วยวิธีการที่เหมาะสม มุ่งมั่น แน่วแน่ ไม่ท้อถอย ไม่หนีปัญหา มีวิธีการจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม ปรับใช้ประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ สามารถเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสได้ด้วยการใช้ประโยชน์จากประสบการณ์โดยนำข้อผิดพลาดมาพัฒนาจิตให้แข็งแกร่งกว่าเดิม

ค่าคะแนนที่ได้	คำแนะนำ
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	ท่านจัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีภูมิคุ้มกันทางจิตสูง ขอให้รักษาศักยภาพด้านนี้ของตนไว้
เกณฑ์ปกติ	ท่านสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตของตนให้สูงขึ้นได้ โดยพัฒนาศักยภาพด้านที่ท่านได้ค่าคะแนนน้อยที่สุด จาก 3 ด้าน เช่น ด้านความยืดหยุ่นของจิต ให้นำเทคนิคการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 มาใช้ เป็นต้น
ต่ำกว่าเกณฑ์	ด้านความยืดหยุ่นของจิต ท่านสามารถสร้างความยืดหยุ่นของจิตได้ด้วยเทคนิคการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 เริ่มต้นจากพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ให้เห็นคุณและโทษ ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ไม่เอาความรู้สึกที่แฝงด้วยความอยาก (ตัณหา) และความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) ของตนเองเข้าไปจับบงกชให้เห็นโลกธรรม 8 ว่า เป็นธรรมดาของโลก เป็นเรื่องของโลก เป็นไปเช่นนี้ ซึ่งต้องหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไปเช่นนี้เหมือนกัน ประกอบด้วย มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ และเป็นบ่อเกิดอาภรณ์ 2 ด้าน คือ อาภรณ์ที่น่าปรารถนาและอาภรณ์ที่ไม่น่าปรารถนา มองให้เห็นธรรมดาของโลก มองหาทางออกให้เจอ ยอมรับความจริงให้ได้ ไม่ปล่อยให้โลกธรรมเข้าครอบงำอำยิจิตใจ ไม่พ่ายไป ไม่เสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ มองโลกรอบด้านด้วยปัญญา มองให้เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นของธรรมดาที่ทุกคนต้องเผชิญในชีวิต ไม่หลงระเริงกับสิ่งที่ได้และไม่จมอยู่กับทุกข์ เมื่อสูญเสีย และปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญทั้งดีและร้ายนั้นให้ได้ ด้านความเข้มแข็ง ท่านสามารถสร้างความเข้มแข็งของจิตได้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ เริ่มจากการตั้งความคิดให้ถูกต้องเสียก่อนว่าเรามีหน้าที่กำหนดรู้ ทำความรู้จัก ทำความเข้าใจให้เท่าทันความทุกข์ เพื่อจะได้พร้อมแก้ไขสลายทุกข์ให้ตรงเรื่อง ถูกจุดถูกที่ และหมดจดเต็มที่ เราไม่มีหน้าที่ไปเป็นทุกข์มีทุกข์หรือแบกทุกข์เอาไว้แต่อย่างใด จากนั้นให้ปฏิบัติตามความเชื่อของตน โดยให้เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา ความเพียรของตนเป็นหลัก เมื่อคิดถูกต้องแล้ว ให้ดำริหรือคิดทำตามความคิดนั้นให้ได้ การกระทำและคำพูดจะถูกต้องโดยอัตโนมัติเมื่อลงมือทำ เชื่อว่าแก้ปัญหาเป็น โดยตั้งความคิดในการพัฒนาจุดแข็งของตนด้วยการค้นหาความถนัดของตนให้เจอ หมั่นหาความรู้และ

	ฝึกฝนให้มาก ใช้ความถนัดของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น จะทำให้มองเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจขึ้น หากทำผิดพลาดไปบ้าง ให้เห็นอกเห็นใจตนเองโดยไม่โทษตนเองจนหมดกำลังใจ จากนั้นให้ฝึกมีตนเป็นที่พึ่งเมื่อเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยากลำบากในชีวิต โดยให้เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา และความเพียรของตน เมื่อทำสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง คิดบวก มีความเชื่อมั่นในกรรม คือ การกระทำและผลของการกระทำ ยอมรับความแตกต่าง มีความทนทานทางอารมณ์ และปล่อยวางได้จนสามารถทนต่อแรงกดดัน อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากได้โดยไม่สะทกสะท้าน หาทางออกได้และแก้ปัญหาเป็นได้อย่างเหมาะสม ด้านความมั่นคงของจิต ท่านสามารถสร้างความมั่นคงของจิตได้ด้วยเทคนิคการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติ และหลักสัมมาสมาธิ เริ่มจากฝึกใช้สติให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ โดยฝึกระลึกให้ได้ว่า กำลังเผชิญเหตุการณ์อย่างไรอยู่และรู้ตัวว่าจะควบคุมตัวเองได้อย่างไร และให้ตั้งมั่นอยู่กับการมองหาประโยชน์จากประสบการณ์เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง นำมาปรับใช้ให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวชักนำ มีอารมณ์มั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย โดยฝึกมองหาส่วนดีที่มีอยู่ให้เจอ เช่น เมื่อเจ็บป่วย บอกตัวเองว่า ยังดีที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นต้น ฝึกกำหนดรู้เท่าทันอารมณ์ บอกความรู้สึกได้ จัดการอารมณ์ของตนเองเป็นด้วยสติและสมาธิ โดยฝึกตั้งสติ กำหนดรู้อารมณ์ของตน เช่น มีคนด่าทำให้โกรธ ก็ให้รู้ว่าเป็นโกรธ บอกตัวเองว่า เรา กำลังโกรธ ความโกรธมีอยู่ในทุกคน แล้วฝึกจัดการอารมณ์โกรธ ด้วยการหายใจเข้าออกลึก ๆ นับ 1 ถึง 10 แล้วถามตัวเองในใจว่า เราได้อะไรจากความโกรธ เรามีความสุขหรือทุกข์มากกว่าในขณะที่โกรธ หากพบว่าเราทุกข์มากกว่าสุข เราควรหยุดโกรธเดี๋ยวนี้นี้ หากยังไม่หายโกรธ ให้ถามตัวเองว่าเราโกรธเพราะอะไร หากพบว่า โกรธเพราะเขาด่าเรา ให้บอกตัวเองว่า เขาด่าดีกว่าเขาทำร้ายหรือฆ่าเรา หรือหากทะเลาะกันเพราะความโกรธ อาจเกิดความสูญเสียทั้งสองฝ่าย การไม่โกรธจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด จิตใจไม่ขุ่นมัว ไม่เดือดร้อนทั้งสองฝ่าย เป็นต้น ฝึกเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสให้ได้ ด้วยการนำข้อผิดพลาดจากประสบการณ์นั้น ๆ มาพัฒนาจิตให้แข็งแกร่งกว่าเดิม โดยบอกตัวเองว่า หนักกว่านี้ เจ็บกว่านี้ ก็เคยเจอมาแล้ว ยังทนได้ ยังผ่านมากได้ จะทนดูอีกสักครั้ง จะเป็นไรไป เป็นต้น
--	--

ขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบประเมินในครั้งนี้
หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
ของแบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต (ก่อน-หลังใช้รูปแบบ)

ด้านที่/ ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของ คะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. ด้านความยืดหยุ่นของจิต								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ด้านความเข้มแข็งของจิต								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ด้านความมั่นคงของจิต								
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	98.27	247.444	.596	.961
A2	97.80	253.545	.566	.961
A3	98.27	253.582	.474	.962
A4	98.00	244.828	.772	.959
A5	98.13	245.223	.687	.960
B1	98.03	246.516	.635	.960
B2	98.30	239.666	.745	.959
B3	98.17	244.213	.673	.960
B4	98.00	247.034	.606	.961
B5	98.33	235.264	.776	.959
C1	98.27	243.582	.788	.959
C2	98.20	241.131	.768	.959
C3	98.30	242.010	.722	.960
C4	98.07	243.513	.727	.959
C5	98.13	236.120	.852	.958
D1	98.00	247.655	.651	.960
D2	98.13	238.878	.855	.958
D3	98.33	245.333	.620	.960
D4	98.33	236.644	.757	.959
D5	98.20	243.545	.565	.961
E1	98.00	248.069	.597	.961
E2	97.93	249.099	.574	.961
E3	98.17	241.040	.828	.959
E4	98.07	244.961	.707	.960
E5	98.17	236.144	.807	.959

Case Processing Summary			
		N	%
Case s	Valid	30	100.0
	Exclude d ^a	0	.0
	Total	30	100.0
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.961	25

ภาคผนวก ง

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๒๓๐/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

TITLE : MODEL OF RESILIENCE QUOTIENT CAPABILITY INTEGRATED WITH BUDDHIST TEACHINGS TO PREVENT PEOPLE FROM BEING VICTIMS RELATED TO PSEUDO-SCIENCE (LOW ART) IN THAI SOCIETY

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

สุดใจ ภูงงลี

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๓๔๑/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหาพวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาพลงพื้นที่ในการถ่ายทอดรูปแบบ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล

นายสุดใจ ภูงลี

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำ/อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตร
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา (ศศ.บ.)
คณะศาสนาและปรัชญา ภาควิชาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533 นักธรรมตรี

พ.ศ. 2535 เปรียญธรรมประโยค 1-2, นักธรรมโท

พ.ศ. 2536 เปรียญธรรม 3 ประโยค, นักธรรมเอก

พ.ศ. 2541 เปรียญธรรม 5 ประโยค

พ.ศ. 2542 ปริญญาตรี ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.)

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราช
วิทยาลัย

พ.ศ. 2545 ปริญญาโท

Master of Arts (M.A.) in Buddhist Studies

Magadh University, India

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2545-2558 อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิม
พระเกียรติกาฬสินธุ์

พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำ/อาจารย์ผู้รับผิดชอบ
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา (ศศ.บ.) คณะศาสนาและปรัชญา ภาควิชาพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราช
วิทยาลัย

ผลงานวิจัย

พ.ศ. 2554 เรื่อง พฤติกรรมการใช้หลักเทวตาธรรมในการ
สอบปลายภาคของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระ
เกียรติกาฬสินธุ์

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร ปีที่ 2
ฉบับที่ 2 หน้า 1-7 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2559), Vol. 2
No. 2 (July-December 2016) ISSN (Print): 2228-8376

พ.ศ. 2559 เรื่อง การรักษาศีล 5 ของประชาชนหมู่บ้านเข
ารักษ์ ต.ดอนแสลบ อ.ห้วยกระเจา จ.กาญจนบุรี

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร ปีที่ 7
ฉบับที่ 2 หน้า 208-216 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2559),
Vol. 7 No. 2 (July - December 2016) ISSN (Print):
2228-8376

พ.ศ. 2560 เรื่อง ความเข้าใจในบทบาทพระสงฆ์ด้านการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: โครงการประชุมวิชาการนำเสนอ
ผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ประจำปี 2560
“National Research Symposium 2017”, บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, Jprint Copy
Right, กรุงเทพมหานคร, 2560, หน้า 560 – 569. เผยแพร่
เมื่อวันที่ 14/10/2560

พ.ศ. 2561 เรื่อง การพัฒนาเขาว์อารมณ์ของนักศึกษา
ปริญญาตรีด้วยการปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: การประชุมวิชาการทางสังคมศาสตร์
มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2561
(มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)
หัวข้อ ศาสนากับการส่งเสริมความเป็นธรรมทางสุขภาพ”,
หน้า 21 – 33. เผยแพร่เมื่อ วันที่ 01/06/2561

พ.ศ. 2563 เรื่อง การสรุปบทเรียนด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสรุปทุกอย่างลงในกระดาษแผ่นเดียวของโตโยต้า ในรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสิรินธรปริทรรศน์ ฉบับที่ 21 เล่มที่ 1 (2020): January – June 2020, หน้า 140 – 152, ISSN (online) : 2697-438X.

พ.ศ. 2564 เรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักอริยวัฑฒ5 ในยุคการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (2021): (กันยายน – ธันวาคม 2564), หน้า 18 – 36, ISSN (online) : 2672-9830

พ.ศ. 2564 เรื่อง การปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาวิชาชีพรู้ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสิรินธรปริทรรศน์ ฉบับที่ 21 เล่มที่ 1 (2021): July – December 2021, หน้า 310 – 323, ISSN (online) : 2697-438X.

พ.ศ. 2565 เรื่อง วิเคราะห์ไตร่ตรองวิชาที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสาร มจร วิชาการล้านนาปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (2021): (มกราคม – มิถุนายน 2565) , หน้า 13 – 23, ISSN (online) : 2697-4959.

บทความวิชาการ

พ.ศ. 2558 เรื่อง วิธีสร้างสุขในพระพุทธศาสนา

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสิรินธรปริทรรศน์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 46 เล่ม 2 (กันยายน – ธันวาคม 2558) หน้า 141 – 153, ISSN (Print): 1513-6736

พ.ศ. 2560 เรื่อง หิริโตนตบะกับการแก้ปัญหาล้างคัม

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสิริธรปริทรรศน์ ฉบับที่ 18
เล่มที่ 1 (2017): January – June 2017, หน้า 124 – 133,
ISSN (online): 2697-438X

พ.ศ. 2564 เรื่อง การจัดการอารมณ์เพื่อเสริมพลัง
สุขภาพจิตด้วยหลักพุทธธรรม

ชื่อวารสารที่เผยแพร่: วารสารสิรินธรปริทรรศน์ปีที่ 22
ฉบับที่ 2 (2022): (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564) หน้า 324 –
337, ISSN (online): 2697-438X